

Един от най-великите разказвачи на нашето време!

ДЖЕФФРИ АРЧЪР

КОЛЧАН ПЪЛЕН СЪС СТРЕЛИ

... и Всеки е мишена

ДЖЕФРИ АРЧЪР
КОЛЧАН, ПЪЛЕН СЪС
СТРЕЛИ

Превод: Людмила Левкова

chitanka.info

Двама приятели са омаяни от нюйоркска красавица — със съвсем неочаквани последици.

Китайски скулптор приема на сериозно една неволна реплика и британски дипломат се сдобива с безценно произведение на изкуството.

Застрахователен служител преживява най-изненадващата среща в живота си във влака на път за дома.

Негови герои са и двама оксфордски студенти през трийсетте години на миналия век, чието безмилостно съперничество завършва с истинска любов.

На Робин и Каролин

*Така започват историите от великолепия
сборник на Джефри Арчър. Елегантни, духовити
и неустойимо забавни... Джефри Арчър
притежава вроден талант да извайва кратки
разкази с неочакван край.*

Таймс

КИТАЙСКАТА СТАТУЕТКА

Малката китайска статуетка бе следващата вещ, която водещият търга обяви за продан с удар на дървеното чукче. Предмет № 103 предизвика сред присъстващите онзи приглушен, изпълнен с вълнение шум, който неизменно предхожда продажбата на шедьовър. Асистентът вдигна изящната статуетка от слонова кост, за да може публиката, изпълнила залата, да ѝ се възхити, а в това време водещият огледа помещението, за да установи къде седят евентуалните купувачи, готови да предложат най-висока цена. Аз отгърнах каталога си и прочетох подробното описание на статуетката, както и онова, което се знаеше за нейната история.

Бе купена в Ха Ли Чуан през 1871 г. и според мъглявото определение на „Сотбис“^[1] представляваше „собственост на джентълмен“, което обикновено означаваше, че някой представител на аристокрацията не е пожелал да признае належащата си нужда да продаде една от фамилните реликви. Може би този случай беше точно такъв и реших да проуча как стоят нещата и каква е причината малка китайска статуетка да се озове в аукционната зала в утринта на този четвъртък след повече от сто години.

— Предмет 103 — обяви водещият. — Каква начална цена се предлага за този великолепен екземпляр на...

Освен че бе джентълмен, сър Александър Хийткоут се отличаваше с изключителна акуратност. На ръст бе точно шест фута, три инча и четвърт^[2], всяка сутрин ставаше в 7:00 часа, закусваше в компанията на съпругата си с едно варено точно четири минути яйце и две препечени филийки с лъжица мармалад „Купър“ и изпиваше чаша китайски чай. Точно в 8:20 наемаше кола от дома си в „Кадоган Гардънс“, пристигаше в Министерството на външните работи в 8:59 и се връщаше у дома, когато стрелките на часовника сочеха 6:00 часа.

Сър Александър проявяваше тази своя акуратност от ранна възраст, което е нещо обичайно за единствен син на генерал. За разлика от своя баща обаче, той избра да служи на кралицата в областта на дипломацията — друга изискваща акуратност професия. Издигна се от съвместяващ бюро във Външно министерство в Уайтхол^[3] до трети секретар в Калкута, втори секретар във Виена, първи секретар в Рим, заместник-посланик във Вашингтон и накрая до пълномощен министър в Пекин. Беше въодушевен, когато мистър Гладстон^[4] го покани да представлява правителството в Китай, тъй като от известно време проявяваше повече от любителски интерес към изкуството на династията Мин^[5]. Въпросното назначение, което беше венецът на знаменателната му кариера, щеше да му предостави онова, което дотогава бе смятал за невъзможно, а именно шанса да види в естествената им среда някои от прочутите статуи, картини и рисунки, на които се бе възхищавал само в книгите.

Щом пристигна в Пекин след дългото пътуване по суша и море, отнело на него и антуража му близо два месеца, сър Александър връчи на императрица Цу-Хси своите акредитиви, както и лично писмо от кралица Виктория^[6]. Облечена от глава до пети в бяло и златно, императрицата прие своя нов посланик в тронната зала на императорския дворец. Докато тя четеше писмото от суверена на Британската империя, сър Александър остана в стойка мирно. Без да разкрива пред новия министър каквото и да било от съдържанието на личното послание, Нейно Императорско Величество му пожела успешна служба на новия пост. После едва забележимо повдигна ъгълчетата на устата си, което сър Александър безпогрешно разтълкува като знак за край на аудиенцията. Съпроводен обратно през внушителните зали на императорския дворец от мандарин^[7], пременен в типичните дълги дворцови одежди в черно и златно, сър Александър вървеше колкото се може по-бавно, поглъщайки с поглед възхитителната колекция от статуи, изваяни от слонова кост и нефрит и разпръснати небрежно, подобно на начина, по който в наши дни редица произведения на Микеланджело и Челини лежат сбутани едно до друго във Флоренция.

И тъй като назначението му бе само за три години, сър Александър не си взе отпуск, а предпочете да използва времето, което му оставаше след работа в посолството, и да пътува на кон из

отдалечените райони, за да научи повече за страната и нейния народ. По време на тези преходи той неизменно бе съпровождан от някой мандарин от двореца, който му служеше и като преводач, и като екскурзовод.

По време на едно такова пътуване, минавайки по калните улички между оскъдния брой колиби в невзрачно селце на име Ха Ли Чуан, на петдесетина мили от Пекин, сър Александър се натъкна на работилницата на възрастен занаятчия. Министърът се смъкна от седлото и прекрачи прага на паянтовата дървена барака, за да се възхити на фините изделия от слонова кост и нефрит, натрупани по рафтовете от пода до тавана. Макар и съвременна изработка, предметите бяха великолепни, дело на изкусен майстор, и министърът влезе в скромната работилница с мисълта да се сдобие с малък спомен. Той не смееше да пристъпи от страх да не събори нещо — постройката не бе предназначена за посетител с височина шест фута и три инча и четвърт. Сър Александър застина на място, удивен и очарован, вдъхвайки нежния аромат на жасмин, с който бе пропит въздухът.

Възрастен занаятчия в дълга синя роба на кули^[8] и плоска черна шапка с мъка си проправи път до него, за да го поздрави; на гърба му се спускаше смолисточерна плитка. Той се поклони ниско и после вдигна поглед към великана от Англия. Министърът отвърна на поклона му, а в това време мандаринът обясни кой е сър Александър и предаде желанието му да разгледа изделията. Още преди мандаринът да е превел молбата му докрай, старецът закима утвърдително. Повече от час министърът въздиша доволно, докато разглеждаше изящните предмети, а накрая се върна при възрастния човек да изрази възхищението си. Занаятчията се поклони отново със срамежлива усмивка на искрено удоволствие от комплиментите на сър Александър. Сочейки към дъното на работилницата, старецът даде знак на двамата знатни посетители да го последват. Озоваха се в пещерата на Аладин, изпълнена догоре с редици от миниатюрни императори и класически фигури. Министърът с радост би се посветил на тази пищност от слонова кост поне за седмица. Двамата с майстора разговаряха с помощта на преводача и скоро дребното лице на китаеца засия, когато почувства любовта и познанията на сър Александър за династията Мин. Той се обърна към мандарина и помоли нещо с приглушен глас. Мандаринът кимна в знак на съгласие и преведе думите му.

— Ваше Превъзходителство, аз лично притежавам произведение от епохата на династията Мин, което може да представлява интерес за вас. Една статуетка, собственост на семейството ми вече седем поколения.

— За мен би било чест — рече министърът.

— Честта е изцяло моя, Ваше Превъзходителство — отвърна дребният човечец, хукна навън през задната врата, като едва не се просна, препъвайки се в някакво улично куче, устремен към стара селска къща зад работилницата.

Министърът и мандаринът останаха да го чакат, тъй като за сър Александър бе пределно ясно, че старецът не би и помислил да покани толкова знатен гост в скромния си дом, освен ако двамата не се познават от години, а дори и тогава само при положение, че вече е бил поканен в дома на сър Александър. Минаха няколко минути преди дребната синя фигурка да дотърчи обратно с подскачаща по раменете й плитка. Този път старецът се бе вкопчил в нещо. Начинът, по който го притискаше до гърдите си, подсказваше недвусмислено, че предметът е истинско съкровище. Подаде го на министъра да го разгледа. Сър Александър зяпна, без да може да скрие вълнението си. Малката статуетка, висока не повече от шест инча^[9], изобразяваше император Кунг и представляваше такъв изящен екземпляр от епохата на династията Мин, какъвто министърът не бе виждал през живота си. Сър Александър бе сигурен, че статуетката е дело на великия Пен Кю, покровителстван от императора, тъй че най-вероятно датираше от края на петнайсети век. Единственият й недостатък бе, че поставката от слонова кост, върху която обикновено стояха подобни фигурки, липсваше, а от основата в полите на императорската роба стърчеше малка пръчица; в очите на сър Александър обаче нищо не можеше да накърни цялостната й красота. Макар че устните на занаятчията не трепваха, очите му искряха с удоволствието, което гостът му излъчваше.

— Смятате, че статуетката е хубава? — попита майсторът чрез преводача.

— Великолепна е — отвърна министърът. — Направо великолепна.

— Моите собствени изделия не са достойни да стоят до нея — добави скромно занаятчията.

— Не, не — възрази министърът.

При все това дребничкият майстор си даваше сметка, че думите на грамадния мъж бяха просто проява на любезност, тъй като сър Александър държеше статуетката от слонова кост по начин, изразяващ онази любов, която изпитваше към нея и старецът.

Министърът сведе поглед към занаятчията и с усмивка му върна императора Кунг, след което изрече може би единствените недипломатични слова в своята трийсет и пет годишна практика на верен служител на кралицата и страната си.

— Как ми се ще да беше моя!

Сър Александър тутакси съжали, че е изразил гласно мислите си, чувайки мандаринът да ги превежда, защото великолепно знаеше, че според древната китайска традиция, ако почитан гост пожелае нещо, собственикът ще се издигне в очите на своите близки, като му го подари.

Докато подаваше фигурката обратно на министъра, върху лицето на стария майстор се изписа искрена болка.

— Не, не, аз само се пошегувах — побърза да възрази сър Александър, опитвайки се да върне статуетката на нейния собственик.

— Бихте лишили от чест скромния ми дом, ако не приемете императора, Ваше Превъзходителство — заяви тревожно старецът и мандаринът кимна тържествено в знак на потвърждение.

Известно време министърът остана безмълвен.

— Аз накърних честта на своя собствен дом, сър — отвърна той и погледна към мандарина, чието изражение остана непроницаемо.

Дребничкият занаятчия се поклони.

— Трябва да прикрепя поставка на статуетката — рече той, — иначе няма да можете да я сложите на видно място.

Той отиде в един ъгъл на помещението и отвори дървено сандъче, в което имаше поне стотина поставки за собствените му статуетки. Затършува из него и избра една, украсена с малки тъмни фигурки, към която министърът не прояви никакъв интерес; при все това тя великолепно подходеше на статуетката. Старецът увери сър Александър, че макар и да не знае нищо за историята на поставката, тя очевидно също е дело на вещ майстор.

Смутеният министър прие подаръка и направи безуспешен опит да изрази своята благодарност. Сър Александър и непроницаемият

мандарин напуснаха малката работилница, а занаятчията ги изпрати с нисък поклон.

Докато групата пътуваше обратно към Пекин, мандаринът забеляза ужасното състояние, в което се намираше министърът, и необичайно за него заговори пръв:

— Без съмнение Ваше Превъзходителство е запознат със стария китайски обичай, според който, ако някой непознат е проявил към вас щедрост, вие трябва да върнете любезния жест до края на календарната година.

Сър Александър се усмихна в знак на благодарност и се замисли над думите на мандарина. Щом се прибра в резиденция си, той незабавно отиде в богатата библиотека на посолството, за да се опита да установи реалната стойност на миниатюрния шедьовър. След усърдно проучване попадна на рисунка на статуетка от епохата на Мин, представляваща почти точно копие на настоящата му собственост, и с помощта на мандарина успя да изчисли действителната ѝ стойност — цифра, възлизаща на почти тригодишното възнаграждение на един служител на Короната. Министърът обсъди проблема с госпожа Хийткоут и тя не остави никакво съмнение у своя съпруг по отношение на действията, които бе длъжен да предприеме.

В последвалата седмица министърът изпрати личен пратеник с писмо до своите банкери „Каутс & Ко“ на ул. „Странд“ в Лондон с молба да преведат значителна част от спестяванията му в Пекин, при това възможно най-скоро. Когато след малко повече от два месеца сумата пристигна, министърът за пореден път се обърна към мандарина, който изслуша въпросите му и седмица по-късно му предостави подробностите, които бе поискал.

Мандаринът бе открил, че дребничкият майстор на име Юнг Лий произхожда от старата и доверена фамилия Юнг Шау, чиито членове са занаятчийци от близо пет столетия. Сър Александър научи освен това, че произведения на мнозина от предците на Юнг Лий са красили дворците на манджурските принцове. Самият Юнг Лий вече се чувствал стар и желал да се оттегли сред хълмовете над селото, където всички негови предци се разделяли с живота. Синът му бил готов да поеме работилницата и да продължи семейната традиция. Министърът благодари на мандарина за усърдието и помоли за една

последна услуга. Мандаринът изслуша със съчувствие посланика от Англия и се върна в двореца да подири съвет.

Няколко дни по-късно императрицата удовлетвори молбата на сър Александър.

Почти година след този ден министърът, придружен от мандарина, пое отново от Пекин към селцето Ха Ли Чуан. Веднага щом пристигнаха, сър Александър слезе от коня си и се отправи към работилницата, която си спомняше толкова добре. Старецът седеше на своята пейка, килнал встрани плоската си шапка, хванал нежно все още гладък къс слонова кост. Той се откъсна от работата си и затътри крака към министъра, без да познае своя гост, докато почти докосна чужденеца великан. После стори нисък поклон.

— Сър, върнах се преди края на календарната година, за да изплатя своя дълг — каза министърът чрез преводача си.

— Нямаше нужда, Ваше Превъзходителство. За моето семейство е чест, че малката статуетка живее във велико посолство и един ден може да предизвика възхищението на вашите сънародници.

Министърът не можа да намери подходящи думи за достоен отговор и просто помоли стареца да го придружи на едно кратко пътешествие.

Занаятчията се съгласи, без да задава въпроси, и тримата поеха на север, възседнали магарета. Повече от два часа пътуваха нагоре по тясна криволичеща пътека към хълмовете зад работилницата на стареца. Щом стигнаха селцето Ма Тиен, бяха посрещнати от друг мандарин, който се поклони ниско на министъра и помоли сър Александър и занаятчията да продължат заедно с него пътя си пеша. Поеха в мълчание към срещуположния край на селцето и спряха едва когато стигнаха до малка падина на хълма, от която се откриваше великолепна гледка към долината чак до Ха Ли Чуан. В падината се бе сгушила току-що завършена бяла къщурка със свършени пропорции. Два каменни лъва — кучета с увиснали върху устните им езици охраняваха предния вход. Дребничкият занаятчия, който не бе отронил и дума, откакто бяха напуснали работилницата му, тънеше в недоумение за целта на пътуването, докато министърът не се обърна към него с думите:

— Малък, недостоен дар и жалък опит от моя страна да ви се отплатя подобаващо.

Майсторът падна на колене и помоли за прошка мандарина — знаеше, че на един занаятчия е забранено да приема дарове от чужденец. Мандаринът вдигна уплашената синя фигурка от земята и обясни, че молбата на министъра е удовлетворена с личното одобрение на императрицата. Върху лицето на занаятчията засия щастлива усмивка и той бавно пое към вратата на красивата малка къща, неспособен да устои на изкушението да прокара ръка по издяланите от камък лъвове — кучета. Тримата пътници прекараха повече от час, възхищавайки се на къщурката, след което поеха обратно към работилницата в безмълвно споделено щастие. Там се разделиха с чувство за удовлетворена чест и същата нощ сър Александър се върна в своето посолство, доволен, че действията му бяха заслужили одобрението както на мандарина, така и на госпожа Хийткоут.

Министърът приключи своята мисия в Пекин и императрицата го награди със Сребърната звезда на Китай, а признателната кралица добави и титлата „Кавалер на ордена на кралица Виктория“ към неговия доста дълъг списък с отличия. Няколко седмици по-късно, след като освободи поста си на дипломат в Китай, сър Александър се оттегли в своя роден Йоркшир — единственото английско графство, чиито жители и до ден-дневен живеят с надеждата да се появят и да си отидат от този свят на едно и също място... също като китайците.

Последните години от живота си сър Александър прекара в дома на покойния си баща заедно със съпругата си и малкия император от епохата на династията Мин. Статуетката стоеше в гостната на видно място на поставката над камината, така че всички да могат да ѝ се възхищават.

И тъй като бе акуратен човек, сър Александър написа дълго и подробно завещание, в което остави точни указания за разпределението на състоянието си и, естествено, за съдбата на малката статуетка след кончината му. Завеща императора Кунг на своя първороден син и волята му беше статуетката винаги да се предава на първородния син... или дъщеря, в случай на неуспех с подсигуряването на следващия пряк наследник от мъжки пол. Той постави и изричното условие статуетката никога да не се продава, освен в случай на сериозна заплаха за семейната чест. Сър Александър Хийткоут издъхна точно в полунощ на своята седемдесетгодишна.

Когато стана пълноправен собственик на императора от династията Мин, неговият първороден син — майор Джеймс Хийткоут, служеше на своята кралица в бурската война. Майорът бе разпределен в полка на херцог Уелингтънски и макар че не проявяваше особен интерес към културата, дори за него бе ясно, че семейната реликва не е обикновено съкровище, та затова постави статуетката временно в полковата столова в Халифакс, за да могат и неговите братя по оръжие да оценят подобаващо императора.

Когато Джеймс Хийткоут бе отличен с титлата „полковник на херцозите“, императорът стоеше гордо на масата наред с трофеите, спечелени при Ватерло, Севастопол и Мадрид. Старинната статуетка остана там до пенсионирането на полковника и завръщането му в бащината къща в Йоркшир, където императорът отново се озова върху поставката над камината в гостната. Полковникът не беше човек, способен да пристъпи волята на своя покоен отец дори и в смъртта, затова остави ясни указания, според които семейната реликва трябваше неизменно да се предава на следващия първороден Хийткоут, освен в случай на сериозна заплаха за семейната чест. Полковник Джеймс Хийткоут, носител на военския кръст, не приключи живота си със смъртта на воин; една вечер той просто заспа край камината с „Йоркшир Поуст“ в скута си.

Първородният син на полковника — преподобният Александър Хийткоут — по това време ръководеше скромно паство в енорията Мъч Хадам в графство Хартфордшир в Южна Англия. След като погребва баща си с военни почести, той сложи императора от династията Мин на поставката над камината в дома на викария. Малцина от членуващите в Съюза на майките оцениха шедьовъра, но една-две възрастни дами бяха чути да коментират изящната му изработка. Едва когато преподобният стана епископ и малката статуетка се озова в представителния му дом, императорът получи възхищението, което заслужаваше. Мнозина от онези, които го посещаваха и чуваха историята за това, как дядото на епископа се бе сдобил със статуетката, бяха удивени да научат за несъответствието между великолепната статуетка и нейната поставка. От това винаги се получаваше добра история за след вечеря.

Бог прибира дори собствените си посланици, но Той не го стори, преди да позволи на епископ Хийткоут да завърши завещанието си, в което упоменаваше, че оставя статуетката на своя син, повтаряйки дословно указанията на дядо си. Синът на епископа — капитан Джеймс Хийткоут, бе действащ офицер в полка на дядо си, тъй че статуетката от епохата на династията Мин се върна на масата в столовата в Халифакс. По време на отсъствието на императора полковите трофеи се бяха увеличили със спечелените при Ипър^[10], река Марн и Вердюн. Полкът отново бе във война с Германия и младият капитан Джеймс Хийткоут срещна смъртта по плажовете на Дюнкерк, без да остави завещание. Впоследствие английският закон, упоменатите желаниа на неговия прадядо и здравият разум взеха връх, в резултат на което малкият император стана притежание на двегодишния син на загиналия капитан.

Алекс Хийткоут, уви, не бе наследил нито духа, нито смелостта на своите юначни предци и израсна без всякакво желание да служи на когото и да било, освен на самия себе си. След като капитан Джеймс загина така трагично, майката на Александър започна да обсипва момчето с всичко, което ѝ позволяваха оскъдните ѝ доходи. Това не помогна особено, нито бе изцяло по вина на малкия Алекс, че се превърна, по думите на баба му, в разглезено и себично малко изчадие.

След като напусна училище малко преди да бъде изключен, Алекс установи, че не може да се задържи на една работа повече от няколко седмици. Неизменно се чувстваше задължен да харчи малко повече от онова, което самият той, а накрая и майка му, можеха да си позволят. Решавайки, че повече не е в състояние да понася този живот, почтената дама се пресели, за да се присъедини към всички останали Хийткоут, но не в Йоркшир, а на небето.

През шейсетте, буйни и пълни с живот, когато във Великобритания се появила казината, младият Алекс заживя с убеждението, че е намерил идеалния начин да си изкарва прехраната, без да му се налага да работи каквото и да било. Създаде си собствена система за игра на рулетка, при която загубата бе изключена. Въпреки това обаче взе да губи, затова усъвършенства системата и тутакси загуби още повече; внесе нови подобрения в стратегията, които го доведоха дотам, че му се наложи да вземе назаем, за да покрие

загубите си. И защо не? Случеше ли се най-лошото, казваше си той, винаги можеше да се раздели с малкия император от династията Мин.

Най-лошото не се забави особено, тъй като всяка от усъвършенстваните системи на Алекс го вкарваше във все по-големи дългове, докато в един момент казината взеха да го притискат да им се изплати. Когато накрая един понеделник сутринта Алекс получи гневно обаждане от двама джентълмени, които изглеждаха твърдо решени да приберат осемте хиляди лири, които Алекс дължеше на господарите им, и му намекнаха за телесни изтезания, в случай че въпросът не бъде разрешен в рамките на две седмици, Алекс отстъпи. В края на краищата указанията на неговия прапрадядо бяха пределно точни — статуетката от династията Мин трябваше да се продаде, при положение че семейната чест е застрашена.

Алекс взе малкия император от поставката над камината в своя апартамент на „Кадоган Гардънс“ и се втренчи във фината ръчна изработка, благоволявайки поне да се почувства леко тъжен заради предстоящата загуба на семейната реликва. После отиде на Бонд стрийт и предостави шедьовъра на „Сотбис“ с указанията императорът да бъде предложен на търг.

Началникът на Далекотоизточния отдел — блед, мършав човек — се появи на регистратурата, за да обсъди шедьовъра с Алекс, с вид, наподобяващ този на статуетката, която държеше в ръце с такава нежност.

— Ще отнеме няколко дни да се определи действителната стойност на произведението — измърка той, — но и след бегъл поглед съм убеден, че статуетката е най-изящният екземпляр на Пен Кю, който някога сме предлагали на търг.

— Няма проблем — отвърна Алекс, — стига да можете да ме уведомите за стойността му в рамките на две седмици.

— О, несъмнено — отвърна експертът. — Убеден съм, че ще мога да ви предложа начална цена до петък.

— Прекрасно! — възкликна Алекс.

Същата седмица той се свърза с всичките си кредитори и те се съгласиха да изчакат оценката на експерта. Въпросният петък Алекс прилежно се върна на Бонд стрийт, грейнал в широка усмивка. Знаеше какво бе платил за шедьовъра неговият прапрадядо и беше убеден, че статуетката трябва да струва повече от десет хиляди лири. Сума, която

не само щеше да му позволи да си плати всички дългове, но и да му остане малко, за да изпробва своята наново подобрена, усъвършенствана система за игра. Докато се качваше по стъпалата на „Сотбис“, Алекс безмълвно благодари на своя прапрадядо. Попита момичето на рецепцията дали може да разговаря с началника на Далечноизточния отдел и няколко минути след като то се обади по един вътрешен телефон, експертът се появи с мрачно изражение. Сърцето на Алекс се сви, докато слушаше обясненията му:

— Добра изработка... този ваш малък император, но за съжаление е фалшификат, вероятно отпреди двеста или двеста и петдесет години, но, опасявам се, е само копие на оригинала. Често са правели такива дубликати, защото...

— И каква е стойността му? — прекъсна го, обзет от тревога Алекс.

— Седемстотин лири... най-много осемстотин.

„Достатъчно, за да си купя пищов и няколко патрона“ — помисли си горчиво Алекс, докато се обръщаше, готов да си тръгне.

— Питам се, сър... — продължи експертът.

— Да, да, продайте проклетото нещо — рече Алекс, без да си прави труда да поглежда назад.

— А какво да правя с поставката?

— Поставката? — повтори Алекс и погледна недоумяващо експерта.

— Да, поставката. Тя е направо великолепна, петнайсети век, несъмнено произведение на гений, не мога да си представя как...

— Предмет № 103 — обяви водещият търга. — Каква начална цена се предлага за този възхитителен екземпляр на...

Експертът се оказа прав в своята оценка. На търга в „Сотбис“ същия четвъртък аз получих малкия император за седемстотин и двайсет гвинеи. А поставката? С нея се сдоби американски джентълмен с небезизвестно потекло срещу двайсет и две хиляди гвинеи.

---

[1] Известна аукционна къща, уреждаща продажбите на скъпи и редки вещи. — Б.пр. ↑

[2] 191,1 см. — Б.пр. ↑

[3] Британското правителство или неговата висша администрация; улицата в Лондон, простираща се от Трафалгарския площад до сградата на Парламента, на която са разположени основните правителствени канцеларии. — Б.пр. ↑

[4] Уилям Юърт Гладстон (1809 — 1898) — британски държавник, ръководител на Лейбъристката партия през 1867 и заемал четири пъти поста министър-председател. — Б.пр. ↑

[5] Императорска династия в Китай от 1368 г. до 1644 г., прочута с изящните си порцеланови изделия. — Б.пр. ↑

[6] Кралица Виктория (1819 — 1901) — кралица на Обединеното кралство в периода 1837 — 1901 г. — Б.пр. ↑

[7] Висш чиновник в Китайската империя. — Б.пр. ↑

[8] Нископлатен наемен работник в Индия, Китай и други далекоизточни страни. — Б.пр. ↑

[9] 1 инч = 2,5 см. — Б.пр. ↑

[10] Град в Западна Белгия, близо до границата с Франция, сцена на множество обсади и битки, особено през време на Първата световна война, когато е бил унищожен до основи. — Б.пр. ↑

ОБЯДЪТ

Тя ми махна от срещуположния край на претъпканата зала в хотел „Св. Реджис“ в Ню Йорк. Аз ѝ отвърнах със съзнанието, че лицето ми е познато, но без да мога да го свържа с конкретна личност. Тя се запромъква покрай сервитьори и гости и стигна до мен, преди да имам възможността да попитам някого коя е. Напрегнах онзи сектор от ума си, чието предназначение бе да съхранява сведения за хора, но не получих отклик. Дадох си сметка, че ще ми се наложи да прибягна до стария трик от многолюдни увеселения с предпазливо формулираните въпроси, докато някои от отговорите ѝ не отключат паметта ми.

— Как си, скъпи? — извика тя и ме прегърна отривисто — начало, което не ми помагаше особено, тъй като се намирахме на коктейл на литературната гилдия, а по такива мероприятия можеш да се озовеш в обятията на кого ли не, дори на шефовете на клуба „Книга на месеца“.

Акцентът ѝ не оставяше съмнение, че е американка; изглеждаше към четирийсетте, но предвид възможностите на съвременния макиаж не беше изключено и да ги е прехвърлила. Носеше дълга официална рокля в бяло, а русите ѝ коси бяха събрани в един от онези високи кокове, които наподобяваха двоен самун. Цялостният ефект бе, че приличаше на шахматна царица. Не че имаше някаква полза от двойния самун, тъй като при предишната ни среща тя спокойно можеше да е била с тъмни, спускащи се до раменете коси. Много ми се ще жените да осъзнаят, че когато променят прическата си, те често постигат именно онова, което са търсили — стават неузнаваеми за всеки доверчив представител на мъжкия пол.

— Добре съм, благодаря — отвърнах на бялата царица. — А ти? — продължих с въпрос, осъществявайки своя начален гамбит.

— Сносно, скъпи — отвърна тя, докато си вземаше чаша шампанско от минаващия покрай нея сервитьор.

— А как е семейството? — попитах, макар че изобщо не бях сигурен дали има такава.

— Всички са добре — отвърна. Нищо, което да ми е от полза. — А Луиза как е? — поинтересува се тя на свой ред.

— Цъфти — рекох. Значи познаваше жена ми. Не непременно, отбелязах мислено. Повечето американки са истински специалистки по запаметяване на имената на съпругите. Налага им се, след като на нийоркската въртележка те се сменят толкова често, че предизвикателството става по-голямо от кръстословица в „Таймс“.

— Ходила ли си в Лондон наскоро? — изревах аз в опит да надвикам врявата. Дързък въпрос, тъй като бе напълно възможно изобщо да не е посещавала Европа.

— Само веднъж, откакто обядвахме заедно. — Тя ме погледна насмешливо. — Не се сещаш коя съм, нали? — попита, докато поглъщаше една коктейлна наденичка.

Усмигнах се.

— Не ставай глупава, Сюзън. Как бих могъл да забравя?

Тя също се усмигна.

Признавам, че се сетих за името на бялата царица буквално в последния момент. И въпреки че си спомнях въпросната дама съвсем бегло, със сигурност никога нямаше да забравя онзи обяд.

Току-що бяха издали първата ми книга и критиците от двете страни на Атлантика бяха доста ласкателни, което не можеше да се каже за чековете от издателите ми. Моят агент ми бе заявил по няколко повода, че ако искам да правя пари, не бива да пиша. Съждението му породило дилема, защото лично аз не виждах как бих могъл да печеля, ако не пиша.

Приблизително по това време дамата, която в момента стоеше срещу мен и бърбеше без да обръща внимание на моето мълчание, ми телефонира от Ню Йорк, за да засипе с хвалебствия новия ми роман. Няма писател, който да не приема със задоволство подобни обаждания, макар че, признавам, лично аз не бях особено очарован от едно единайсетгодишно девойче, което ми позвъни за моя сметка от Калифорния, за да ме уведоми, че е намерила печатна грешка на страница 47, и ме предупреди, че ще ми звънне отново, ако открие и друга. Тази въпросна дама обаче можеше да приключи презокеанските си поздравления с едно „чао“ и нищо повече, ако не си беше споменала

името. Беше една от онези фамилии, които могат на мига да осигурят запазена маса в шикозен ресторант или място в операта, което за обикновени простосмъртни като мен би се оказало невъзможно дори и за месец напред. В интерес на истината името, постигнало тази репутация, принадлежеше на съпруга ѝ — един от най-видните филмови продуценти в света.

— Когато дойда следващия път в Лондон, трябва да обядвате с мен — прозвуча в слушалката насред пращене.

— Не — възразих аз галантно, — вие трябва да обядвате с мен.

— Колко изключително обаятелни сте вие, англичаните — рече тя.

Често съм се питал доколко си вярват американките, когато казват тези няколко думи на един англичанин. И все пак не се случва всеки ден съпругата на продуцент, носител на „Оскар“, да ти се обади.

— Обещавам да ви звънна следващия път, когато пристигна в Лондон — каза тя.

И наистина го стори — близо шест месеца по-късно, този път от хотел „Конот“, за да ми заяви с какво нетърпение очаквала нашата среща.

— Къде бихте желали да обядваме? — попитах, давайки си сметка със секунда закъснение, когато в отговор тя спомена името на един от най-изисканите ресторанти в града, че е трябвало да се погрижа аз да избира мястото на срещата.

Бях щастлив, че не може да види печалната ми физиономия, когато добави с невъзмутима непринуденост:

— Понеделник, в един часа. Оставете резервацията на мен — там ме познават.

На въпросния ден навлякох своя единствен приличен костюм, новата си риза, която от Коледа насам пазех за някой специален случай, и единствената си вратовръзка, която изглеждаше така, все едно по-рано е била използвана да крепи панталоните ми. После се отправих към банката си и помолих за извлечение от текущата си сметка. Касиерът ми подаде дълъг къс хартия, чието съдържание бе недостойно за размера му. Втренчих се в цифрата като човек, комуто се налага да вземе важно финансово решение. Последният ред съобщаваше в черен шрифт, че разполагам със сумата от трийсет и седем лири и шейсет и три пенса. Написах чек за трийсет и седем

лири. Смятам, че един джентълмен трябва винаги да поддържа сметката си в положителен баланс и бих добавил, че това бе убеждението и на моя банков управител, което той побърза да сподели с мен. После се отправих пеша към Мейфеър за своята среща обяд.

Когато влязох в ресторанта, установих прекомерно за моя вкус наличие на келнери и плюш. Не са за консумация, но пък могат да те накарат да платиш за тях. На една ъглова маса за двама седеше жена, която, макар и не в първа младост, изглеждаше елегантна. Носеше блуза от син крепдешин, а русите ѝ коси бяха навити назад, откривайки лицето ѝ в отново дошлия на мода стил от военните години. Това очевидно бе моята презокеанска почитателка, която ме поздрави със същия онзи маниер „Познавала съм ви през целия си живот“, с който щеше да го стори години по-късно на коктейла на литературната гилдия. Макар че тя имаше питие пред себе си, аз не си поръчах аперитив с обяснението, че никога не пия преди обяд — и с желанието да добавя „но веднага щом съпругът ви филмира моя роман, ще почна да го правя“.

Тя незабавно се впусна в последните холивудски клюки, като не просто подхвърляше имена, а разказваше с подробности, докато аз с неохота похапвах от чипса в купата пред мен. След няколко минути до масата изникна сервитьор и ни връчи две грамадни менюта в кожени подвързии с релефни надписи, със значително по-добри корици от тези на романа ми. Мястото определено вонеше на разточителство. Аз отворих менюто и проучих първия раздел с ужас; беше направо смазващ. Нямах представа, че обикновена храна, получена от Ковънт Гардън^[1] същата сутрин, може да добие такава унищожителна цена, само като бъде превозена до Мейфеър. Можех да ѝ поръчам същите блюда на четвърт цена в моето любимо бистро на някакви си стотина ярда по-нататък и за мое още по-голямо притеснение забелязах, че ресторантът бе един от онези, които не упоменават цените на гостуващите менюта. Заех се да проуча дългия списък от френски блюда, което само ми напомни, че не бях ял прилично повече от месец — състояние на нещата, което явно щеше да се удължи с още един ден. Спомних си моят банков баланс и мрачно заключих, че вероятно ще ми се наложи да изчакам, докато агентът ми продаде исландските права на романа ми, преди отново да мога да си позволя солидно ядене.

— Какво бихте желали? — попитах галантно.

— Винаги предпочитам лек обяд — започна тя.

Въздъгнах с преждевременно облекчение, само за да установя, че „лек“ не означава непременно „евтин“.

Тя се усмихна мило, вдигайки поглед към сервитьора, чийто вид недвусмислено подсказваше, че той изобщо няма да се чуди откъде да си изкара следващото ядене, и поръча само късче пушена съомга, последвано от две миниатюрни крехки агнешки котлетчета. После се поколеба, но само за миг, преди да добави „с малко салата“.

Аз проучих менюто с известна предпазливост, плъзгайки пръст по цените, а не по наименованията на ястията.

— И аз хапвам нещо леко за обяд — заявих неискрено. — Салатата на главния готвач ще ми е достатъчна. — Сервитьорът очевидно се почувства оскърбен публично, но напусна миролюбиво.

Тя взе да бърби за Копола и Премингър, за Ал Пачино и Робърт Редфорд, че и за Грета Гарбо, все едно ѝ бе първа дружка. Беше достатъчно любезна да млъкне за момент и да ме попита над какво работя в момента. Щеше ми се да ѝ бях отговорил — върху това, как ще обясня на жена си, че в банката са ми останали само шейсет и три пенса; но всъщност обсъдих с нея идеите си за следващ роман. Тя изглеждаше заинтригувана, но продължаваше да не споменава нито дума за своя съпруг. Може би трябваше да го сторя аз? Не. Не биваше да изглеждам напорист, нито да ми личи, че се нуждая от тези пари.

Храната пристигна, или по-точно нейната пушена съомга, а аз седях и докато гризах едно хлебче, безмълвно наблюдавах как дамата поглъща банковата ми сметка. Вдигнах поглед само за да установя, че над мен е надвиснал келнерът за напитките.

— Бихте ли желали някакво вино? — попитах безразсъдно.

— Не, струва ми се — отвърна тя. Прибързах с усмивката. — Е, може би съвсем мъничко... нещо бяло и сухо.

Келнерът за напитките подаде друго подвързано в кожа меню, този път с релефен златен грозд върху корицата. Огледах страниците за половин бутилка, обяснявайки на моята гостенка, че никога не пия на обяд. Избрах най-евтиното. Само миг по-късно келнерът за напитките се появи с грамадна сребърна купа, пълна с лед, в която пълната наполовина бутилка изглеждаше като удавена, и също като мен, изцяло не на мястото си. Един стажант сервитьор прибра празната чиния, докато друг докара до масата ни голяма количка и сервира агнешките

котлети и салатата на главния готвач. В същото време трети сервитьор приготви възхитителна гарнитура за моята гостенка, която накрая се получи по-голяма от моето основно блюдо. Нямах чувството, че мога да я помоля да си ги разменим.

В интерес на истината салатата на главния готвач беше великолепна... макар че, признавам, не ми беше леко да оценя по достойнство подобно ястие, докато се опитвах да измисля версия, която щеше да прозвучи убедително, в случай че сметката надхвърлеше моите трийсет и седем лири.

— Колко глупаво от моя страна да поръчам бяло вино с агнешкото — рече тя, почти привършвайки половината бутилка.

Поръчах и половин бутилка от червеното вино на заведението, без да прибъгвам повече до списъка на вината.

Тя приключи с бялото вино и се впусна в артистични коментари за театър, музика и разни други автори. Изглежда, познаваше до един онези, които все още бяха между живите, а покойните изобщо не беше чела. Вероятно бих могъл да се насладя на изпълнението ѝ, ако не беше страхът да не би след финалното спускане на завесата да се окаже, че не ми е по джоба. Сервитьорът прибра празните чинии и попита моята гостенка дали би желала още нещо.

— Не, благодаря — отвърна тя и аз едва се сдържах да не изръкопляскам. — Освен ако не разполагате с някой от своите прочути ябълкови сюрпризи.

— Опасявам се, мадам, че може да са привършили, но все пак ще отида да проверя.

Не бързай, прищя ми се да възкликна, но вместо това само се усмихнах, докато примката около шията ми все повече се затягаше. Няколко мига по-късно сервитьорът се върна победоносно, движейки се ловко между масите, с високо вдигната над главата си ръка, в чиято длан лежеше ябълковият сюрприз. Отправих пламенна молитва към Нютон ябълката да се подчини на закона му. Не се получи.

— Последната, мадам!

— Ах, какъв късмет! — възкликна тя.

— Ах, какъв късмет — повторих аз, нямайки сили да погледна менюто, за да установя цената. Впуснах се в отчаяно смятане наум, осъзнавайки, че работата щеше да е на косъм.

— Нещо друго, мадам? — попита подкупващо сервитьорът.

Поех дълбоко въздух.

— Само едно кафе — отвърна тя.

— А за вас, сър?

— Не, за мен не. — Той ни остави. Не можах да измисля обяснение защо не пиех кафе.

После тя извади от своята голяма чанта „Гучи“ до себе си екземпляр от романа ми, на който аз се разписах с размах, надявайки се главният сервитьор да ме види и да реши, че съм от онзи тип мъже, на които трябва да бъде позволено да разпишат и сметката, но той остана твърдо в отсрещния край на залата, докато аз изписвах думите: „Една незабравима среща“ и прибавях автографа си.

Докато скъпата дама пиеше кафето си, аз си взех ново хлебче и поисках сметката не защото бързах особено, а защото подобно на обвиняем в „Олд Бейли“^[2], чиято виновност не стои под въпрос, предпочитам повече да не чакам тежката дума на съдията. Мъж в елегантна зелена униформа, когото не бях виждал до момента, пристигна със сребърен поднос и сгънат върху него къс хартия, твърде подобен на моето банково извлечение. Бавно отгърнах крайчеца на сметката и прочетох цифрата — трийсет и шест лири и четирийсет пенса. Небрежно мушнах ръка във вътрешния си джоб, измъкнах имането на живота си и поставих шумолящите нови банкноти върху сребърния поднос. Те бяха отнесени тутакси. Няколко мига по-късно мъжът в зелената униформа се върна с моите шейсет пенса ресто, които аз не се поколебах да прибера в джоба си, тъй като това бе единственият начин да взема автобус до вкъщи. Келнерът ми отправи поглед, който несъмнено би му осигурил характерна роля във всеки филм, продуциран от знаменития съпруг на дамата.

Моята гостенка стана и прекоси ресторанта, като махваше и от време на време раздаваше целувки на хора, които до този момент бях виждал само по лъскавите списания. Когато стигна до вратата, тя спря, за да си вземе палтото — кожено, от норка. Помогнах ѝ да го облече, като отново не си направих труда да оставя бакшиш. Щом се озовахме на тротоара на Кързън стрийт, до нас незабавно спря един тъмносин ролс-ройс, от който изскочи шофьор в ливрея и побърза да отвори задната врата. Тя се качи в колата.

— Довиждане, скъпи — рече, докато автоматичният прозорец се плъзгаше надолу. — Благодаря за великолепия обяд.

— Довиждане — отвърнах аз и събирайки целия си кураж, добавих: — Искрено се надявам следващия път, когато пристигнете в града, да имам възможността да се запозная със знаменития ви съпруг.

— О, скъпи, няма не знаете? — рече тя, надзъртайки през прозореца на ролс-ройса.

— Да знам какво?

— Ами че ние сме разведени от сума ти време.

— Разведени? — повторих аз.

— О, да — потвърди тя весело. — Не съм разговаряла с него от години.

Просто стоях там с безпомощен вид.

— О, не се разстройвайте заради мен — рече. — Не е голяма загуба. А и без друго наскоро се омъжих отново... — За друг филмов продуцент, помолих се аз наум. — Всъщност днес очаквах да се сблъскам със съпруга си... той е собственикът на този ресторант.

Без дума повече автоматичното стъкло се вдигна с тихо мъркане и ролс-ройсът се плъзна с лекота, отдалечавайки се, докато се скри от погледа ми и ме остави да вървя пеша до най-близката автобусна спирка.

Докато стоях там сред гостите от литературната гилдия, вперил поглед в бялата царица с приличния на двоен самун кок, аз все още я виждах как се отдалечава в онзи син ролс-ройс. Помъчих се да се съсредоточа върху думите ѝ.

— Знаех, че няма да ме забравиш, скъпи — казваше тя. — Все пак аз те заведох на обяд, нали?

---

[1] Район в Централен Лондон, прочут със своя някогашен пазар за плодове, зеленчуци и цветя, сега превърнат в търговски център. — Б.пр. ↑

[2] Централният съд за наказателни дела в Лондон, носещ името на улицата, на която се намира. — Б.пр. ↑

ПРЕВРАТЪТ

Сребристосиният Боинг 707 с открояващо се огромно „П“ на опашката се плъзна по пистата и спря в северния край на международно летище Лагос. Шест еднакви черни мерцедеса се придвижиха към страничната част на самолета и зачакаха в колона, наподобяваща излязъл на сушата крокодил. Шестима, потънали в пот униформени шофьори изскочиха от колите и застанаха мирно. Когато шофьорът на първата кола отвори задната врата, от нея изскочи полковник Усман от Федералната гвардия и с бързи стъпки се отправи към стълбата за пътниците, която четирима души от персонала на летището припряно избутаха към самолета.

Вратата в предния сектор се отвори навътре и полковникът се втренчи в зейналото празно пространство, където на фона на тъмната вътрешност на кабината се появи елегантна, привлекателна стюардеса, облечена в син костюм със сребърни кантове. На ревера на сакото ѝ имаше голямо „П“. Тя се обърна и кимна по посока на кабината. Няколко секунди по-късно мястото ѝ на вратата зае висок мъж с безупречно облекло, гъсти черни коси и дълбоки кестеняви очи. Всичко в него излъчваше онзи неповторим в своята непринуденост стил, за който не потомствените милионери биха платили значителна част от състоянието си. Полковникът козирува, когато сеньор Едуардо Франсишко де Силвейра, оглавяващият империята „Прентино“, кимна сдържано.

От хладината на своя снабден с климатик Боинг Де Силвейра се потопи в жегата на безмилостното нигерийско слънце без ни най-малък признак на неудоволствие. Полковникът поведе високия елегантен бразилец, който бе съпровождан единствено от своя личен секретар, към първия мерцедес, докато останалите служители на „Прентино“ се спуснаха един след друг по задната стълба на самолета и изпълниха другите пет коли. Шофьорът — ефрейтор, инструктиран да бъде на денонощно разположение на почетния гост — отвори задната врата на първата кола и козирува. Едуардо де Силвейра не

прояви и най-малък признак на благодарност. Ефрейторът се усмихна нервно, разкривайки най-едрите бели зъби, които бразилецът някога бе виждал.

— Добре дошли в Лагос — прояви инициатива ефрейторът. — Надявам се да свършите добра работа, докато сте в Нигерия.

Едуардо се настани на мястото си без всякакъв коментар и се взря навън през матирания прозорец, наблюдавайки как част от пътниците на кацналия точно преди него 707 на Британските авиолинии образуват дълга опашка върху горещия асфалт, докато чакат търпеливо да минат през митницата. Шофьорът включи на първа скорост и черният крокодил пое по своя път.

Полковник Усман, заел позицията отпред до ефрейтора, скоро установи, че бразилският гост нехае за салонните разговори, а секретарят му, седнал до своя работодател, не отвори уста ни веднъж. Свикнал да върши нещата по образец, полковникът остана безмълвен, позволявайки на Де Силвейра да обмисли своя план за действие.

Едуардо Франсишко де Силвейра бе роден в селцето Ребети, на стотина мили северно от Рио де Жанейро, и бе наследник на едно от двете най-внушителни фамилни състояния в Бразилия. Бе получил частно образование в Швейцария, след което бе следвал в Калифорнийския университет в Лос Анджелис. Накрая бе завършил и престижния Колеж по бизнес администрация в Харвард. След това се бе върнал в Бразилия и отново бе заел пост нито на върха, нито най-долу в йерархията на компанията, а някъде по средата, поемайки управлението на интересите на своето семейство в минното дело в Минас Гераис. Успя бързо да стигне до върха, дори по-бързо, отколкото бе планирал баща му — оказа се не само бащичко, а и нещо повече. На двайсет и девет се ожени за Мария — голямата дъщеря на най-близкия приятел на баща му, и когато дванайсет години по-късно баща му почина, Едуардо наследи трона на „Прентино“. Бяха общо седмина синове — вторият, Алфредо, сега отговаряше за банковото дело; Жоао ръководеше флота; Карлош организираше строителството; Мануел уреждаше храната и продоволствията; Жайме управляваше семейните вестници, а малкият Антонио — последният, несъмнено и по важност — ръководеше семейните ферми. Всички братя докладваха на Едуардо преди вземането на важни решения, тъй като той беше президентът на най-голямата частна компания в Бразилия, независимо

от надутите претенции на своя отколешен семеен враг Мануел Родригес. Когато военният режим на генерал Кастело Бранко свали цивилното правителство през 1964 година, генералите стигнаха до общото заключение, че не могат да премахнат всички Де Силвейра или Родригес, и затова ще е по-добре да се научат да живеят с двете конкуриращи се фамилии. Де Силвейра винаги бяха проявявали достатъчно здрав разум да не се замесват в политиката, освен като плащат на всеки държавен служител, бил той военен или цивилен, според неговия ранг. Това гарантираше непрестанния просперитет на „Прентино“, каквато и фракция да дойде на власт. Една от причините Едуардо де Силвейра да отдели три дни за посещение в Лагос въпреки натоварения си график, бе, че нигерийската система на управление изглеждаше доста сходна с тази на Бразилия и по този проект той вече бе подкопал почвата под краката на Мануел Родригес. Той се надяваше да му донесе повече от обезщетение за спечелената от неговия съперник оферта за летището в Рио. Едуардо се усмихна при мисълта, че Родригес не подозира за пристигането му в Нигерия, целящо да приключи сделка, която щеше да го направи два пъти по-могъщ от конкурента му.

Докато мерцедесът се движеше бавно по гъмжащите шумни улици, без да обръща внимание на светофарите — независимо зелени или червени, Едуардо си спомни своята първа среща с генерал Мохамед — държавния глава на Нигерия, по повод официалната визита на президента в Бразилия. В изявлението си по време на тържествената вечеря, дадена в чест на генерал Мохамед, президентът Ернесто Гейзел изрази надежда, че двете страни ще следват линия на по-близко сътрудничество в политиката и търговията. Едуардо се съгласи със своя неизбран ръководител, готов с радост да остави политиката на президента, стига той да му остави търговията. Генерал Мохамед произнесе слово от името на гостите с английски акцент, който би могъл да се свърже единствено с Оксфорд. Генералът говори пространно за проекта, който му бе легнал на сърцето — изграждането на нова нигерийска столица в Абуджа — град, който според него би могъл да съперничи дори на Бразилия. След речите генералът дръпна Силвейра настрана и го запозна по-подробно с проекта за Абуджа, като го попита дали би могъл да обмисли едно частно предложение.

Едуардо се усмихна; прииска му се неговият враг Родригес да можеше да чуе разговора на четири очи с държавния глава на Нигерия.

Едуардо проучи внимателно представеното в общ вид предложение, което му бе изпратено седмица по-късно, и удовлетвори първото искане на генерала, пращайки 7-членен изследователски екип със самолет до Лагос, за да осъществят проучване на конкретните възможности, свързани с Абуджа.

Месец по-късно подробният доклад на екипа бе в ръцете на Силвейра. Едуардо стигна до заключението, че потенциалната изгода от проекта си струва едно изчерпателно предложение до нигерийското правителство. Свърза се лично с генерал Мохамед, за да установи, че разполага с пълното му съгласие и разрешение за по-нататъшни действия. Този път в Лагос бяха пратени двацет и трима души и три месеца и сто и седемдесет страници по-късно Едуардо разписа и подпечата предложението, озаглавено като „Нова столица за Нигерия“. Направи само едно изменение в окончателния документ. Подвързията на предложението бе в синьо и сребристо, с логото на „Прентино“ в средата; Едуардо нареди това да се промени в зелено и бяло — цветовете на националния флаг на Нигерия, с герба на страната, изобразяващ орел, възседнал два коня. Даваше си сметка, че дребните неща са това, което впечатлява генералите, и често наклонят везните в едната или в другата посока. Изпрати на нигерийския държавен глава десет копия от проучването на възможностите, придружени с фактура за един милион долара.

След като проучи предложението, генерал Мохамед покани Едуардо де Силвейра да посети Нигерия като негов личен гост, за да обсъдят заедно следващия етап от проекта. В отговор Де Силвейра прати телекс, че по принцип приема предложението, и изтъкна любезно, но категорично, че все още очаква възстановяването на онези един милион долара, изразходвани за първоначалното проучване на възможностите. Парите бяха преведени незабавно с телекс от Централната банка на Нигерия и Де Силвейра успя да намери четири последователни дни в своето разписание за „Новият проект за федерална столица“ — графикът му налагаше да пристигне в Лагос в

понеделник сутринта, тъй като най-късно до четвъртък вечерта трябваше вече да е в Париж.

Потънал в мислите си, Едуардо не усети кога мерцедесът спря пред казармите „Додан“. Железните врати се отвориха и часовой в пълно бойно снаряжение козирува на генерала — чест, обикновено оказвана единствено при посещение на държавния глава. Черният мерцедес премина бавно през портите и спря пред личната резиденция на президента. На стълбите чакаше един бригаден генерал, за да отведе Силвейра при президента. Двамата мъже обядваха заедно в малко помещение, наподобяващо британска офицерска столова. Блюдото се състоеше от пържола, която едва ли би се харесала на който и да е южноамерикански кравар, оградена от зеленчуци, напомнящи на Едуардо за ученическите му години. Но той още не бе срещнал военен, който да си дава сметка, че един главен готвач е не по-малко важен от един добър ординарец. По време на обяда двамата разговаряха в най-общ план за проблемите, свързани с построяването на цял нов град наред екваториалната джунгла.

Първоначалната оценка за стойността на проекта бе един милиард долара, но Де Силвейра предупреди президента, че окончателната сума може да достигне и три милиарда, при което челюстта на президента леко увисна. Де Силвейра бе принуден да признае, че това е най-амбициозният проект, с който „Прентино Интернешънъл“ някога се е заемал, но побърза да изтъкне пред президента, че същото би се отнасяло и за която и да е друга строителна компания в света.

Определено играч, който не прибързва да използва своята най-силна карта, Де Силвейра изчака да сервира кафето, за да спомене факта, че току-що е спечелил, въпреки сериозната опозиция (включваща Родригес), договора да построи през джунглата на Амазонка магистрала с осем платна, която накрая ще се слее с панамериканската магистрала — втори по мащабност проект след този, който обсъждаха понастоящем в Нигерия. Впечатлен, президентът попита дали въпросната сделка няма да попречи на Де Силвейра да пристъпи към изпълнение на новия контракт по изграждането на столицата.

— Ще знам отговора на този въпрос след три дни — отвърна бразилецът, след което се ангажира пред държавния глава с нов

разговор в края на визитата си, в който да го уведоми дали ще има готовност да продължи с проекта.

След обяда Едуардо бе закаран до федералния хотел „Палас“, където всичките шест етажа бяха предоставени на негово разположение. Неколцината гости, дошли в Нигерия за приключване на сделки само за някакви си милиони, бяха помолени да напуснат незабавно, за да освободят помещенията за Де Силвейра и неговия персонал, което предизвика недоволството им. Едуардо обаче нямаше и най-малка представа за предприетите мерки, тъй като за него винаги имаше подобаващо място, където и да се озовеше по света.

Шестте мерцедеса спряха пред хотела и полковникът го преведе през въртящите се врати и покрай рецепцията. През последните четиринайсет години Едуардо не се бе регистрирал в хотел, освен в случаите, когато го правеше под чуждо име, за да не разкрие самоличността на жената, която го съпровождаше.

Президентът на „Прентино Интернешънъл“ мина през фоайето и влезе в чакащия асансьор. Внезапно усети, че му призлява; краката му омекнаха. В ъгъла на кабината стоеше набит, оплешивяващ възпълен мъж. Беше облечен в износени джинси и тениска и енергично отваряше и затваряше уста, дъвчейки дъвка. Двамата мъже останаха колкото се може по-далеч един от друг, като никой от тях не даде и най-малък знак, че познава другия. Асансьорът спря на петия етаж и Мануел Родригес — президент на „Родригес Интернешънъл“ ООД, слезе, оставяйки зад гърба си онзи, който в продължение на трийсет години бе неговият най-отявлен съперник.

Едуардо се хвана за парапета в асансьора, търсейки опора, тъй като все още се чувстваше замаян. Как само презираше това необразовано, напористо парвеню, чието семейство от четирима полубратя — всичките от различни бащи — претендираха, че притежават най-голямата строителна компания в Бразилия. Всеки от двамата мъже бе толкова заинтересован от провала на другия, колкото и от собствения си успех.

Едуардо недоумяваше какво ли прави Родригес в Лагос, тъй като бе сигурен, че неговият съперник не е осъществил връзка с нигерийския президент. В края на краищата Едуардо никога не бе вземал наем за малката къща в Рио, обитавана от любовницата на един много висш служител в правителствения отдел по протокола. А

неговата единствена задача бе да се погрижи Родригес никога да не бъде канен на прием, посетен от пристигнал в Бразилия висш държавен служител. Постоянното отсъствие на Родригес от тези официални събития гарантираше разсеяността на събирация наемите в Рио подчинен на Едуардо.

Едуардо никога не би признал пред когото и да било, че присъствието на Родригес го обезпокои сериозно, но реши незабавно да установи какво бе довело неговия отколешен враг в Нигерия. Щом се озова в апартамента си, Де Силвейра нареди на личния си секретар да разбере какви са целите на Мануел Родригес. Беше готов тутакси да поеме обратно към Бразилия, ако се окажеше, че Родригес участва по какъвто и да било начин в новия проект за столицата, а една млада дама в Рио внезапно щеше да се изправи пред необходимостта да си намери друго жилище.

Час по-късно личният му секретар се върна с информацията, че Родригес се намира в Нигерия във връзка с оферта, целяща сключване на договор за построяване на ново пристанище в Лагос; явно, нямаше нищо общо с проекта за новата столица и навярно все още се мъчеше да си уреди среща с президента.

— Кой министър отговаря за пристанищата и кога по график трябва да се видя с него? — попита Де Силвейра.

Секретарят се зарови в папката си с документация и уговорени срещи.

— Министърът на транспорта — отвърна той. — Срещата ви с него е насрочена за девет часа в четвъртък сутринта. — Служба „Протокол“ към нигерийското правителство бе съставила четиридневна програма на деловите срещи на Де Силвейра, включващи всички министри от правителството, свързани с новия проект за столицата. — Това е последната ви среща преди окончателното обсъждане с президента. После летите за Париж.

Секретарят отметна нещо в папката и напусна.

Едуардо остана сам в своя апартамент и се зае да преглежда докладите по проекта за нова столица, които бе получил от експертите си. Някои членове на екипа му вече проявяваха признаци на нервност. Една неизменна грижа, която винаги съпътстваше договарянето на строителството на крупен обект, бе възможността на ръководителя да плаща, и то да плаща навреме. Неуспехът в това отношение бе най-

бързият път към банкрута, но откакто в Нигерия бяха открити петролни находища, изглежда, нямаше недостиг на средства и със сигурност не липсваха хора, готови да изхарчат тези пари от името на правителството. Де Силвейра нямаше тази грижа тъй като категорично изискваше солидно предварително заплащане; в противен случай не би мръднал и на йота извън Бразилия — нито той, нито многобройният му екип. Но мащабността на този конкретен договор правеше обстоятелствата малко необичайни. Едуардо си даваше сметка колко би пострадала репутацията му, ако започне строежа и не успее да го завърши. Той препречете докладите по време на самотната вечеря в стаята си и си легна рано, след като пропиля близо час в напразни усилия да се свърже по телефона със съпругата си.

Първата среща на Де Силвейра следващата сутрин бе с директора на Централната банка на Нигерия. Едуардо бе облякъл токущо изгладен костюм, нова риза и лъснати до блясък обувки — за четирите дни никой нямаше да го види в едни и същи дрехи. В 8:45 на вратата на апартамента му се почука леко и когато секретарят отвори, видя полковник Усман, застанал мирно, в очакване да съпроводи Едуардо до банката. На излизане от хотела Едуардо отново съзря Мануел Родригес, облечен в същите протрити джинси, със същата омачкана тениска и вероятно със същата дъвка в уста, да се качва в беемве. Де Силвейра навъсен спря, загледан в отдалечаващата се кола, и се замисли за срещата си в четвъртък сутринта с министъра, който отговаряше за пристанищата. Тази среща щеше да бъде последвана от финалния разговор с президента.

Директорът на Централната банка на Нигерия имаше практиката да предлага начина на разплащанията и гарантиране на приключването в срок. Никой досега не му бе заявявал, че ако плащането се просрочи със седмица, може да смята договора за анулиран и невалиден и от там нататък да се справят както искат. Министърът щеше да си позволи известен коментар, ако Абуджа не беше любимият проект на президента. След уточняването на това положение Де Силвейра продължи с проверка на банковия резерв, дългосрочните депозити, презокеанските ангажименти и изчислените постъпления от добива на петрол за следващите пет години. Раздели се с директора на банката в състояние, което можеше да се сравни само с желе. Лъснал и клатушкащ се. Следващата му среща бе неизбежна визита на

вежливост за обяд при бразилския посланик. Той мразеше тези церемонии, тъй като според него посолствата ставаха само за провеждане на коктейли и обсъждане на загубили актуалност несъществени подробности, но и двете не го интересуваха. Храната обикновено бе лоша, а компанията — още повече.

И този път не бе по-различно, а единствената полза (Едуардо пресмяташе всичко в печалба и загуба) от срещата бе информацията, че Мануел Родригес е един от тримата подходящи кандидати за построяването на ново пристанище в Лагос и очаква аудиенция при президента в петък, в случай че бъде одобрен за контракта. До четвъртък сутринта списъкът вече щеше да съдържа само две имена, а и нямаше да има среща с президента, обеща си мислено Де Силвейра, и реши, че няма какво повече да спечели от този обяд, когато посланикът добави:

— Родригес, изглежда, много държи вие да получите контракта за столицата в Абуджа. Сипе хвалебствия за вас пред всеки министър, с когото се среща. Странно — продължи посланикът. — Винаги съм смятал, че вие двамата не се разбирате.

Едуардо не отвърна, опитвайки се да прецени какъв трик може да е замислил Родригес с тази подкрепа на каузата му.

Едуардо прекара следобеда с министъра на финансите и потвърди предварителните договорености, които бе постигнал с директора на банката. Министърът на финансите бе предупреден какво да очаква от срещата с Едуардо де Силвейра и да не се изненадва от безпардонните изисквания на бразилеца. Де Силвейра, наясно с отправеното предупреждение, позволи на горкия човечец да се попазари и дори отстъпи по няколко несъществени пункта, за което щеше да уведоми президента на следващото заседание на Висшия военен съвет. Едуардо остави грейналия в усмивка министър да смята, че е спечелил някоя и друга точка срещу страховития южноамериканец.

Същата вечер Едуардо хапна насаме със своите старши съветници, които, от своя страна, вече работеха със служителите на министъра. Всеки от тях направи отчет за деня по проблемите, с които щяха да се сблъскат, ако започнат работа по проекта в Нигерия. Главният инженер побърза да подчертае невъзможността да се наеме квалифицирана работна ръка на каквато и да е цена, тъй като немците

вече са осъществили контрол над пазара предвид техните дългосрочни проекти за пътно строителство. Финансовите съветници също представиха мрачен отчет за международни компании, чакащи по шест месеца и повече осребряването на чековете си от Централната банка. Едуардо си водеше бележки, но нито веднъж не изрази лично мнение. Хората му си тръгнаха малко след единайсет и преди да си легне, той реши да се поразтъпче около хотела. Докато се разхождаше из пищните тропически градини, едва успя да избегне пряк сблъсък с Мануел Родригес, като се шмугна зад едно голямо декоративно дърво. Дребосъкът го подмина, жвакайки дъвката си, без да забележи гневния поглед на Едуардо. До четвъртък след обяд, Родригес, ще си поел обратно към Бразилия с пълен куфар планове за архив с гриф „отхвърлени проекти“ — безмълвно се закани той. Един бърборив сив папагал вдигна рязко глава и му изскърца нещо, все едно бе посветен в тайната му. Едуардо си позволи лека усмивка и се запъти към стаята си.

На следващия ден полковник Усман отново пристигна точно в 8:45 и Едуардо прекара сутринта с министъра по снабдяването и кооперациите — или липсата им, както изкоментира пред личния си секретар по-късно. Следобедът мина в компанията на министъра по труда, в проверка на наличната неквалифицирана работна ръка и пълната липса на добре подготвени специалисти. В съзнанието на Едуардо бързо взе да се оформя заключението, че въпреки заявления от страна на въпросните министри оптимизъм, това щеше да бъде най-тежкият контракт, с който някога се е захващал. Загубата нямаше да има само финансово изражение, ако целият международен делови свят стоеше и го гледаше как се проваля с гръм и трясък. Вечерта хората му докладваха за пореден път, след като бяха намерили решение на част от съществуващите проблеми и бяха изровили нови. Бяха стигнали до заключението, че ако сегашният режим се задържи на власт, няма основания за сериозни тревоги по отношение на плащанията, тъй като президентът бе определил бъдещия град като проект от първостепенна важност. До тях бе достигнал дори слухът, че в случай на недостиг на квалифицирана работна ръка армията има готовност да им предостави една войскова част. Едуардо си отбеляза да поиска писмено потвърждение за това от държавния глава при последната им среща на следващия ден. Но не проблемът с работната ръка занимаваше

Едуардо, докато същата нощ си обличаше копринената пижама. Той хихикаше доволно при мисълта за неизбежното и внезапно отпътуване на Мануел Родригес за Бразилия. Спа добре.

На следващата сутрин се събуди с възобновени сили, взе си душ и облече нов костюм. Четирите дни май щяха да си струват труда, а и все още имаше шанс с един куршум да убие два заека. В 8:45 той вече чакаше нетърпеливо точния досега полковник. Само че полковникът не се появи нито в 8:45, нито когато часовникът на полицата над камината удари девет. Де Силвейра прати личния си секретар да го намери, а той самият остана да крачи гневно напред-назад из хотелския апартамент. След няколко минути секретарят му се върна, обзет от паника, с информацията, че хотелът е заобиколен от въоръжена охрана. Едуардо обаче не се поддаде на паниката. Беше преживял осем преврата, от които бе усвоил едно златно правило — новият режим никога не убива гостите чужденци, тъй като се нуждае от парите им не по-малко, отколкото предишното правителство. Едуардо набра телефона, но никой не се обади и тогава включи радиото. В ефира звучеше запис:

Говори радио „Нигерия“, говори радио „Нигерия“. Извършен е държавен преврат. Генерал Мохамед е свален от власт; новото революционно правителство се оглавява от подполковник Димка. Не се страхувайте; останете по домовете си, след няколко часа обстановката ще се нормализира. Говори радио „Нигерия“, говори радио „Нигерия“. Извършен е...

Едуардо изключи радиото и се замисли. Превратите винаги причиняваха застой и хаос, тъй че без съмнение тези четири дни отиваха на вятъра. Но имаше и нещо по-лошо — дали сега щеше да е възможно да напусне Нигерия и да продължи обичайния си бизнес с останалата част на света?

До обяд радиото излъчваше маршова музика, периодично прекъсвана от записаното съобщение, което Едуардо вече знаеше наизуст. Бе наредил на екипа си да научат каквото могат и незабавно да му докладват. Всички до един се върнаха с една и съща история — че е

изключено да се премине през кордона от войници, обградили хотела, така че събирането на нова информация е невъзможно. Едуардо изруга за първи път от месеци. И като връх на създаденото неудобство управителят на хотела се свърза с него и го уведоми със съжаление, че господин Де Силвейра ще трябва да се храни в основния ресторант, тъй като до второ нареждане няма да има обслужване по стаите. Едуардо слезе в ресторанта с известна неохота, само за да установи, че височайшата му персона не представлява никакъв интерес за главния сервитьор, който безцеремонно го настани на малка маса, вече заета от трима италианци. Само две маси по-нататък седеше Мануел Родригес. Едуардо се вцепени при мисълта, че Родригес се наслаждава на неудобството му, след което се сети, че същата сутрин неговият съперник трябваше да е на среща с министъра по пристанищата. Изяде храната си бързо, макар че му бе сервирана бавно, и когато италианците се опитаха да завържат разговор с него, само махна с ръка, преструвайки се, че не ги разбира, въпреки че говореше свободно езика им. Щом приключи с второто блюдо, побърза да се върне в стаята си. Хората от екипа му разполагаха единствено с ключове; освен това се бяха свързали с бразилското посолство, за да подадат официален протест.

— Голяма полза ще имаме от един такъв протест, няма що — отбеляза Едуардо и се отпусна в креслото си. — И до кого го изпратихте — до новия режим или до стария?

Останалата част от деня прекара сам в стаята си, обезпокояван единствено от внезапни резки звуци в далечината, които според него бяха изстрели от огнестрелно оръжие. Прочете за трети път предложението за проекта за нова федерална столица, както и отчетите на своите съветници.

На следващото утро, облечен в същия костюм, който бе носил в деня на пристигането си, Едуардо бе поздравен от секретаря си с новината, че превратът е смазан; след ожесточени улични сражения, уведоми той началника си, който го слушаше с необичайно внимание, старият режим се е върнал на власт, но не без загуби; сред убитите бил и генерал Мохамед, държавният глава. По-късно същата сутрин новината, съобщена от секретаря, бе официално потвърдена по радио „Нигерия“. Подбудителят на потушения преврат бил някой си подполковник Димка. Той заедно с още двама младши офицери бе

избягал, поради което правителството бе постановило полицейски час от здрач до разсъмване, докато тримата престъпници не бъдат заловени.

Организиращ ли успешен държавен преврат, ставаш национален герой, провалиш ли се, вече си престъпник; в бизнеса разликата между фалита и спечелването на състояние е същата, помисли си Едуардо, докато слушаше репортажа по новините. Вече планираше мислено ранното си заминаване от Нигерия, когато говорителят направи съобщение, което го смрази до мозъка на костите му.

— Докато подполковник Димка и неговите съучастници са на свобода, летищата в цялата страна ще бъдат затворени до второ нареждане.

Когато говорителят приключи своята информация, зазвуча маршова музика в памет на загиналия генерал Мохамед.

Едуардо слезе долу разгневен. Хотелът все още бе обграден от въоръжена охрана. Той се взря в кортежа от шест празни мерцедеса, паркирани само на десетина ярда зад пушките на войниците. Върна се във фойето, раздразнен от брътвежа на различни езици, долитащ до него от всички посоки. Едуардо се огледа — очевидно много хора бяха намерили принудителен подслон в хотела през тази нощ и бяха спали във фойето или в бара. Прегледа щанда с евтини издания, за да си намери нещо за четене, но бяха останали само четири екземпляра от някакъв пътеводител на Лагос, всичко друго бе продадено. Книги от автори, които не се четяха от години, сега сменяха притежателите си на висока цена. Едуардо се върна в стаята си, която започна да му наподобява затвор, и за четвърти път се зае да чете проекта за нова столица. Направи пореден опит да се свърже с бразилския посланик, за да установи дали може да получи специално разрешение за напускане на страната, тъй като разполагаше със собствен самолет. На телефона на посолството не отговаряше никой. Едуардо слезе долу за ранен обяд само за да установи, че ресторантът за пореден път е претъпкан. Настаниха го на една маса с германци, които се тревожеха за някакъв договор, подписан от правителството предишната седмица, още преди неуспелия преврат. Чудеха се дали все още е в сила. Мануел Родригес влезе в помещението няколко минути по-късно и бе настанен на съседната маса.

След обяд Де Силвейра мрачно огледа графика си за следващите седем дни. Същата сутрин трябваше да е пристигнал в Париж за среща с министъра на вътрешните работи, а оттам да отлети за Лондон за преговори с председателя на борда на производителите на стомана. Календарът му бе запълнен за следващите деветдесет и два дни, до семейната му почивка през май.

— Карам си тазгодишната почивка в Нигерия — заяви иронично той на един от помощниците си.

Онова, което най-много дразнеше Едуардо във връзка с преврата, бе липсата на всякаква комуникация с външния свят. Питаше се какво ли става в Бразилия и се ядосваше, че не може да телефонира или да изпрати телекс до Париж или Лондон, за да обясни лично причината за отсъствието си. Слушаше нетърпеливо радио „Нигерия“ на всеки точен час за някаква нова информация. В пет часа научи, че Висшият военен съвет е избрал нов президент, който ще направи обръщение към нацията по телевизията и радиото в девет часа същата вечер.

Едуардо де Силвейра пушна телевизора в 8:45; обикновено някой от сътрудниците му го включваше минута преди девет. Седна и се втренчи в някаква нигерийка, която обсъждаше шиенето на женски дрехи; след нея се появи съобщаващият прогнозата за времето, който предостави на Едуардо ценната информация, че високите температури ще се задържат и през следващия месец. Едуардо очакваше обръщението на президента, а коляното му потръпваше нервно. В девет часа, след като прозвуча националният химн, на екрана в парадна униформа се появи новият държавен глава — генерал Обасанджо. Говори първо за трагичната смърт на покойния президент и за скръбната загуба, която преживява цялата нация, след което заяви, че неговото правителство ще продължи да работи за благо на Нигерия. Изглеждаше притеснен, когато се извини на всички чужденци, принудени да търпят неудобствата, възникнали вследствие на опита за преврат, но заяви недвусмислено, че ограниченията, наложени от здрач до разсъмване, ще продължат, докато предводителите на размирниците не бъдат открити и предадени на правосъдието. Той потвърди, че всички летища ще останат затворени до задържането на подполковник Димка. Новият президент завърши изявлението си с уверението, че всички други форми на комуникация ще бъдат възобновени възможно най-скоро. Отново зазвуча

националният химн, а в това време Едуардо мислеше за милионите долари, които можеше да загуби заради това насилствено пребиваване в хотелската стая, докато частният му самолет чакаше на пистата само на няколко мили от него. Един от мениджърите му взе да разсъждава колко време ще отнеме на властите да заловят подполковник Димка; той не каза на Де Силвейра колко нищожни бяха изгледите това да стане до месец.

Едуардо слезе в ресторанта, облечен с костюма, който бе носил предишния ден. Един помощник-сервитьор го настани на маса, вече заета от французи, които се надяваха да спечелят договор за сондиране в щата Нигер. За пореден път Едуардо махна вяло с ръка, когато се опитаха да го включат в своя разговор. В този момент трябваше да е на среща с френския министър на вътрешните работи, не с някакви си французи. Опита се да се съсредоточи върху рядката супа, питайки се колко ли време щеше да е необходимо, за да се превърне в чиста вода. Главният сервитьор изникна отстрани и посочи с жест единственото свободно място на масата на Мануел Родригес. И този път никой от двамата мъже не показа, че познава другия. Едуардо поведе вътрешен спор със себе си дали да стане от масата, или да се държи така, все едно не го вижда. Реши, че второто е по-достойно. Французите подхванаха спор помежду си кога ще могат да напуснат Лагос. Единият заяви настоятелно, че научил от най-високо място как правителството възнамерявало да залови до един замесените в преврата и чак тогава да отвори летищата, което можело да отнеме и месец.

— Какво? — възкликнаха двамата бразилци на английски.

— Не мога да остана тук цял месец — заяви Едуардо.

— Нито пък аз — каза Мануел Родригес.

— Ще ви се наложи, поне докато заловят Димка — каза единият от французите, преминавайки на английски. — Тъй че и двамата трябва да се успокоите, да?

Двамата бразилци продължиха да се хранят безмълвно. Щом приключи, Едуардо стана от масата и без да поглежда открито към Родригес, пожела „лека нощ“ на португалски. Отколешният му съперник кимна в отговор.

Следващият ден не донесе нова информация. Хотелът остана опасан с кордон войници и до вечерта Едуардо бе успял да си изпусне

нервите пред всеки член от екипа си, с когото бе влязъл в някакви взаимоотношения. Слезе на вечеря съвсем сам и когато се озова в ресторанта, видя Мануел Родригес, седнал сам на маса в ъгъла. Родригес вдигна поглед, явно се поколеба за миг и после махна на Едуардо. Самият Едуардо също се поколеба, преди да поеме бавно към Родригес и да заеме мястото срещу него. Родригес му наля чаша вино. Едуардо, който пиеше рядко, я изпи. В началото разговорът им бе доста напрегнат и скован, но тъй като и двамата продължиха да пият, постепенно се отпуснаха. Докато пристигне кафето, Мануел вече разказваше на Едуардо какво би могъл да направи с тази забравена от бога страна.

— Значи няма да останете, ако получите сделката за пристанищата? — попита Едуардо.

— Няма надежда — отвърна Родригес, който не се изненада, че Де Силвейра знае за неговия интерес към сделката за пристанището. — Аз се зачеркнах от списъка с кандидатите ден преди преврата. Този четвъртък сутринта възнамерявах да летя обратно за Бразилия.

— Може ли да обясните защо се оттеглихте?

— Главно заради проблема с работната ръка, а и заради задръстването на пристанищата.

— Не съм убеден, че схващам — рече Едуардо, разбирайки прекрасно, но любопитен да узнае дали Родригес не бе научил някои дребни на пръв поглед подробности, убягнали на неговия екип.

Мануел Родригес млъкна, за да осмисли факта, че мъжът, когото повече от трийсет години бе възприемал като най-опасен враг, сега слушаше собствената му поверителна информация. За момент се замисли над положението, отпивайки от кафето си. Едуардо не каза нищо.

— Преди всичко е налице драстична липса на квалифицирана работна ръка, а като капак и тази безумна квотна система.

— Квотна система? — повтори невинно Едуардо.

— Процентът на хора от страната на предприемача, на които правителството ще позволи да работят в Нигерия.

— Защо това да е проблем? — попита Едуардо, привеждайки се напред.

— По закон се задължавате на един чужденец да назначите петдесет местни, тъй че аз можех да доведа само около двайсет и

петима от моите най-добри специалисти, за да организират изпълнението на контракт за петдесет милиона долара, при това трябваше да се съобразявам с нигерийците на всички други равнища. С тази проклета система правителството си прерязва собственото гърло; те не могат да очакват прости работници, били те черни или бели, да добият квалификация за една нощ. Всичко е заради тази тяхна национална гордост. Някой трябва да им каже, че не могат да си я позволят, ако искат да свършат работата на разумна цена. Подобен подход е най-сигурният път към банкрута. И на всичкото отгоре германците вече са събрали най-способните работници за своите пътни проекти.

— Но несъмнено — рече Едуардо — вие наемате според правилата, колкото и да са глупави, като по този начин обезпечавате всякакви възможности, и след като сте сигурен, че плащането е гарантирано...

Мануел вдигна ръка, за да прекъсне Едуардо:

— Това е другият проблем. Не може да сте сигурен. Само миналия месец правителството се оттегли от важен контракт за стоманодобив. Чрез това свое действие — поясни той — доведоха до фалит известна международна компания. Тъй че нищо не им пречи да опитат същия номер и с мен. А като не платят, кого ще съдите? Висшият военен съвет?

— А проблемите с пристанището?

— Пристанището е запълнено до краен предел. Има сто и седемдесет кораба, които трябва спешно да бъдат разтоварени, а им се налага престой, който стига и до шест месеца. Отгоре на това има такса забавяне от пет хиляди долара на ден, а с предимство се ползват единствено бързоразвалящи се хранителни продукти.

— Винаги има начин да се преодолее подобен проблем — каза Едуардо и красноречиво потърка палеца си във връхчетата на показалеца и средния си пръст.

— Подкуп? Не върши работа, Едуардо. Как можеш да прередиш опашка, в която всичките сто и седемдесет кораба вече са дали подкуп на началника на пристанището? И не си мисли, че като уредиш наема за апартамента на една от любовниците му, това ще помогне — добави Родригес с усмивка. — На такъв ще трябва да му осигуриш и самата любовница.

Едуардо задържа дъх, но не каза нищо.

— Само си помисли — продължи Родригес, — ако положението се влоши, началникът на пристанището ще бъде със сигурност по-богат от теб.

За първи път от три дни Едуардо се разсмя.

— Казвам ти, Едуардо, бихме спечелили повече, ако изградим солна мина в Сибир.

Едуардо се засмя отново и част от служителите на „Прентино“ и Родригес, които обядваха по другите маси, се втренчиха изумено в своите началници.

— А ти кандидатстваше за големия проект, за новата столица Абуджа? — попита Мануел.

— Точно така — призна Едуардо.

— Аз направих всичко, което беше във властта ми, за да ти дадат този контракт — каза другият тихо.

— Какво? — възкликна Едуардо недоумяващ. — Защо?

— Смятах, че Абуджа ще причини на империята „Прентино“ повече главоболия от онези, с които дори ти можеш да се справиш, Едуардо, а това би могло да ми осигури свободен терен у дома. Помисли си. Всеки път, когато се наложи орязване на средствата в Нигерия, коя ще е първата глава, която ще се търкулне от дървника? „Ненужният град“, както го наричат местните.

— Ненужният град? — повтори Едуардо.

— Да, и не помага, когато заявиш, че няма да си мръднеш пръста без авансово плащане. Знаеш не по-зле от мен, че ще ти трябват поне стотина от най-добрите ти хора тук, на пълен работен ден, за да организират такава мащабна работа. Те ще имат нужда от храна, заплати, покрив, най-вероятно и от училище и болница. И след като са се установили тук, не можеш просто да ги изтегляш от работа на две седмици само защото правителството закъснява с плащанията. Не е рентабилно, и ти го знаеш. — Родригес наля на Едуардо нова чаша вино.

— Имах това предвид — рече Едуардо, докато отпиваше глътка, — но разчитах на подкрепата на държавния глава.

— На покойния държавен глава...

— Разбирам становището ти, Мануел.

— Възможно е новият държавен глава също да те подкрепи, но как ще стоят нещата със следващия? През последните три години в Нигерия са станали три преврата.

За момент Едуардо остана безмълвен.

— Играеш ли табла?

— Да. Защо питаш?

— Трябва да спечеля някакви пари, докато съм тук — засмя се Мануел.

— Защо не дойдеш в стаята ми? — предложи Де Силвейра. — Длъжен съм да те предупредя все пак, че винаги успявам да победея подчинените си.

— Може би те всеки път съумяват да загубят — каза Мануел, стана и взе наполовина празната бутилка, хващайки я за гърлото.

Докато напуснаха ресторанта, двамата мъже се смееха.

От този момент нататък двамата президенти всеки ден обядваха и вечеряха заедно. В рамките на една седмица подчинените им вече се хранеха на общи маси. Едуардо слизаше в ресторанта без вратовръзка, докато Мануел облече риза за първи път от години. До края на втората седмица двамата съперници вече се бяха надигравали на тенис на маса, на табла и бридж със залог от сто долара на точка. В края на всеки ден Едуардо неизменно завършваше с дълг към Мануел, възлизащ на около милион долара, които Мануел с удоволствие заменяше за най-добрата бутилка вино, останала в избата на хотела.

Макар че подполковник Димка бе забелязан от около четирийсет хиляди нигерийци на най-различни места, той все така успяваше да си остане на свобода. Както бе заявил новият президент, летищата останаха затворени, но комуникациите бяха възстановени, което поне даде възможност на Едуардо да се свърже с Бразилия по телефона и телекса. Братята и съпругата му умоляваха Едуардо да се върне у дома на всяка цена — отсъствието му бе замразило решения по основни контракти из целия свят. Но съобщението на Едуардо до Бразилия бе едно и също — докато Димка е на свобода, летищата ще останат затворени.

Един вторник, по време на вечеря, Едуардо си взе белята да обяснява на Мануел защо Бразилия бе загубила Световната купа. Мануел отхвърли оскърбителните твърдения на Едуардо и го обвини в

некомпетентност и предубеденост. Това бе единствената тема, по която двамата не бяха постигнали съгласие през изминалите три седмици.

— Смятам, че вината за цялото фиаско е на Загало — рече Едуардо.

— Не, не можеш да обвиняваш мениджъра — възрази Мануел. — Виновни са тъпите ни селекционери, които разбират от футбол по-малко и от теб. Изобщо не трябваше да махат Леао от вратата, а и при всички случаи бяхме длъжни да проумеем след загубата от Аржентина миналата година, че стратегиите ни са остарели. Трябва да атакуваш, да атакуваш, ако искаш да бележиш голове.

— Глупости. И досега разполагаме с най-сигурната защита на света.

— Което означава, че най-добрият резултат, на който можеш да се надяваш, е нула на нула.

— Никога... — започна Едуардо.

— Извинете, сър. — Едуардо вдигна очи и видя до себе си личния си секретар, свел към него тревожен поглед.

— Да, какъв е проблемът?

— Спешен телекс от Бразилия, сър.

Едуардо прочете първия абзац и после попита Мануел дали би бил така любезен да го извини за няколко минути. Другият кимна учтиво. Едуардо напусна масата и докато с отривиста стъпка прекосяваше трапезарията, още седемнайсет гости оставиха храната си и го последваха припряно до апартамента му на последния етаж, където вече се бяха събрали останалите му подчинени. Докато Де Силвейра внимателно четеше телекса, осъзнавайки внезапно колко дни вече е затворен в Лагос, никой не отрони дума.

Телексът бе от брат му Карлош и се отнасяше за Панамериканския пътен проект — една осемлентова магистрала, която щеше да се простира от Бразилия до Мексико. „Прентино“ бяха кандидатствали за отсека, пресичащ джунглата по поречието на Амазонка, и трябваше да получат потвърдените и подписани банкови гаранции до следващия ден на обяд, вторник. Но Едуардо бе забравил за кой вторник става дума, както и за документа, който бе длъжен да подпише най-късно до пладне на другия ден.

— Но какъв е проблемът? — попита Едуардо личния си секретар. — „Банко до Бразил“ вече се споразумяха с Алфредо да

действат като гаранти. Какво пречи на Карлош да подпише споразумението в мое отсъствие?

— Мексиканците сега искат отговорността за контракта да бъде обща заради застрахователните проблеми — „Лойд“ в Лондон няма да покрийт целия риск, ако участва само една компания. Всички подробности са на страница седма на телекса.

Едуардо бързо отгърна листовите. Прочете, че братята му вече се бяха опитали да упражнят натиск върху „Лойд“, но безуспешно. „Все едно да подкупиш девствена лелка да участва в публична оргия“ — помисли си Едуардо и щеше да им го каже, ако си беше в Бразилия. Затова мексиканското правителство настояваше контрактът да включва и една международна строителна компания, приемлива за „Лойд“, в случай че правните документи трябва да бъдат подписани до следващия ден на обяд.

— Останете тук — нареди Едуардо на служителите си и се върна в ресторанта сам, влачейки след себе си дългия телекс. Спря до масата с Родригес, който сега го наблюдаваше безмълвно.

— Приличаш на човек, който има проблем.

— Наистина имам — отвърна Едуардо. — Прочети това.

Мануел плъзна вещ поглед надолу по телекса, подбирайки най-важните моменти. Той самият бе кандидатствал за пътния проект в амазонската джунгла и все още си спомняше подробностите. По настояване на Едуардо прочете седма страница още веднъж.

— Мексикански бандити — възкликна той, докато връщаше телекса на Едуардо. — За кои се мислят, та да казват на Едуардо де Силвейра как да си ръководи бизнеса? Незабавно им прати телекс и ги уведоми, че ти си президентът на най-голямата строителна компания в света и по-скоро те ще се пекат в ада, отколкото ти да се съгласиш на жалките им условия. Знаеш, че за тях вече е твърде късно да подготвят нова оферта, при положение че във всички останали отрязъци от магистралата има готовност за начало на строителните дейности. Ще загубят милиони. Блъфират, Едуардо.

— Може и да си прав, Мануел, но всяко забавяне сега би представлявало само пилеене на време и пари, тъй че възнамерявам да удовлетвори тяхното изискване и да си потърся партньор.

— Няма да успееш да намериш за толкова кратко време.

— Напротив.

— Кой?

Едуардо де Силвейра се поколеба само за секунда.

— Ти, Мануел. Искам да предложа на „Родригес Интернешънъл“ ООД петдесет процента от контракта за магистралата в амазонската джунгла.

Мануел Родригес вдигна поглед към Едуардо. За първи път не бе предвидил следващия ход на вечния си съперник.

— Предполагам, че това може да ти помогне да покриеш милионите, с които си ми задлъжнял от тениса на маса.

Двамата мъже се засмяха, после Родригес стана и те тържествено си стиснаха ръцете. Де Силвейра напусна ресторанта тичешком и бързо състави отговора си.

Подпиши, приеми условията, партньор срещу петдесет процента от контракта ще бъде „Родригес Интернешънъл“ ООД, Бразилия.

— Ако пратя това съобщение сър, давате ли си сметка, че то ви обвързва юридически? — попита управителят на компанията му.

— Пращай го — нареди Едуардо.

Едуардо се върна отново в ресторанта, където Мануел бе поръчал бутилка от най-хубавото шампанско в хотела. Точно когато се канеха да си поискат втора бутилка и пееха една вдъхновена версия на *Esta Cheganda a hora*, личният секретар на Едуардо отново изникна до него, този път с два телекса в ръка. Единият беше от президента на „Банко до Бразил“, а вторият от брат му Карлош. И двамата искаха потвърждение на договорения партньор за пътния проект през джунглата на река Амазонка. Едуардо отвори втората бутилка шампанско, без да погледне служителя си.

— Изпрати потвърждение до президента на банката и до брат ми, че избраният партньор е строителна компания „Родригес Интернешънъл“ — нареди той, докато пълнеше чашата на Мануел. — И повече не ме безпокой тази вечер.

— Добре, сър — каза секретарят и си тръгна без нито дума повече.

Никой от двамата мъже не можеше да си спомни в колко часа се е добрал до леглото онази нощ, но рано на следващата сутрин дълбокият сън на Де Силвейра бе внезапно прекъснат от неговия секретар. Едуардо се нуждаеше от няколко минути, за да осмисли новината. Подполковник Димка бе заловен в гр. Кано в три часа същата нощ и в момента всички летища вече бяха отворени. Едуардо вдигна телефона.

— Мануел, чу ли новината?... Добре... Значи трябва да летиш обратно заедно с мен на моя 707 или може да минат дни, преди да се измъкнеш... След един час във фоайето... Дотогава.

Точно в 8:45 някой тихо почука на вратата и секретарят на Едуардо отвори, за да види на прага полковник Усман, застанал мирно, точно както в дните преди преврата. В ръката си държеше плик. Едуардо го отвори и намери вътре покана за обяд на същия ден с новия държавен глава генерал Обасанджо.

— Моля, предайте извиненията ми на вашия президент — рече Едуардо, — и бъдете така любезен да му обясните, че неотложни дела ме принуждават да се върна в собствената си страна.

Полковникът неохотно се оттегли. Едуардо си сложи костюма и вратовръзката, които бе носил през първия ден от пристигането си в Нигерия, и взе асансьора до фоайето, където се присъедини към Мануел, облечен отново в джинси и тениска. Дватама президенти напуснаха хотела, заеха местата си на задната седалка в първия мерцедес и поеха към летището. Полковникът, който сега седеше отпред до шофьора, през целия път не посмя да заговори когото и да е от двамата изтъкнати бразилци. Както лично щеше да уведоми новия президент по-късно, те изглеждаха погълнати изцяло от дискусиата за магистрала в джунглата по поречието на Амазонка и начина, по който щяха да разделят отговорностите между двете компании.

Подминаха митницата, тъй като никой от тях не притежаваше нещо, което желаше да изнесе от страната, освен самия себе си, и кортежът от коли спря до Боинг 707 в синьо и сребристо, собственост на Едуардо. Служителите от двете компании се качиха в задния сектор на самолета, продължавайки разговора си за новата магистрала.

От първата кола изскочи шофьорът ефрейтор, и отвори задната врата.

Щом Едуардо слезе от мерцедеса, нигерийският шофьор го поздрави енергично.

— Довиждане, сър — рече той, разкривайки най-едрите бели зъби.

Едуардо не отвърна.

— Надявам се — рече ефрейторът вежливо, — да сте свършили добра работа през време на престоя си в Нигерия.

ПЪРВОТО ЧУДО

На следния ден щеше да настъпи лето първо Господне, само че никой не му го беше казал.

И да го бе сторил, той нямаше да разбере, защото смяташе, че е четирийсет и третата година от управлението на Императора, а и освен това го занимаваха съвсем други мисли. Майка му все още му бе ядосана и той трябваше да признае, че не бе особено послушен онзи ден, дори и според представите на едно нормално тринайсетгодишно момче. Не бе изпуснал каната нарочно, когато го бе изпратила на кладенеца за вода. Опита се да ѝ обясни, че без да иска се е спънал в един камък; това поне си беше истина. Онова, което скри от нея, бе, че тогава гонеше едно бездомно куче. После пък онзи нар; откъде да знае, че е бил последният и че баща му толкова ги е заобичал? Сега момчето се боеше от завръщането на баща си и от вероятността отново да го бият. То все още си спомняше последния бой, след който в продължение на два дни не можеше да сяда без да чувства болка, а докато тънките червени ивици изчезнат съвсем, бяха минаха повече от три седмици.

Седеше на перваза на прозореца в един сенчест ъгъл на стаята си, опитвайки се да измисли как да изкупи вината пред майка си, която го бе изгонила от кухнята. „Иди навън да си играеш“, бе настояла тя, след като бе разлял олио върху туниката си. Но това не бе кой знае колко забавно, тъй като му бе позволено да играе единствено в собствената си компания. Баща му бе забранил да се събира с местните момчета. Как мразеше тази страна; ако си беше у дома, сред своите приятели, можеше да прави толкова неща. И все пак, само още три седмици и би могъл... Вратата се отвори и майка му влезе в стаята. Тя бе облечена в тънките черни одежди, тъй харесвани от местните; държаха ѝ хлад, бе обяснила на баща му. Той бе изсумтял неодобрително и затова преди връщането му вечер тя винаги се преобличаше в изискана роба.

— А, ето къде си бил — рече тя, обръщайки се към присвитата фигура на своя син.

— Да, майко.

— Витаеш в облаците, както обикновено. Е, събуди се, защото искам да отидеш в селото и да ми донесеш някои продукти.

— Да, майко. Тръгвам веднага — рече момчето и скочи от перваза.

— Добре де, изчакай поне да чуеш какво ми трябва.

— Извинявай, майко.

— Сега слушай, и то внимателно. — И тя взе да изброява, присвивайки последователно пръсти: — Трябва ми едно пиле, малко стафиди, фурми, смокини и... да, и два нара.

При споменаването на наровеите момчето се изчерви и се втренчи в каменния под с надеждата, че тя може да е забравила. Майка му мушна ръка в кожената кесия, която висеше на кръста ѝ, и извади две малки монети, но преди да му ги подаде, накара сина си да повтори заръката.

— Едно пиле, стафиди, смокини, фурми и два нара — изреди той, все едно рецитираше стих от Вергилий.

— И внимавай какво ти връщат — добави тя. — Не забравяй, че всички местни са крадци.

— Да, майко... — За момент момчето се поколеба.

— Ако запомниш всичко и върнеш точното ресто, може да забравя да кажа на баща ти за строшената кана и за нара.

Момчето се усмихна, прибра двете малки сребърни монети в джоба на туниката си и изтича навън. Стражът, охраняващ портата, премести огромния дървен клин и масивната врата се отвори плавно. Момчето изскочи през портата и се ухили на пазача.

— Загази ли го още за днес? — викна стражът подире му.

— Този път не — отвърна момчето. — Може и да ми се размине.

Махна за довиждане и пое бързо към селото, като си тананикаше една мелодия, която му напомняше за дома. Вървеше по средата на прашната криволичеща пътека, която местните имаха нахалството да наричат път. Струваше му се, че половината от времето му отива да маха малките камъчета от сандалите си. Ако баща му беше пратен тук за по-дълго, той щеше да извърши някои промени; тогава щяха да разполагат с истински път, прав и достатъчно широк, за да може по

него да мине колесница. Но не и преди майка му да си е подбрала прислужници. Нито една от тях не знаеше как да нареди маса и дори да приготви храна така, че поне да е чиста. За първи път през живота си бе видял майка си в кухнята и бе убеден, че е за последен, тъй като всички те щяха да се приберат у дома, след като баща му приключеше задачата си.

Докато вървеше, усещаше лъчите на късното следобедно слънце; беше огромно и червено — червено като туниката на баща му. Топлината го караше да се поти и да копнее за нещо за пиене. Може би щяха да останат пари, за да си купи един нар. Нямаше търпение да отнесе един у дома и да покаже на другарите си колко големи са тук, в тази варварска земя. Марк, неговият най-добър приятел, без съмнение вече е виждал толкова голям нар, защото неговият баща бе командвал цяла армия в тези краища, но другите в класа щяха да бъдат впечатлени.

Селото, до което го бе пратила майка му, се намиреше само на две мили от сегашната им къща, а прашната пътека минаваше по хълм, от който се откриваше гледка към просторна долина. Край него вече се движеха тълпи от пътуващи, които се канеха да потърсят подслон в селото. Всички те бяха слезли от хълмовете по изричната заповед на баща му, получил своите пълномощия от самия император. Станеше ли на шестнайсет, той също щеше да служи на императора. Неговият приятел Марк искаше да стане воин и да завземе останалата част от света. Той обаче се интересуваше повече от закона и искаше да обучава в традициите на своята страна езичниците от непознати земи.

Марк бе казал: „Аз ще ги завладея, а после ти можеш да ги управляваш“.

Разумно разделение между ума и мускулите, бе казал той на своя приятел, който обаче не се бе впечатлил особено, защото го бе накуснал в най-близката вана.

Момчето ускори крачка, тъй като знаеше, че трябва да се върне в ограждението преди слънцето да е изчезнало зад хълмовете. Баща му го бе предупреждавал неведнъж, че трябва винаги да е вътре, на сигурно място, преди залез-слънце. Даваше си сметка, че местните не обичат баща му, а той бе предупредил сина си, че по светло ще е в безопасност, защото никой няма да посмее да му стори зло, но веднъж мръкне ли се, може да се случи какво ли не. Едно знаеше със

сигурност — когато пораснеше, никога нямаше да стане събирач на данъци, нито да работи в службата за преброяване на населението и оценка на собствеността.

Когато стигна селото, завари тесните, криволичещи улички, които минаваха покрай малките бели къщи, гъмжащи от народ. Тези хора бяха пристигнали от всички съседни земи, за да се подчинят на заповедта на баща му и да се регистрират за преброяване и удостоверяване на имота, за да могат да бъдат обложени с данъци. Момчето изхвърли простолюдието от съзнанието си. (Марк бе този, който го бе научил да се отнася към всички чужденци като към плебеи.) Щом навлезе в тържището, престана да мисли и за Марк; помъчи се да се съсредоточи върху продуктите, които искаше майка му. Този път не биваше да допуска грешки или накрая със сигурност щеше да си отнесе боя от баща си. Вървеше чевръсто между сергиите, като внимателно проверяваше стоката. Някои от местните се вторачваха в светлокожото момче с къдрави кестеняви коси и прав, волеви нос. Той нямаше недъзите или болнавия вид на повечето от тях. Други извъръщаха очи, щом го видеха; в края на краищата той идваше от земите на истинските владетели. Тези мисли обаче не го занимаваха. Единственото, което момчето забеляза, бе, че кожата им е обгоряла и сбръчкана от твърде много слънце. Знаеше, че силното слънце е вредно — то състарява преждевременно, беше го предупредил неговият учител.

На последната сергия момчето видя възрастна жена, която се пазареше за едно необичайно закръглено живо пиле и когато тръгна към нея, тя побягна уплашена, изоставяйки птицата. Той се взря в продавача на сергията и отказа да се пазари със селянина. Беше под достойнството му. Посочи пилето и даде на мъжа един денарий^[1]. Продавачът първо стисна между зъбите си кръглата сребърна монета и после се взря в главата на Август Цезар — владетел на половината свят. Момчето си спомни, че когато по време на един урок по история неговият учител му бе разказал за достиженията на императора, той си бе помислил: „Дано Цезар не завладее целия свят, преди и аз да мога да участвам“.

Продавачът на сергията продължаваше да се взира в монетата.

— Хайде, побързай, нямам на разположение цял ден — рече момчето, досущ като баща си.

Местният жител не отвърна, защото не разбираше езика му. Онова, което знаеше със сигурност, бе, че ще е неразумно да дразни нашественика. Хвана здраво пилето за врата и изваждайки нож от пояса си, отрязва главата му с единствено движение, след което му подаде закланата птица. После му върна няколко местни монети с изобразен върху им лик на мъж, когото бащата на момчето описваше като „безполезния Ирод“. Момчето задържа ръката си с отворена длан и продавачът продължи да поставя в нея таланти, докато ги свърши. Момчето го остави без пукната пара и продължи към друга сергия, този път сочейки към торбите със стафиди, смокини и фурми. Този продавач измери поисканата стока, за която получи пет от монетите с „безполезния Ирод“. Мъжът се канеше да каже, че парите са недостатъчно, но малкият купувач се втренчи в очите му с пронизващ поглед, както бе виждал често да прави баща му. Продавачът отстъпи назад и само сведе глава.

Така, какво друго искаше майка му? А, да. Пиле, фурми, смокини и... разбира се, два нара. Огледа сергиите с пресни плодове, избра три нара, разчупи единия, отвори го и започна да яде, като плюеше семките на земята пред себе си. Плати на продавача с двата останали бронзови таланта, доволен, че е купил всичко, което му беше поръчано, при това щеше да върне вкъщи единия сребърен динарий. Дори баща му щеше да се впечатли от този факт. Довърши нара и с пълни ръце бавно пое от тържището обратно към къщата им, като се опитваше да избягва бездомните кучета, които постоянно се мотаеха в краката му. Те лаеха, понякога дори го ухапваха леко по глезена — нали нямаха представа кой е.

Когато стигна края на селото, момчето забеляза, че слънцето вече чезне зад най-високия хълм, тъй че ускори крачка, спомняйки си бащиното нареждане да си е вкъщи преди здрач. Докато се спускаше по калдъръмената пътека, хората, с които се разминаваше, минаваха на почтително разстояние от него, без да препречват зора му, който и без друго не стигаше далеч заради товара в ръцете му. Но онова, което все пак не пропусна да забележи малко по-нататък, бе някакъв мъж с брада — плод на мързел и нечистота, бе казал баща му — облечен в дрипави одежди, които показваха, че принадлежи към племето Яково. Мъжът теглеше инатливо магаре, което пък носеше на гърба си една особено дебела жена. Според техния обичай тя бе облечена в черно от глава до

пети. Момчето се канеше да им нареди да се отдръпнат от пътя му, когато мъжът остави магарето отстрани на пътеката и влезе в една къща, която според надписа отпред трябваше да е странноприемница.

Подобна постройка в собствената му земя никога нямаше да мине пред придиричивия поглед на местните съветници за място, където срещу заплащане можеха да отседат пътници. Но момчето осъзнаваше, че тази седмица да намериш дори постелка, върху която да положиш глава, можеше да се приеме за разкош. Проследи с поглед как брадатият мъж се появи отново на прага с отчаяно изражение върху изнуреното си лице. Очевидно в странноприемницата нямаше свободно място.

Момчето можеше да му го каже още преди да е влязъл вътре, и се запита какво ли възнамерява да стори мъжът от тук нататък, след като това бе последната възможност за подслон по пътя. Не че го интересуваше особено; можеха да спят на открито сред хълмовете, хич не го беше грижа. Като ги гледаше на какво приличат, друго не им се полагаше.

Брадатият мъж каза нещо на жената и посочи зад странноприемницата, след което млъкна и поведе магарето. Момчето се зачуди какво би могло да има зад странноприемницата и подтиквано от любопитство, ги последва. Щом стигна до ъгъла на постройката, видя, че мъжът придумва магарето да мине през една отворена врата, водеща към нещо, подобно на плевня. Момчето ги последва и продължи да ги наблюдава през пролуката, оставена от незатворената врата. Плевнята бе застлана с мръсна слама и пълна с пилци, овце и волове, а миризмата вътре момчето оприличи на каналите, които там у дома строяха по страничните улички. Усети, че му се повдига. Мъжът махаше най-мръсната слама от средата на плевнята, като се опитваше да поразчисти малко място, на което да отдъхнат — почти безнадеждна задача, помисли си момчето. След като свърши каквото можа, мъжът взе на ръце дебелия жена, свали я от магарето и я положи внимателно в сламата. После отиде до едно корито в срещуположния край на плевнята, където в момента лочеше един вол. Напълни шепи с вода и се върна при жената.

Момчето почваше да се отегчава и вече се канеше да тръгва, когато жената се приведе напред, за да отпие от шепите на мъжа. Забрадката падна от главата ѝ и той за пръв път зърна лицето ѝ.

Застина вцепенен, без да откъсва поглед от нея. Никога не бе виждал нещо тъй красиво. За разлика от обикновените членове на нейното племе кожата на тази жена бе прозрачна и очите ѝ сияеха, но онова, което порази момчето, бе нейният маниер и осанка. Никога не бе изпитвал такова благоговение, дори при единственото си посещение в сградата на Сената, за да чуе реч на Август Цезар.

За момент остана хипнотизиран, но после осъзна какво трябва да стори. Промъкна се през полуотворената врата, коленичи пред нея и ѝ поднесе пиленето. Тя се усмихна и тогава той ѝ подаде нарочето, при което тя се усмихна отново. Той положи пред нея и останалата храна, но тя остана безмълвна. Братият мъж се връщаше с още вода и когато видя младия чужденец, падна на колене, разсипвайки водата върху сламата, и закри лице. Момчето остана на колене известно време, после се изправи и бавно пое към вратата на плевнята. Щом стигна до прага, се обърна и отново се взря в лицето на красивата жена, която мълчаливо го гледаше.

Младият римлянин се поколеба само за секунда и после сведе глава.

Когато тичешком отново се озова на криволичещата пътека, за да продължи към дома, беше паднал здрач, но той не изпитваше страх. По-скоро чувстваше, че е извършил нещо добро и затова нищо лошо не може да му се случи. Вдигна поглед към небето и видя точно над главата си първата звезда, сияеща тъй ярко на изток, че се почуди защо не вижда и други звезди. Знаеше от разказите на баща си, че от различните земи се виждат различни звезди, тъй че загадката престана да занимава съзнанието му, което сега бе обзето от тревога, задето не се бе прибрал преди смрачаване. Пътят пред него вече бе пуст, тъй че можеше да върви бързо към тяхната защитена с ограждение къща и вече бе близо до сигурния подслон, когато за пръв път чу песните и виковете. Обърна се рязко, за да види откъде идват възгласите, вирайки се в хълмовете над него. Отначало изобщо не можа да проумее онова, което видя. После впери изумен поглед в една поляна, на която овчарите подскачаха, пееха, крещяха и пляскаха с ръце. Момчето забеляза, че всички овце бяха събрани на безопасно място за през нощта в ъгъла на поляната, тъй че нямаше от какво да се бои. Марк му бе разказвал, че понякога овчарите по тези места вдигат силен шум през нощта, защото вярват, че така гонят злите духове. Как може

някой да е тъй глупав, запита се момчето, когато небето бе разсечено от светкавица и поляната внезапно бе залята от ярка светлина. Овчарите паднаха на колене и застинаха така, безмълвни, втренчени в небето в продължение на няколко минути, сякаш се вслушваха в нещо. После отново настъпи мрак.

Момчето затича колкото сили имаше към ограждението, в което се намираше къщата им; копнееше да се озове вътре, да чуе как тежките порти се затръшват успокоително зад гърба му и да види как центурионът^[2] ги залоства, намествайки дървения клин. Изведнъж видя нещо пред себе си, което го накара да се закове на място. Баща му го бе учил никога да не показва, че се бои, когато се сблъска с някаква опасност. Момчето с усилие успокои дишането си, да не би да си помислят, че се е задъхал от страх. Беше уплашен, но продължи гордо с твърда стъпка, решен, че никой не може да го принуди да отстъпи от пътя. Когато се срещнаха лице в лице, той бе обзет от удивление.

Пред него стояха три камили, яздени от трима мъже, които сведоха погледи към него. Първият бе облечен в златно и с едната си ръка придържаше нещо, скрито под наметалото му. На пояса му висеше голям меч, чиято ножница бе обсипана с редки скъпоценни камъни, някои от които момчето дори не можеше да назове. Вторият бе облечен в бяло и притискаше към гърдите си сребърно ковчеже. Третият носеше одежди в червено и голяма дървена кутия. Мъжът в златната роба вдигна ръка и се обърна към момчето на странен език, който то никога досега не бе чувало, дори и от своя учител. Вторият мъж пробва староеврейски, но безрезултатно, третият прибягна до още някакъв език, но без да успее да предизвика някакъв отговор от страна на момчето.

То скръсти ръце на гърдите си и им каза кой е, къде отива и ги попита накъде са се запътили. Надяваше се пронизителният му глас да не издава страха му. Мъжът в златната роба отвърна първи и зададе въпрос на момчето на собствения му език.

— Къде е онзи, който е роден Цар на юдеите? Защото видяхме звездата му на изток и пристигнахме тук да му се поклоним.

— Цар Ирод живее отвъд...

— Не за цар Ирод ни е думата — обади се вторият, — защото той е само цар на людете, също като нас.

— Говорим — рече третият — за Царя на царете и сме дошли да му поднесем дарове — злато, ливан и смирна.

— Не знам за никакъв Цар на царете — отвърна момчето, набирайки кураж. — Познавам само Август Цезар, император на известния ни свят.

Мъжът в червената роба поклати глава и сочейки към небето, запита момчето:

— Виждаш онази ярка звезда на изток, нали? Как е името на селището, над което сияе?

Момчето вдигна поглед към звездата и наистина — селището под нея се виждаше по-ясно, отколкото посред бял ден.

— Но това е просто Витлеем — отвърна то през смях. — Там няма да откриете никакъв Цар на царете.

— Дори и там ще го намерим — каза вторият мъж, — защото не каза ли ни главният свещеник Иродов:

И ти, Витлееме, земьо Юдова,
никак не си най-малък между Юдовите началства,
защото от тебе ще произлезе Вожд,
който ще бъде пастир на моя народ Израеля.^[3]

— Не може да бъде! — почти им кресна момчето. — Август Цезар управлява Израел и целия познат свят.

Но тримата облечени в роби мъже не обърнаха внимание на думите му, а го подминаха и продължиха да яздят към Вит леем.

Озадачено, момчето отново пое към дома си. Небето бе станало непрогледно черно, но въпреки това, отправеше ли поглед към Витлеем, селището продължаваше да се вижда все така ясно, озарено от ярката светлина на звездата. Момчето пак хукна към тяхната защитена с ограждение къща и си отдъхна, когато различи очертанията ѝ пред себе си. Щом стигна до нея, захлопа силно по голямата дървена порта, докато центурионът с изваден меч и запалена факла в ръка се показва, за да види кой нарушава реда по време на нощния му пост. Видя момчето и се навъси.

— Баща ти е много ядосан. Върна се по залез-слънце и вече се канеше да праща хора да те издирват.

Момчето профуча покрай центуриона и не спря да тича чак до помещенията, където завари баща си да дава нареждания на един сержант от охраната. Отстрани до него стоеше майка му с обляно в сълзи лице.

Щом видя сина си, бащата се обърна и изкрещя:

— Къде беше?

— Във Витлеем.

— Да, знам, но какво те е прихванало, та се връщаш толкова късно? Нима не съм ти казвал безброй пъти никога да не оставаш навън по мръкнало? Веднага ела в кабинета ми.

Момчето погледна безпомощно към майка си, която все още плачеше, но не от облекчение, и се обърна, за да последва баща си в кабинета му. Сержантът от охраната му намигна, докато се разминаваха, но момчето знаеше, че вече нищо не може да го спаси. Баща му седна на кожения стол до писалището си. Майка му ги последва и застана безмълвно до вратата.

— Сега ми кажи точно къде ходи и защо се забави толкова и гледай да ми кажеш истината.

Момчето се изправи пред баща си и му разказа всичко, което му се беше случило. Започна с това, как бе отишъл в селището и колко внимателно бе подбрал храната, спестявайки по този начин половината пари, получени от майка му. Как на връщане бе видял една дебела жена върху магаре, която не бе успяла да получи подслон в странноприемницата, и после обясни защо ѝ бе дал храната. Продължи, описвайки как пастирите бяха крещели, удряйки се в гърдите, докато на небето се бе появила светлина, при която те бяха паднали на колене онемели, и как накрая бе срещнал тримата странници в цветни роби, дирещи Царя на царете.

Бащата се разгневи при тези думи на сина си.

— Виж ти каква история — кресна той. — Хайде, продължавай. Откри ли този цар на царете?

— Не, господарю, не го открих — отвърна момчето, докато наблюдаваше как баща му стана и закрачи из стаята.

— Може би има по-просто обяснение защо по лицето и пръстите си имаш червени петна от наров сок — предположи той.

— Не, татко. Аз купих още един нар, но дори след всичките покупки, пак успях да спестя един сребърен динарий.

Момчето подаде монетата на майка си с надеждата, че това ще потвърди историята му. Но при вида на монетата баща му се разгневи още повече. Престана да крачи из стаята и се втрени в очите на сина си.

— Похарчил си другия динарий за себе си и сега няма как да се оправдаеш?

— Не е истина, татко, аз...

— Тогава ще ти дам още една възможност да ми кажеш истината — рече баща му и отново седна. — Само да ме излъжеш, момче, и ще ти хвърля такъв бой, че ще го помниш цял живот.

— Вече ти казах истината, татко.

— Чуй ме добре, синко. Ние сме римляни по рождение, призвани да управляваме света, защото нашите закони и обичаи са изпитани и надеждни и винаги са се основавали твърдо на съвършената честност. Римляните никога не лъжат; в това се крие наша сила и слабостта на враговете ни. Ето защо ние владеем света, а другите са управлявани и докато това е така, Римската империя никога няма да рухне. Разбираш ли какво ти казвам, момчето ми?

— Да, татко, разбирам.

— Тогава ти е ясно защо си длъжен да кажеш истината.

— Но аз не съм излъгал, татко.

— В такъв случай за теб няма надежда — отсече гневно бащата. — Оставяш ми само един начин да разреши този въпрос.

Майката искаше да се притече на помощ на сина си, но знаеше, че всякакъв протест е излишен. Бащата стана от стола и свали кожения колан от кръста си, след което го сгъна на две, оставяйки тежкия пиринчен обков от външната страна. После нареди на сина си да си пипне пръстите на краката. Момчето се подчини без колебание, а бащата вдигна кожения ремък над главата си и го стовари с всички сили върху сина си. Момчето не се дръпна нито веднъж, нито издаде звук. Майка му се извърна, за да не гледа, и се разхлипа. След като бащата нанесе дванайсетия удар, нареди на сина си да се прибере в стаята си. Момчето излезе, без да промълви нито дума, а майка му тръгна след него, проследявайки с поглед как се качва по стъпалата. После се втурна към кухнята и взе малко зехтин и други мазила, с които се надяваше да облекчи раните на сина си. Отнесе бурканчетата в стаята му, където го завари вече в леглото. Приблужи се до него и

отгърна чаршафа. Той се обърна по корем, а тя приготви мазилата. После вдигна внимателно нощната му туника, за да не му причини още болка, и изумена се взря в тялото му.

Кожата на момчето бе непокътната.

Тя леко прокара пръсти по чистото му тяло и установи, че е гладко, все едно току-що се бе изкъпал. Обърна го по гръб, но никъде нямаше и следа от удар. Побърза да го покрие с чаршафа.

— Не казвай нищо за това на баща си и завинаги изтрий спомена от съзнанието си, защото ако споменеш само дума за станалото, ще се разгневи още повече.

— Да, майко.

Тя се наведе, духна свещта, сложена отстрани до леглото, събра неизползваните мазила и се отправи на пръсти към вратата. На прага се обърна, погледна сина си и прошепна:

— Сега вече знам, че каза истината, Понтий.

---

[1] Римска сребърна монета. — Б.пр. ↑

[2] В древния Рим стотник, началник на центурион — войскова част от 60 до сто души. — Б.пр. ↑

[3] Евангелие от Матей, гл. III, 6. — Б.пр. ↑

СЪВЪРШЕНИЯТ ДЖЕНТЪЛМЕН

Никога нямаше да се запозная с Едуард Шримптън, ако в един момент не се оказа, че се нуждае от хавлиена кърпа. Стоеше до мен чисто гол, втренчен в една пейка пред себе си, и мърмореше:

— Бих се заклел, че оставих проклетото нещо точно тук.

Току-що бях излязъл от сауната, увит в кърпи, тъй че смъкнах едната от раменете си и му я подадох. Той ми благодари и протегна ръка.

— Едуард Шримптън — рече с усмивка.

Поех десницата му и се запитах как ли изглеждахме, застанали там, в съблекалнята на фитнес залата на клуб „Метрополитен“, в ранната вечер — двама възрастни мъже, които се ръкуват дибидюс голи.

— Не си спомням да съм ви виждал досега в клуба — добави той.

— Не, аз съм презокеански член.

— Ааа, от Англия. И какво ви води в Ню Йорк?

— Преследвам една американска романистка, която моята издателска къща би искала да публикува в Англия.

— И имате ли някакъв успех?

— Да, мисля, че ще приключа сделката тази седмица... стига агентът да престане да ме убеждава, че неговата писателка е кръстоска между Толстой и Дикенс, и трябва да ѝ се плати подобаващо.

— Ако си спомням добре, никой от тях не е бил кой знае колко добре платен — рече Едуард Шримптън, докато енергично триеше гръб с хавлиената кърпа.

— Факт, който изтъкнах пред въпросния агент, но той възрази, напомняйки ми, че Дикенс първоначално е бил публикуван именно от моето издателство.

— Предлагам ви — рече Едуард Шримптън — да му припомните, че крайният резултат се е оказал успешен за всички заинтересовани.

— Сторих го, но се опасявам, че този агент проявява повече интерес към авансовото плащане, отколкото към потомството.

— Като banker трудно бих могъл да изразя неодобрение към подобен сантимент — общото между нас и издателите е, че клиентите ни винаги се опитват да ни разкажат една добра история.

— Може би трябва да седнете и да ми напишете някоя от тях? — предложих аз вежливо.

— Пази боже, трябва да ви е дошло до гуша да ви разправят, че у всеки от нас се крие по една книга, тъй че бързам да ви уверя — у мен такава няма.

Аз се засмях, тъй като ми се стори приятно разнообразие да не бъда уведомен от един нов свой познат, че мемоарите му, стига да намереше нужното време, биха се превърнали в световен бестселър буквално за една нощ.

— Може би и вие имате някаква история, но просто не го знаете — предположих.

— Ако случаят е такъв, опасявам се, че ме е подминала.

Мистър Шримптън се появи отново иззад редицата малки ламаринени шкафчета и ми върна кърпата. Вече беше напълно облечен и стоеше изправен в цял ръст, предполагам съвсем малко под шест фута. Носеше типичен за bankerите на Уолстрийт костюм на тънки райета и макар че беше почти плешив, имаше забележителна физика за мъж, по всяка вероятност отдавна прехвърлил шейсетте. Единствено гъстите му бели мустаци издаваха истинската му възраст и биха подхождали повече на английски полковник от запаса, отколкото на banker от Ню Йорк.

— Задълго ли сте в Ню Йорк? — попита той, измъкна малък кожен калъф от вътрешния джоб на самото си, извади от него чифт очила, чиито стъкла бяха с форма на полумесец, и ги настани на крайчеца на носа си.

— Само тази седмица.

— Предполагам, че едва ли ще разполагате със свободно време утре за един обяд?

— Напротив. Не бих могъл да понеса още веднъж да седна на маса с онзи агент.

— Добре тогава, защо не се присъедините към мен. Така ще мога да проследя как се развива преследването на неуловимата американска

писателка?

— А пък аз може би ще открия, че у вас все пак се спотайва някаква история.

— Никаква надежда. Ще заложите на грешна карта, ако разчитате на това. — Той отново протегна ръка. — Един часа, в трапезарията на клуба устройва ли ви?

— Един часа, в трапезарията на клуба — повторих аз.

Щом той напусна съблекалнята, отидох до огледалото и си оправих вратовръзката. Предстоеше ми обяд с Ерик Маккензи, приятел от издателския бизнес, който ме бе предложил за член на клуба. Ерик бе по-скоро приятел на баща ми, отколкото мой. Дватама се бяха запознали непосредствено преди войната, по време на една почивка в Португалия, и когато ме избраха в клуба, скоро след пенсионирането на баща ми, се нагърби с отговорността да обядва с мен всеки път когато идвах в Ню Йорк. Хората от поколението на родителите ти винаги гледат на теб като на дете, което неизменно се нуждае от постоянна грижа и внимание. Тъй като бе връстник на баща ми, Ерик вероятно приближаваше седемдесетте и макар позагубил слух и леко прегърбен, бе винаги забавен и чудесна компания, при все че постоянно ме питаше дали ми е известно, че дядо му е бил шотландец.

Докато си слагах часовника, видях, че според уговорката ни Ерик трябва да пристигне след броени минути. Облякох самото си и излязох от залата, за да установя, че вече е дошъл и ме чака. За да не скучае, четеше старите клубни съобщения. Забелязал съм, че американците винаги идват или по-рано, или по-късно, но никога навреме. Вперих поглед в приведения мъж, чиято коса, с изключение на няколко кичура вече бе посребряла. Носеше костюм от три части и на самото му липсваше едно копче, което ми напомни, че съпругата му бе починала предишната година. След обичайното здрависване и размяна на поздрави взехме асансьора до втория етаж и се отправихме към трапезарията.

Тя бе само за членове на „Метрополитен“ и не се различаваше особено от който и да е друг клуб. Обичайните стари кожени кресла, стари килими, стари портрети и стари членове. Един сервитьор ни отведе до малка маса в ъгъла с изглед към Сентръл парк. Поръчахме си и подхванахме темите, които обикновено обсъждам с познати, с които се виждам един-два пъти годишно — семействата, децата, общите

приятели, работата, бейзбола и крикета. Когато стигнахме до крикета, вече бяхме стигнали и до кафето, тъй че се отправихме към отсрещния край на помещението и се настанихме удобно в две доста протрити кожени кресла. Поръчах и две чаши коняк, а Ерик си разпечата една голяма кубинска пура. В Дакар и с етикет от архипелага^[1], аз знаех, че пурите са кубински, защото му ги бях взел от един продавач на тютюни на „Св. Джеймс“, Пикадили, който се усъвършенства в смяната на етикети за своите американски клиенти. Често съм си мислил, че сигурно няма друг магазин на света, подменящ етикетите с единствената цел да накара един първокласен продукт да изглежда невзрачен. Сигурен съм, че моят търговец на вина прави обратното.

Докато Ерик се опитваше да си запали пурата, погледът ми се спря на едно табло на стената. По-точно това бе полиран до блясък почетен дървен плакет, върху който с наклонен шрифт в златисто бяха изписани имената на всички членове, които през годините бяха печелили шампионата на клуба по табла. Плъзнах разсеяно поглед по списъка, без да очаквам да срещна познат, когато изведнъж се натъкнах на името Едуард Шримптън. Оказа се, че веднъж в края на трийсетте той е бил вицешампион.

— Интересно — рекох.

— Кое е интересно? — попита Ерик, вече обвит в толкова дим, все едно току-що с пухтене бе излязъл от Централна гара.

— В края на трийсетте втори в шампионата по табла е бил Едуард Шримптън. Утре ще обядвам с него.

— Нямах представа, че го познаваш.

— От днес следобед — рекох и му обясних как се бяхме запознали.

Ерик се засмя и се обърна, за да погледне таблото. После добави доста загадъчно:

— Това е нощ, която едва ли някога ще забравя.

— Защо? — попитах.

Той се поколеба, но после продължи:

— Твърде много вода изтече оттогава, за да има някакво значение. — Млъкна за момент, тъй като от пурата му се отрони малко гореща пепел, падна на пода и добави своя принос към следите от изгорено върху килима. — Точно преди войната Едуард Шримптън бе между най-добрите играчи на табла в света, които по онова време

наброяваха не повече от половин дузина. Всъщност трябва да е било някъде по онова време, когато спечели неофициалния шампионат в Монте Карло.

— А не е успял да победи в клубния?

— „Не успя“ едва ли е точният израз, момчето ми. „Не победи“ би било по-правилно. — Ерик отново потъна в мълчание.

— Ще ми обясниш ли — подканих го аз, надявайки се да продължи, — или ще ме оставиш да се питам като дете, което тръпне да разбере кой е убиецът на Червеношийко^[2].

— Всяко нещо с времето си, но преди това ме остави да запаля тази проклета пура.

Аз млъкнах и четири изгорели клечки кибрит по-късно той каза:

— Преди да започна, погледни към мъжа, седнал там в ъгъла с младата блондинка.

Обърнах се, хвърлих поглед към трапезарията и видях мъж, който атакуваше солиден стек от говеждо филе. Изглеждаше горе-долу на възрастта на Ерик и носеше елегантен нов костюм, който не успяваше да скрие проблема му с наднорменото тегло — единствено шивачът му би могъл да го погледне с доволна усмивка. Седеше срещу слаба, привлекателна дама с червеникаворуси коси, поне два пъти по млада от него, напълно способна да настъпи бръмбар, без да го смачка.

— Каква абсурдна двойка. Кои са те?

— Хари Нюман и четвъртата му съпруга. Винаги са едни и същи. Имам предвид съпругите — руси коси, сини очи, четирийсет и пет кила и скромни умствени възможности. Не мога да проумея защо един мъж се развежда само за да се ожени за абсолютно копие на оригинала.

— И къде е мястото на Едуард Шримптън в тази главоблъсканица? — попитах, опитвайки се да върна Ерик към темата.

— Търпение, търпение — рече моят домакин, докато палеше за втори път пурата си. — На твоята възраст имаш доста повече време за губене от мен.

Аз се засмях, взех чашата си с коняк и завъртях течността в нея.

— Хари Нюман — продължи Ерик, вече почти обвит в дим — бе човекът, победил Едуард Шримптън на финала на клубния шампионат през онази година, макар че в интерес на истината той никога не е бил от класата на Едуард.

— Моля те, обясни — подканих го аз, вдигайки поглед към таблото, за да се уверя, че именно Нюман бе името, което предхождаше това на Едуард Шримптън.

— Е — отвърна Ерик, — след полуфинала, който Едуард бе спечелил със свършена лекота, ние всички приехме, че финалът ще представлява просто една формалност. Хари бе добър играч, но тъй като неговият загубил на полуфиналите противник бях аз, прекрасно си давах сметка, че не може да се надява да оцелее в едно пряко съперничество с Едуард Шримптън. Клубният финал се печели от онзи, който пръв постигне двайсет и една точки, и ако навремето ми бяха поискали мнението, бих предрекъл, че крайният резултат ще бъде приблизително 21:5 за Едуард. Проклета пура! — възкликна той и се зае да я пали за четвърти път.

Аз отново зачаках, обзет от нетърпение.

— Финалът винаги се провежда в събота вечер и бедният Хари — рече Ерик и посочи с пурата си към отдалечения ъгъл на помещението, разсипвайки нова пепел по пода, — когото всички ние смятахме за преуспяващ в застрахователния бизнес, получи предизвестие за банкрут, което му бе сервирано в понеделник вечерта преди финала... бих добавил, съвсем не по негова вина. Неговият съдружник беше продал своите акции без знанието на Хари и беше изчезнал, оставяйки го да се оправя с всички сметки. Членовете на клуба до един му съчувстваха най-искрено.

В четвъртък от пресата напипаха тази история и за да се застраховат, добавиха, че съпругата на Хари избягала със съдружника му. Хари не стъпи в клуба цяла седмица и някои от нас вече се питаха дали няма да се откаже от финала и да остави Едуард да спечели служебно, след като резултатът и без друго бе предрешен. В организационния комитет на турнира обаче нямаше никаква вест от Хари, която да им даде основание да смятат, че срещата се анулира, тъй че те продължиха да си действат, все едно не беше станало нищо. В деня на самия финал вечерях заедно с Едуард Шримптън тук, в клуба. Той беше в добра форма. Хапна съвсем малко и не пи нищо, освен чаша вода. Ако ме беше попитал тогава, нямаше да заложа и пени на Хенри Нюман, дори и изгледите за него да бяха десет към едно.

Всички вечеряхме горе, на третия етаж, тъй като по нареждане на комитета това помещение трябваше да остане свободно, за да могат да настанят тук шейсет души, разположени в квадрат около дъската. Финалът трябваше да започне в 9:00 часа. В 8:40 вече не беше останало нито едно свободно място, а зад квадрата имаше и два реда правостоящи — не всеки ден ни се удаваше възможността да видим един световен шампион в действие. В 8:55 Хари все още го нямаше и някои от членовете вече взеха да нервничат. Щом удари девет, съдията отиде при Едуард и си размени няколко думи с него. Видях, че Едуард поклаща глава, изразявайки несъгласие, и се отдалечава. Точно в този момент, когато вече смятах, че съдията ще трябва да заеме категорична позиция и да обяви служебна победа за Едуард, Хари влезе в залата — напет, издокаран в смокинг, с няколко номера по-малък от костюма, който носи тази вечер. Едуард незабавно отиде при него, ръкува се сърдечно със своя съперник и двамата заедно се отправиха към средата на помещението. Още с първото хвърляне на заровете вече се долавяше напрежение за изхода на мача. Членовете чакаха да видят как Хари ще се справи с първата игра.

В този момент пурата угасна за пореден път. Аз се приведох напред и му поднесох запалена клечка.

— Благодаря ти, скъпо момче. И така, докъде бях стигнал? А, да, първата игра. Е, Едуард едва я спечели и аз се запитах дали не успява да се съсредоточи, или се е успокоил прекомерно, докато е чакал своя съперник. По време на втората игра на Хари му потръгна и той спечели без всякакво усилие. От този момент нататък играта се превърна в изкусно водена битка и когато резултатът стана 11:9 в полза на Едуард, атмосферата в залата бе като наелектризирана. По време на деветата игра вече наблюдавах по-внимателно и забелязах, че в един момент Едуард си позволява да прибегне до защитна стратегия, оставяйки капия в противниковото поле — дребна грешка в преценката, която не би убягнала само на опитен играч. Запитах се колко ли още такива почти недоловими грешки бях подминал. Хари продължи с победа в деветата игра, постигайки резултат 18:17 в своя полза. Наблюдавах още по-усърдно, когато Едуард направи само онова, което бе необходимо, за да му донесе победа в десетата игра, а с прибързано изигран чифт — достатъчно, за да загуби единайсетата и да докара резултата до 20 равни, тъй че всичко щеше да зависи от

последната игра. Обзалагам се, че онази вечер никой не напусна залата, нито остана спокойно облегат назад; част от членовете на клуба даже се бяха струпали по первазите на прозорците. Помещението беше изпълнено с алкохолни изпарения и гъст дим от пури, но когато Хари взе чашката със заровете за последната игра, можеше да се чуе подрънкването на малките кубчета от слонова кост, преди да чукнат на дъската. В тази последна игра на Хари пак му вървяха заровете, а доколкото успях да видя, Едуард направи само една дребна грешка в началото, но тя бе достатъчна, за да даде на Хари играта, мача и шампионата. След последното хвърляне на заровете всички в помещението, в това число и Едуард, почетоха новия шампион със ставане на крака и бурни овации.

— Някой друг от членовете на клуба разбра ли какво всъщност се е случило през онази нощ?

— Не, не мисля — отвърна Ерик. — Със сигурност не и Хари Нюман. Коментарите после бяха, че през целия си живот Хари никога не бил играл толкова добре, само какъв достоен шампион бил, особено в този тъй труден за него период.

— Едуард каза ли нещо?

— Че това му бил най-трудният мач от Монте Карло насам и че само можел да се надява следващата година да му бъде даден шанс за реванш.

— Но явно не е успял — рекох, за пореден път вдигайки поглед към таблото. — Няма победа в клубния шампионат.

— Така е. След като Рузвелт настоя да помогнем на вас, момчета, там в Англия, клубът проведе следващия си шампионат едва през 1946, а дотогава Едуард вече се бе сражавал на фронта и бе загубил всякакъв интерес към играта.

— А Хари?

— А Хари... Хари повече не се върна към онзи ден; сигурно е сключил поне дузина сделки през въпросната вечер. За година успя отново да се изкачи на върха и дори си намери нова, сладка малка блондинка.

— Какво казва Едуард за резултата сега, трийсет години по-късно?

— Знаеш ли какво остава загадка и до днес? През всичкото това време не съм го чул да споменава играта нито веднъж.

Пурата на Ерик бе стигнала до края на своя активен живот и той угаси остатъка от нея в чистия пепелник. Очевидно това подейства като сигнал да му напомни, че е време да се прибира. Изправи се малко несигурно и аз го изпратих до изхода.

— Довиждане, момчето ми — рече той, — непременно предай на Едуард моите благопожелания, когато утре обядваш с него. И не забравяй да не го предизвикваш на табла. И сега би те размазал.

На следващия ден пристигнах във фойето няколко минути преди уреченото за срещата ни време, тъй като не бях сигурен дали Едуард Шримптън ще попадне в категорията на подраняващите или на закъсняващите американци. Щом часовникът удари 13:00, той се появи на вратата — всяко правило трябва да има своите изключения. Решихме веднага да се качим горе за обяд, тъй като му се налагало да се върне на Уолстрийт за една среща в 2:30. Влязохме в претъпкания асансьор и аз натиснах копчето за втория етаж. Вратите се затвориха и най-бавният асансьор в Америка пое с мъка нагоре.

Щом влязохме в трапезарията, аз развеселен констатирах, че Хари Нюман е вече там и атакува нова пържола, докато дребничката блондинка похапваше деликатно салата. Той махна сърдечно на Едуард Шримптън, който отвърна на жеста му с приятелско кимване. Настанихме се на една маса в средата на помещението и огледахме менюто. Специалитетът на деня бе пай с говеждо и бъбреци, както вероятно е в половината мъжки клубове по света. Едуард записа поръчката ни с елегантен и четлив почерк върху малкото бяло листче, предоставено му от сервитьора.

После ме попита за писателката, която преследвах, и направи кратък проникателен коментар за ранните ѝ произведения. Аз откликнах, доколкото можах, докато се опитвах да измисля някакъв повод да го накарам да обсъди състоялия се преди войната шампионат по табла, от който според мен щеше да излезе далеч по-добра история от всичките произведения на въпросната дама. Но той не спомена нито дума за себе си и аз почти се отчаях. Накрая вдигнах поглед към таблото на стената и отбелязах непохватно:

— Виждам, че сте били вицешампион в клубния шампионат до табла точно преди войната. Сигурно сте добър играч.

— Всъщност не — отвърна той. — В онези дни хората, които се вълнуваха от тази игра, не бяха кой знае колко. Днес отношението е съвсем различно, с всички тези младежи, които я възприемат толкова на сериозно.

— А шампионът? — попитах, предизвиквайки късмета си.

— Хари Нюман? Той беше добър играч и особено когато беше под напрежение. Всъщност това е господинът, който ни поздрави, когато влязохме. Ето го там, седнал в ъгъла заедно със съпругата си.

Погледнах покорно към масата на мистър Нюман, но моят домакин не добави нищо повече. Поръчахме си кафе и това щеше да бъде краят на историята на Едуард, ако Хари Нюман и съпругата му не се бяха устремили право към нас, след като приключиха с обяда си. Едуард бе станал на крака много преди мен, въпреки моето предимство от двайсет години. Прав, Хари Нюман изглеждаше още по-грамаден, а неговата дребна русокоса женичка приличаше повече на десерта, отколкото на негова половинка.

— Ед — прокълтя гласът му, — как си?

— Много добре, Хари, благодаря. Мога ли да ти представя своя гост?

— Драго ми е да се запознаем — рече той и се обърна към жена си. — Ръсти, винаги съм искал да те запозная с Ед Шримптън, толкова съм ти говорил за него в миналото.

— Така ли, Хари? — изписука тя.

— Разбира се. Спомняш си, скъпа. Еди е там, на почетното табло на майсторите на таблата — каза той и устреми дебел пръст към таблото. — С едно-единствено име пред неговото — моето. А по онова време Ед беше световен шампион. Нали така, Ед?

— Така, Хари.

— Тъй че, предполагам, онази година аз всъщност трябваше да стана световен шампион, не смяташ ли?

— Не бих оспорил подобно заключение — отвърна Едуард.

— В онзи велик ден, Ръсти, когато напрежението беше невероятно, аз го победих честно и почтено.

Стоях в безмълвно недоумение, че и този път Едуард Шримптън не пожела да възрази.

— Някой път трябва пак да поиграем като едно време, Ед — продължи дебелакът. — Би било забавно да видим дали ще можеш да

ме биеш сега. Предупреждавам те, Ръждивке, че понастоящем малко съм поръждясал^[3]. — Той се засмя гръмко на собствената си шега, но лицето на съпругата му остана безизразно.

Запитах се колко ли време щеше да мине до появата на петата мисис Нюман.

— Радвам се, че се видяхме, Ед. Всичко хубаво.

— Благодаря, Хари — усмихна се Ед.

Нюман и съпругата му излязоха от трапезарията. Кафето ни бе изстинало, тъй че си поръчахме нова каничка и когато налях по чаша за двама ни, Едуард се приведе към мен заговорнически и прошепна:

— Разполагам със страхотна история за издател като вас — рече той. — Имам предвид истината за Хари Нюман.

Наострих слух, очаквайки да чуя неговата версия за онова, което в действителност се бе случило в нощта на онзи предвоенен шампионат по табла, състоял се преди повече от трийсет години.

— Сериозно? — попитах невинно.

— О, да — отвърна Едуард. — Не беше толкова просто, колкото може би ви се е сторило. Точно преди войната Хенри бе предаден от своя бизнес съдружник, който открадна не само парите му, но и съпругата му. Колкото и да беше слаб и изчерпан, той спечели клубния шампионат по табла, остави зад гърба си всички неприятности и противно на очакванията, осъществи победоносно завръщане на върха. И знаете ли, днес притежава състояние. Не сте ли съгласен, че от това може да излезе страхотна история?

---

[1] Разположен срещу Централна Америка във форма на дъга, простираща се от Флорида до Венецуела и включваща множество острови, между които Големите и Малките Антили, Бахамските острови и др., като най-големият между тях е Куба. — Б.пр. ↑

[2] „Кой уби Червеношийко?“ — стихотворение и песен от английския фолклор. — Б.пр. ↑

[3] Rusty (англ.) — ръждясал, занемарен, овехтял. В случая игра на думи. — Б.пр. ↑

ВРЪЗКА ЗА ЕДНА НОЩ

Двамата се запознаха, когато ги сложиха да седят един до друг в училище — обстоятелство, предизвикано от една-единствена причина — имената им Томпсън и Таунсенд фигурираха едно след друго в училищния дневник. Скоро станаха най-добри приятели — отношения, които на тази възраст превъзхождат по сила всякаква брачна обвързаност. След като изкараха изпита за типа средно образование, двамата продължиха в местната класическа гимназия, без някой Тимпсън, Тули или Томлинсън да ги раздели. След седемгодишно обучение във въпросната образователна институция двамата достигнаха възраст, в която всеки от тях трябваше или да тръгне на работа, или да отиде в университет. Те се спряха на второто под предлог, че ходенето на работа трябва да се отлага до последния възможен момент. За щастие и двамата притежаваха достатъчно ум и вродени способности, за да бъдат приети в университета „Дърам“ със специалност „Английски език“.

Студентският живот се оказа не по-малко благодатен за общуване от началното училище. И двамата си падаха по английския, тениса, крикета, хубавата храна и момичетата. За щастие в последното от тези пристрастия разликите между тях се изразяваха само в подробностите. Висок шест фута и два инча (188 см), слаб и елегантен, с тъмни къдрави коси, Майкъл предпочиташе високи, надарени блондинки със сини очи и дълги крака. Ейдриън, набит младеж, пет фута и десет инча (178 см) на ръст, с прави, русоляви коси, неизменно се увличаше по дребни, крехки, тъмнокоси и тъмнооки девойки. Тъй че когато Ейдриън попаднеше на момиче, представляващо интерес за Майкъл, или обратното, без значение дали студентка или барманка, всеки от тях с радост преувеличаваше достойнствата на своя приятел. По този начин двамата заедно изкараха три идилични години в „Дърам“, получавайки значително повече от бакалавърска степен по хуманитарни науки. И тъй като никой от тях не бе впечатлил изпитната комисия достатъчно, за да пропилее още две години, разгръщайки

своите теории в докторат, двамата повече не можеха да избягват реалния свят.

По почина на Дик Уитингтън^[1] те заминаха за Лондон, където Майкъл започна работа в Би Би Си като стажант, а Ейдриън бе назначен в международната рекламна агенция „Бентън & Боулз“ като асистент по сделки с големи клиенти. Сдобиха се с малък апартамент на „Ърлз Корт Роуд“, който преобоядисаха в оранжево и кафяво, и продължиха да водят живот на буйни и поривисти младежи, за каквито безспорно се имаха.

Прекараха още пет години в това блажено положение на ергени, след което всеки от тях се увлече по момиче, което удовлетворяваше неговите конкретни изисквания. Ожениха се един след друг в разстояние на няколко седмици — Майкъл за висока, синеока блондинка, която бе срещнал по време на тенис в клуба „Хърлингъм“, а Ейдриън за слабичка тъмнокоса и тъмноока служителка във фирмата, отговаряща за сделките със „Зърнени закуски Келог“. Всеки от тях стана кум на другия и впоследствие и двамата станаха бащи на три деца, които създадоха през една година, като и в това двамата се различаваха, но, както и по-рано, само в подробностите. Майкъл се сдоби с двама сина и една дъщеря, а Ейдриън — с две дъщери и един син. Всеки от тях стана кръстник на първородния син на другия.

Семейният живот не успя да ги раздели, тъй като и двамата продължиха да се придържат към вече установената практика — в събота и неделя през лятото играеха заедно крикет, а през зимата — футбол, без да се смятат редовните съвместни обяди през седмицата.

След ознаменуването на десетгодишнината от брака му, Майкъл, вече главен продуцент в телевизия „Темза“, призна доста свенливо на Ейдриън, че е изживял своята първа извънбрачна връзка — не бе успял да устои на висока, добре сложена блондинка от екипа на машинописките, чиито способности определено надхвърляха уменията да стенографира по седемдесет думи в минута. Само няколко седмици по-късно Ейдриън, понастоящем главен мениджър за големи клиенти в „Пърл и Дийн“, също си мина по реда, избирайки журналистка от „Флийт стрийт“, която издирваше вътрешна информация за една от представяваните от него компании. Тя се превърна в средство за намаляване на данъците. След това двамата мъже бързо се върнаха към своя предишен начин на живот. Всякаква помощ, която можеха да си

окажат един на друг, се предоставяше безрезервно, без да създава конфликти на интереси поради разликата във вкусовете им. Брачният им живот не страдаше — или поне така се убеждаваха взаимно — и на трийсет и пет, преминали невредими през волността на шейсетте години, те започнаха да се възползват максимално от седемдесетте.

В началото на въпросното десетилетие телевизия „Темза“ реши да изпрати Майкъл до Америка за редакция на един филм на Ей Би Си за живота в Ню Йорк, предназначен за английските зрители. За Ейдриън, който винаги бе желал да види Източното крайбрежие, не беше трудно да си уреди командировка по същото време с твърдението, че му е необходимо да проведе нещо повече от обичайното привидно проучване на някаква англо-американска тютюнева компания. Двамата мъже се наслаждаваха на една оживена седмица в Ню Йорк, най-съществената част от която бе приемът последната вечер, организиран от Ей Би Си с прожекция на редактирания от Майкъл филм за Ню Йорк „Мнението на един англичанин за Голямата ябълка“.

Когато пристигнаха в студията на Ей Би Си, тържеството вече бе в разгара си. Двамата влязоха в помещението заедно, предвкусвайки удоволствието от предстоящата вечер.

Забелязаха я едновременно, буквално в един и същи миг.

Беше със среден ръст, с топли зелени очи и кестеняви коси — удивителна комбинация от фантазиите и на двамата. Без всякакво колебание всеки от тях тутакси реши къде точно желае да приключи въпросната вечер. И двамата с една-единствена мисъл в главата се устремиха към нея.

— Здравейте, казвам се Майкъл Томпсън.

— Здравейте — отвърна тя. — Аз съм Деби Кендал.

— А аз — Ейдриън Таунсенд.

Тя протегна ръка и двамата тутакси се опитаха да я хванат. Когато приемът свърши, те вече бяха установили, че Деби Кендал е продуцент на вечерните новини в Ей Би Си. Беше разведена и имаше две деца, които живееха с нея в Ню Йорк. Но никой от двамата не бе отбелязал какъвто и да било напредък в стремежа си да я впечатли по някакъв начин. Всеки от тях се стараяше да засенчи другия; и двамата се фукаха невъобразимо и дори се сборичкаха кой да донесе на тяхната нова позната питие и нещо за хапване. В отсъствието на другия всеки

се улавяше, че злослови по адрес на своя най-добър приятел по един трудно доловим, но безспорно осъдителен начин.

— Ейдриън си го бива, само да не беше това негово пиене — рече Майкъл.

— Майкъл е страхотен, с такава прекрасна съпруга, трябва да видите трите му възхитителни деца — добави Ейдриън.

Те заедно съпроводиха Деби до дома ѝ и с неохота се разделиха с нея на стъпалата пред апартамента ѝ на 68-а улица. Тя целуна дежурно и двамата по бузата, благодари и им пожела „лека нощ“. Приятелите изминаха в пълно мълчание пътя обратно до хотела.

Когато влязоха в стаята си на деветнайсетия етаж в хотел „Плаза“, Майкъл пръв заговори.

— Съжалявам — каза той, — държах се като пълен глупак.

— Както и аз — добави Ейдриън. — Не бива да се караме за жена. Досега никога не сме го правили.

— Дадено. Тогава защо да не прибегнем до един достоен компромис?

— Какво предлагаш?

— Утре сутринта, щом се приберем в Лондон, да се договорим, че който се върне тук първи...

— Прекрасно — рече Ейдриън и двамата си стиснаха ръцете, за да скрепят споразумението, все едно бяха отново в училище и им предстоеше игра на крикет, та трябваше да решат кой да батира пръв. Спокойни, че са се договорили, си легнаха и заспаха дълбоко.

В Лондон и двамата сториха всичко по силите си да намерят някаква причина, за да се върнат в Ню Йорк. Никой не потърси връзка с Деби Кендал по телефона или чрез писмо, тъй като това би нарушило джентълменското споразумение помежду им, но когато седмиците прераснаха в месеци, двамата се обезсърчиха и вече не им се вярваше, че който и да е от тях ще получи възможността да се озове отново в Ню Йорк. Но ето че Ейдриън бе поканен да говори на една конференция на медиите в Лос Анджелис. Непоносимо самодоволен заради предстоящото пътуване, той нито за миг не се усъмни, че на връщане към Лондон ще успее да мине през Ню Йорк. Майкъл бе този, който откри, че британските авиолинии предлагат евтини билети за

съпруги, придружаващи мъжете си в командировка. По тази причина Ейдриън нямаше да може да се върне през Ню Йорк. Майкъл си откъсна с облекчение, което се превърна в триумф, когато бе избран да отиде във Вашингтон и да отрази обръщението на президента към Конгреса. Той отбеляза пред оглавяващия отдел „Външни предавания“, че би било разумно да се отбият до Ню Йорк на път за вкъщи и да укрепят връзките, които бе установил с Ей Би Си. Началникът на „Външни предавания“ се съгласи, но каза на Майкъл, че трябва да се върне на другия ден, за да отрази откриването на парламента.

Ейдриън се обади на жената на Майкъл да я уведоми за ниските цени на пътуването до Щатите, когато придружаваш съпруга си.

— Колко мило, че си толкова грижовен, Ейдриън, но, уви, в училище нямам право на отпуск по време на срока, а и без друго — добави тя — изпитвам невъобразим страх от летене.

Майкъл се отнесе с разбиране към фобията на своята съпруга и отиде да резервира билет само за себе си.

Той кацна във Вашингтон следващия понеделник и позвъни на Деби Кендал от хотелската си стая, като се питаше дали тя изобщо ще си спомни двамата тщеславни англичани, които бе срещнала за кратко преди няколко месеца, и в случай че е така, дали ще се сети кой от двамата е той. Набра трескаво номера ѝ, след което напрегнато се заслуша в сигнала свободно. Дали си беше вкъщи, дали изобщо беше в Ню Йорк? Най-накрая прищракане и един тих глас, който каза „ало“.

— Здравей, Деби, обажда се Майкъл Томпсън.

— Здравей, Майкъл. Каква приятна изненада. В Ню Йорк ли си?

— Не, във Вашингтон, но възнамерявам да дойда и до Ню Йорк. Дали случайно не си свободна за вечеря в четвъртък?

— Чакай да си проверя графика.

Майкъл затаи дъх в напрегнато очакване. Имаше чувството, че са минали часове.

— Да, става.

— Прекрасно. Да те взема ли към осем?

— Да, благодаря, Майкъл. Очаквам с нетърпение да се видим.

Окуражен от този бърз успех, Майкъл незабавно прати съболезнователна телеграма до Ейдриън за печалната му загуба.

Ейдриън не отговори.

В четвъртък след обяд, веднага щом приключи с редактирането на речта на президента, която трябваше да подготви и изпрати в Лондон, Майкъл взе самолета за Ню Йорк. След като се настани в хотелската стая — този път настоявайки за двойно легло, в случай че децата на Деби са си у дома — той взе продължителна вана, избърсна се бавно, порязвайки се на две места, и се наплеска прекалено обилно с лосион за след бръснене. Разтършува се наоколо за най-ефектните си вратовръзка, риза и костюм и след като се издокара, огледа критично резултата в огледалото, среса грижливо току-що измитите си коси така, че дългите редки кичури да изглеждат небрежни и в същото време да скриват онези части, които бяха почнали да олисяват. След една последна проверка успя да се убеди, че изглежда по-млад от своите трийсет и осем години. После взе асансьора до партера и озовавайки се вън от хотел „Плаза“, на обляното в неонов светлини Пето авеню, пое наперено към 68-а улица. Пътюм се сдоби с дужина рози от малка цветарничка на ъгъла на 65-а улица и Медисън авеню и като си тананикаше, продължи самоуверено нататък. Пристигна пред входната врата на малката постройка от кафеникав камък, в която се намираше апартаментът на Деби Кендал, в 8:05.

Когато Деби отвори вратата, Майкъл си помисли, че тя изглежда дори по-красива, отколкото си я спомняше. Носеше дълга синя рокля с набрана бяла копринена яка и маншети, скриваща всяка част от тялото ѝ от врата до глезените, и въпреки това изглеждаше по-желана от всякога. Почти нямаше грим, само леко червило, което Майкъл вече тайно възнамеряваше да изтрие. Зелените ѝ очи искряха.

— Кажи нещо — подкани го тя с усмивка.

— Изглеждаш изумително, Деби — бе всичко, което успя да измисли, докато ѝ подаваше розите.

— Колко си мил — отвърна тя и го покани да влезе.

Майкъл я последва в кухнята, където тя подряза дългите стебла и подреди цветята в една порцеланова ваза. После го въведе в гостната, където постави розите върху овална маса, до снимката на две малки момчета.

— Имаме ли време за по едно питие?

— Разбира се. Запазил съм маса в „Илейн“ за осем и половина.

— Любимият ми ресторант — отбеляза тя с усмивка, която откри малка трапчинка на бузата ѝ.

Без да пита, Деби наля две чаши уиски и подаде едната на Майкъл.

„Каква чудесна памет има“ — помисли си Майкъл, докато нервно оставяше и отново вземаше чашата си като юноша на своята първа среща. Когато накрая приключи с питието си, Деби предложи да тръгват.

— „Илейн“ няма да задържи свободна маса и минута, ако ще да си самият Хенри Кисинджър.

Майкъл се засмя и ѝ помогна да си облече палтото. Докато тя отключваше вратата, той изведнъж си даде сметка, че в апартамента няма детегледачка, нито се чуват деца. „Сигурно са при баща си“ — предположи той. Щом излязоха на улицата, Майкъл махна на едно такси и каза на шофьора да кара към 87-а и 2-ра. Никога не бе посещавал „Илейн“. Ресторантът му бе препоръчан от един приятел от Ей Би Си с уверението: „Това заведение ще увеличи шанса ти поне наполовина“.

Когато влязоха в пълната зала и застанаха до бара да изчакаят салонния управител, Майкъл установи, че това бе едно от онези места, които се посещаваха от богатите и известните, и се запита дали джобът му ще издържи на цените и най-вече — дали подобни разноски ще се окажат благодатна инвестиция.

Един сервитьор ги отведе до малка маса в дъното на помещението, където двамата изпиха по още едно уиски, докато проучваха менюто. Когато сервитьорът се появи отново, за да вземе поръчката им, Деби не пожела предястие, само телешки медальон пане, тъй че Майкъл поръча същото и за себе си. Тя отказа добавката от чесново масло. Майкъл си позволи да даде известна воля на надеждите си.

— Как е Ейдриън? — попита тя.

— Добре, доколкото може да се очаква — отвърна Майкъл. — Праца ти своята любов, разбира се. — Той наблегна на думата „любов“.

— Колко мило, че не ме е забравил. Моля те, предай му и моята. Този път какво те води в Ню Йорк, Майкъл? Нов филм?

— Не. Ню Йорк с успех би могъл да бъде желано място за всеки, но този път пристигнах тук с единствената цел да видя теб.

— Да видиш мен?

— Да, трябваше да редактирам един запис, докато бях във Вашингтон, но бях сигурен, че ще привърша днес до обяд, тъй че се надявах да си свободна, за да прекараш една вечер с мен.

— Поласкана съм.

— Няма защо.

Тя се усмихна.

Телешкото пристигна.

— Изглежда добре — рече Майкъл.

— И е вкусно — добави Деби. — Кога летиш за вкъщи?

— Утре сутринта, с полета в единайсет, опасявам се.

— Не разполагаш с време за кой знае какво.

— Дойдох само за да те видя — повтори Майкъл. — Деби продължи да похапва от телешкото. — Защо един мъж би пожелал да се разведе с теб, Деби?

— О, нищо особено, предполагам. Той се влюби в една двайсет и две годишна блондинка и изостави своята трийсет и две годишна съпруга.

— Глупак. Трябвало е да си изживее връзката с двайсет и две годишната блондинка и да остане верен на своята трийсет и две годишна съпруга.

— Няма ли противоречие в една подобна формулировка?

— О, не, не мисля. Никога не съм смятал за неестествено да пожелаеш друго. В края на краищата животът е твърде дълъг, за да се очаква, че никога няма да поискаш да бъдеш с друга жена.

— Не бих казала, че съм съгласна с теб — каза Деби замислено. — Аз бих желала да остана вярна само на един мъж.

„По дяволите! — възкликна мислено Майкъл. — Тази философия не е особено благоприятна.“

— Липсва ли ти? — пробва той отново.

— Да, понякога. Онова, което твърдят по лъскавите списания, се оказва истина — човек може да се почувства много самотен, когато внезапно установи, че до себе си няма никого.

„Това звучи по-обещаващо“ — помисли си Майкъл и се чу да казва:

— Да, разбирам, но на жена като теб едва ли ѝ се налага да е сама твърде дълго.

Деби не отговори.

Майкъл напълни почти догоре чашата ѝ с надеждата, че ще успее да поръча втора бутилка, преди да е приключила с телешкото.

— Нима се опитваш да ме напиеш, Майкъл?

— Ако смяташ, че ще помогне — отвърна той през смях.

Деби не се засмя.

Майкъл направи пореден опит.

— Ходила ли си на театър напоследък?

— Да, миналата седмица гледах „Евита“. — „Питам се кой ли те е завел“ — помисли си Майкъл. — Много ми хареса, но майка ми заспа на средата на второто действие. Мисля, че трябва да отида сама и да го гледам втори път.

— Ще ми се да можех да остана достатъчно дълго, за да те заведа.

— Би било забавно — каза тя.

— А сега ще трябва да се задоволя с това да го гледам в Лондон.

— Със съпругата си.

— Келнер, още една бутилка вино, моля.

— За мен повече не, Майкъл, наистина.

— Е, можеш да ми помогнеш мъничко. — Сервитьорът изчезна. — А ти изобщо идваш ли в Англия? — попита Майкъл.

— Не, била съм само веднъж с Роджър — моят бивш, когато заведе цялото семейство. Страната ми се стори прекрасна. Оправда до една всичките ми надежди, при все че, опасявам се, направихме онова, което правят всички американци — разгледахме Кулата на Лондон, Бъкингамския дворец, после Оксфорд, Стратфорд, след което отлетяхме за Париж.

— Печален начин да се опознае Англия; има още толкова неща, които бих могъл да ти покажа.

— Подозирам, че когато англичани дойдат в Америка, те не виждат кой знае какво извън Ню Йорк, Вашингтон, Лос Анджелис и може би Сан Франциско.

— Съгласен съм — каза Майкъл, решен да не ѝ противоречи.

Сервитьорът прибра празните чинии.

— Да те изкуша ли с някакъв десерт, Деби?

— Не, не, опитвам се малко да отслабна.

Майкъл плъзна нежно ръка около кръста ѝ.

— Нямах нужда. На пипане си идеална.

Тя се засмя.

— Въпреки това за мен само едно кафе, ако обичаш.

— Малко бренди?

— Не, благодаря, само кафе.

— Чисто?

— Чисто.

— Кафе за двамата, моля — поръча Майкъл на кръжация наоколо сервитьор.

— Ще ми се да те бях завел някъде на по-тихо и не толкова претенциозно място — каза той, обръщайки се отново към Деби.

— Защо?

Майкъл пое ръката ѝ в своята. Беше студена.

— Бих желал да ти кажа нещо, които не ми се иска хората от съседната маса да слушат.

— Не мисля, че някой би се изумил от нещо, чуто в „Илейн“, Майкъл.

— Добре тогава. Вярваш ли в любовта от пръв поглед?

— Не, но смятам, че е възможно да бъдеш физически привлечен от човек още при самото запознанство.

— Е, трябва да призная, че го изпитах с теб.

Тя отново не отговори.

Кафето пристигна и Деби освободи ръката си, за да отпие глътка. Майкъл я последва.

— Когато се запознахме, Деби, в залата имаше поне сто и петдесет жени, но аз не можех да откъсна очи от теб.

— Дори по време на филма?

— Бях гледал проклетото нещо сто пъти. Страхувах се, че може повече никога да не те видя.

— Трогната съм.

— И защо? Вероятно ти се случва непрекъснато.

— От време на време — каза тя. — Но откакто съпругът ми ме напусна, не съм приемала никого прекалено сериозно.

— Съжалявам.

— Няма защо. Просто не е толкова лесно да преодолееш липсата на човек, с когото си живял десет години. Съмнявам се, че много разводи провокират чак такова желание да скочиш в леглото с първия срещнат, както предлагат всички филми напоследък.

Майкъл отново хвана ръката ѝ с надеждата да не е причислен към тази категория.

— Беше толкова прекрасна вечер. Защо не повървим до „Карлайл“ и да послушаме Боби Шорт? — Приятелят на Майкъл от Ей Би Си му беше препоръчал този ход, в случай че по лична преценка все още има някакъв шанс.

— Добре, с удоволствие.

Майкъл поиска сметката — осемдесет и седем долара. Ако срещу него на масата седеше съпругата му, той щеше внимателно да провери всеки ред, но не и в този случай. Просто остави пет двайсетдоларови банкноти в една чиния отстрани и не изчака рестото. Щом излязоха навън и стъпиха на Второ авеню, той хвана Деби за ръка и двамата поеха пеша към центъра. На Медисън авеню спираха пред осветените витрини и той ѝ купи кожено палто, часовник „Картие“ и рокля на „Баленсиага“. Деби си помисли, че за щастие всички магазини бяха затворени.

Пристигнаха в „Карлайл“ точно навреме за представлението в единайсет. Някакъв келнер, просветвайки с фенерче-писалка, ги поведе през малкото тъмно помещение на партера до една маса в ъгъла. Майкъл поръча бутилка шампанско, когато Боби Шорт удари един акорд и поде провлачено: „Джорджия, Джорджия, о, моя сладка...“ Майкъл, който нямаше как да каже нещо на Деби, надвиквайки оркестъра, се задоволи само да ѝ държи ръката и когато артистът изпя: „Този път почти нагласихме парченцата, нали, момичето ми?“ той се приведе напред и я целуна по бузата. Тя се обърна и се усмихна — наистина ли бе някак загадъчно, или просто така му се искаше? — и после отпи от шампанското си. Точно в дванайсет Боби Шорт затвори капака на пианото и каза: „Лека нощ, приятели, време е всички вие, добри хора, да си лягате... както и някои от вас, палавници“. Майкъл се засмя малко по-силно, но беше доволен, че Деби също прихна.

Тръгнаха по Медисън авеню и вървяха до 68-а улица, бърбейки за случайните връзки, а в това време Майкъл си мислеше само за една-

единствена. Когато стигнаха до апартамента ѝ на 68-а, тя извади своя секретен ключ.

— Би ли желал едно малко питие преди сън? — попита тя без някакъв скрит смисъл.

— Без повече пиене, Деби, благодаря, но с удоволствие бих приел едно кафе.

Въведе го в гостната.

— Цветята още са живи — подразни го тя и го остави, за да направи кафето.

Майкъл прелисти някакъв стар брой на „Тайм“, разглеждайки снимките, без да обръща внимание на текста. Тя се върна след няколко минути с каничка кафе и две малки чашки върху поднос от черно полирано дърво. Сипа кафето — отново чисто — и седна до Майкъл на дивана, подгъвайки крак под себе си, леко обърната към госта си. Майкъл пресуши чашата си на две глътки и даже леко си опари езика. После се надвеси над нея и я целуна по устните. Тя все още стискаше своята чашка. Отвори за кратко очи, докато се опитваше да я остави на малката масичка. След продължителна целувка се откъсна от него.

— Утре трябва да ставам рано.

— Аз също — каза Майкъл, — но се притеснявам, че отново няма да те видя дълго време.

— Колко мили думи — отвърна Деби.

— Не, просто наистина мисля за това — каза той, преди да я целуне отново.

Този път тя откликна; той плъзна едната си ръка към гърдите ѝ, докато с другата започна да откопчава малките копченца на гърба на роклята ѝ. Тя се отдръпна за пореден път.

— Да не правим нещо, за което после ще съжаляваме.

— Знам, че няма да съжаляваме.

После обсипа с целувки шията и раменете ѝ, смъквайки роклята ѝ, докато сръчно се плъзгаше надолу към гърдите, с радост установявайки, че тя не носи сутиен.

— Да отидем ли горе, Деби? Твърде стар съм да правя любов на дивана.

Тя се изправи безмълвно и го поведе за ръка към спалнята си, в която се долавяше нежното и изкусително ухание на парфюма ѝ.

Деби светна малка лампа върху нощното шкафче и свали остатъка от дрехите си, оставяйки ги да паднат там, където бе застанала. Майкъл не можеше да откъсне очи от тялото ѝ, докато се събличаше непохватно от другата страна на леглото. Вмъкна се под завивките и побърза да се устреми към нея. Когато свършиха да се любят — изживяване, което отдавна не му бе доставяло такова удоволствие — той остана да лежи, размишлявайки над факта, че тя въобще се бе предала, и то още на първата им интимна среща.

Известно време останаха безмълвни, отпуснати в обятията си, преди да се любят за втори път, който бе не по-малко възхитителен от първия. После Майкъл потъна в дълбок сън.

Събуди се първи на следващата сутрин и се взря в красивата жена, която лежеше до него. Електронният часовник на нощното шкафче показваше 7:03. Той докосна челото ѝ с устни и погали косите ѝ. Тя се събуди, отвори очи, все още сънена, и му се усмихна. После се любиха бавно и нежно. Той остана безмълвен, когато тя се измъкна от леглото и му напълни ваната, преди да отиде в кухнята, за да приготви закуска. Майкъл се отпусна в горещата вана и с брилянтна дикция изпълни един номер на Боби Шорт, без да щади глас. Де да можеше Ейдриън да го види в този момент. Избърса се и се облече, след което се присъедини към Деби в елегантната малка кухня. Закусиха с яйца, бекон, препечени филийки, английски мармалад и димящо черно кафе. После Деби също си взе вана и се облече, докато Майкъл четеше „Ню Йорк Таймс“. Когато се появи отново в гостната, облечена в елегантна рокля в коралов цвят, той изпита искрено съжаление, че си заминава толкова скоро.

— Трябва да тръгваме, иначе ще си изпуснеш самолета.

Майкъл неохотно се изправи и Деби го закара до хотела му, където той бързо нахвърля дрехите си в един куфар, уреди сметката за своето непокътнато двойно легло и се върна при нея в колата. На път за летището си приказваха за предстоящите избори и за пай с тиква, все едно бяха женени от години, или пък избягваха да признаят, че случилото се предишната нощ бе реално.

Деби закара Майкъл пред сградата на „Пан Ам“, след което остави колата на паркинга и се присъедини към него на гишето за регистрация. Изчакаха да обявят полета му.

— „Пан Американ“ обявява заминаването на полет № 006 за „Хийтроу“, Лондон. Моля, всички пътници да приготвят бордните си карти и да се отправят към изход №9.

Когато стигнаха до бариерата „само за пътуващи“, Майкъл за момент взе Деби в обятията си.

— Благодаря ти за незабравимата вечер.

— Не, аз съм тази, която трябва да ти благодари, Майкъл — каза тя, целувайки го по бузата.

— Трябва да призная, не си мислех, че ще свърши така.

— Защо не?

— Не е лесно за обяснение — отвърна той, търсейки думите, които биха поласкали, а не озадачили. — Да кажем, бях изненадан, че...

— Бил си изненадан, че се озовахме в леглото още на първата вечер? Не е трябвало.

— Не е трябвало?

— Не, и обяснението за това е съвсем просто. Когато се разведох, всичките ми приятели ме убеждаваха да си намеря някого и да прекарам с него една нощ. Идеята ми се стори забавна, но се опасявах, че мъжете в Ню Йорк може да ме помислят за прекалено достъпна. — Тя го докосна ласкаво по бузата. — Тъй че, когато ви срещнах с Ейдриън, и двамата живеещи на безопасно разстояние оттук, надхвърлящо три хиляди мили, си казах: „Който от вас се върне пръв“...

---

[1] Ричард Уитингтън — английски търговец, три пъти кмет на Лондон. Починал през 1423 г. Според легендата отишъл пеша в Лондон, когато бил тринайсетгодишен, и останал там заради призива на църковните камбани. — Б.пр. ↑

СТОТИЦАТА

„Животът е игра“ — заявява А. Т. Пиърсън и по този начин обезсмъртява своята личност, без всъщност да му се налага да свърши някаква действителна работа. Макар че известният английски писател Е. М. Фостър показва повече проникателност, написвайки: Съдбата е Реферът, а надеждата — Топката, поради което аз никога няма да отбележа стотица на „Лорд“^[1].

Когато бях първокурсник в университета, моят съквартирант ме покани на вечеря в един спортен клуб, в който членуваше, на име „Винсънт“. Подобни институции не се различават особено в западния свят. Те винаги гъмжат от възмутително яки, пращящи от здраве и младост животни, чиято единствена цел, изглежда, е да предизвикат опозицията от някоя съседна институция на абсурдни демонстрации на физическа сила. Основните съперници на моя домакин, както ми обясни той със студентски плам, произхождаха от едно сомнително и семпло като начин на живот заведение, изкарало в дрямка лишените от светска насоченост векове в равната, сива, мочурлива провинция на Англия, картографски обозначена като Кеймбридж. Сега върховната амбиция на хора като моя домакин бе съвсем проста — в който и спорт да се стремяха да победят противниците си от тамошния университет, неколцината избраници се награждаваха със син екип — от Оксфорд с тъмносин, а за тези от Кеймбридж — светлосин. И тъй като няма друг начин за спечелване на това отличие нито в Оксфорд, нито в Кеймбридж, всяко място в отбора се завоюва със значително усърдие в оспорвана надпревара. Един състезател може да бъде избран и наистина да играе за Университета във всички други мачове на сезона, дори да представлява страната си, но ако не участва в срещата между Оксфорд и Кеймбридж, не може да каже за себе си, че е Син.

Моята история е посветена на един невероятен образ, когото срещнах същата вечер, докато похапвах като гост във „Винсънт“. Студентът, когото имам предвид, караше своята последна година в колежа. Идваше от онази част на света, която навремето все още

смеехме да определяме (без да влагаме кой знае каква мисъл) като „колониите“. Беше индиец по произход и син на човек, чието име в Англия бе познато едва ли не във всеки дом и се смяташе почти за легенда, тъй като бе оглавявал отбора по крикет както на Оксфорд, така и на Индия, което означаваше, че извън пределите на Британската общност бе известен горе-долу толкова, колкото и Бейб^[2] Рут сред англичаните. Бащата на този млад човек бе отбелязал стотица на „Лорд“ като капитан на университетския отбор в мача срещу Кеймбридж. Всъщност след време, когато вече оглавяваше отбора на Индия срещу Англия, той бе носил с истинска гордост своя кремав пуловер с широката тъмносиня лента около врата и кръста. Синът според предвижданията на познавачите бе призван да продължи семейната традиция. Като телосложение много приличаше на баща си — висок, с издължени, тънки крайници и смолисточерни коси, а като играч на крикет — отличен батър с дясна китка и резултатен спин боулър с лява ръка. (Онези от вас, които никога не са разбирали английския, камо ли играта на крикет, може да се почувстват изкушени да попитат защо не отличен батър с дясна ръка и резултатен спин боулър с лява китка. Англичаните обаче винаги разполагат с готов отговор за подобни глупави въпроси: „Традиция, скъпо момче, традиция“.)

Също като баща си младият индиец бе дошъл да следва в Оксфорд, проявявайки значително по-голям интерес към победата над Кеймбридж, отколкото към изпитите. Още първокурсник, той бе играл срещу повечето английски окръжни отбори, като срещу три от тях бе отбелязал стотица, а в една среща само за един ининг — времето, през което играчите от един отбор батират, бе извадил от игра петима батъри. Седмица преди големия мач срещу Кеймбридж, капитанът го бе информирал, че вече си е спечелил своя син екип и че имената на единайсетте избраници ще бъдат обявени официално на другия ден в „Таймс“.

Младежът изпрати телеграма на баща си в Калкута, за да му съобщи новината, и после отиде на празнична вечеря във „Винсът“. Влезе в трапезарията на клуба в приповдигнато настроение, въодушевен от традиционните аплодисменти, с които се посрещаше всеки нов Син, и точно когато се канеше да седне някъде, забеляза екипажа на лодката — всичките деветима, насядали около една кръгла

маса в срещуположния край на помещението. Отиде право при капитана и отбеляза:

— Мислех, че вие, момчета, стоите един зад друг.

За секунди четирима осемдесеткилограмови мъжаги бяха повалили новия Син, а кормчията изливаше върху главата му кана със студена вода.

— Ако не успееш да отбележиш стотица — заяви му единият от гребците, — следващия път ще използваме вряла. — Щом четиримата здравеняци се върнаха на своята маса, играчът на крикет се надигна бавно, оправи вратовръзката си с престорено възмущение и когато мина покрай масата на екипажа, потупа по главата кормчията с ръст пет фута и един инч^[3] и тегло 102 фута^[4] и каза:

— Дори и губещите отбори трябва да си имат талисман.

Този път те само се засмяха, но докато потупваше кормчията по главата, той за първи път почувства, че палецът му е леко натъртен и отбеляза този факт пред вратаря, който вечеряше заедно с него.

Донесоха му солиден бифтек и вземайки ножа си, той установи, че не може да обхване добре дръжката. Опита се да изтласка от съзнанието си това притеснение с надеждата, че на другата сутрин всичко ще е наред. Но на следващия ден се събуди с болка и за свой ужас установи, че палецът му не само е посинял, но и е отеъкъл. След като съобщи новината на капитана, той хвана първия влак за Лондон за спешна консултация при специалист от Харли стрийт. Докато вагонът с тракане се носеше през графство Бъркшир в Южна Англия, той прочете в „Таймс“, че е удостоен със син екип.

Специалистът дълго преглежда палеца и изрази своите опасения, че младежът едва ли ще бъде в състояние да държи топка, камо ли бухалка, поне още две седмици. Неблагоприятната прогноза се оказва точна и безутешен, нашият герой остана да седи на резервната скамейка на „Лорд“ и да гледа как Оксфорд губи мача и как дванайсетият играч печели неговия син екип. Баща му, който бе долетял от Калкута специално за срещата, се опита да го утеши, че все пак му остават още две години, в които може да си върне отличието.

С приближаването на втория семестър в колежа „Тринити“ в Оксфорд, дори младежът забрави своето разочарование и в първия мач за сезона срещу Съмърсет отбеляза една паметна стотица, пълна с подсечки и силни прави удари, които напомниха за неговия баща.

Синът бе избран за секретар на клуба по крикет в пропуснатия сезон, тъй като по всеобщо признание само лошият късмет и екипажът на лодката му бяха попречили да спечели своята справедлива награда като първокурсник. И отново не пропусна нито една среща преди решителния мач, но в последните четири игри срещу окръжни отбори не успя да отбележи повече от дузина точки и не извади от игра нито един батър, докато неговите съперници се представиха отлично. Преживяваше тежък период и бе първият, който се съгласи със своя капитан, че през тази година не бива да бъде излаган на риск срещу Кеймбридж. За пореден път наблюдава от резервната скамейка как Оксфорд губи мача на Сините и как неговият противник със същия номер — секретарят на Кеймбридж Робин Оукли — бележи безупречна стотица. Мъж, отдавна прехвърлил шейсетте, накичен с връзка на Мерилебън крикет клуб, отиде при младия индиец по време на играта, потупа го по рамото и заяви, че никога няма да забрави деня, в който баща му отбелязал стотица срещу Кеймбридж... което не му помогна особено.

Когато се върна за своята последна година, играчът на крикет бе изненадан и въодушевен, тъй като неговите съотборници го избраха за капитан — чест, която до момента не бе оказвана на състезател, неудостоен с лелеяния син екип. Неговите връстници оцениха по достойнство безупречната му дейност като секретар и знаеха, че ако успее да постигне формата си от първи курс, без съмнение не само ще спечели Синия, но и ще продължи напред, представяйки страната си.

По традиция студентът последна година в Оксфорд не играе крикет, докато не си вземе заключителните изпити за степен, което му оставяше достатъчно време да участва в последните три окръжни срещи преди мача между двата университета. Но тъй като не проявяваше особен интерес към завършване на висшето си образование, новият капитан пренебрегна традицията и заигра крикет от първия ден на летния сезон. Ръката не му изневери нито веднъж — той батираше великолепно и дори в онези редки случаи, когато наистина не му вървеше особено добре с бухалката, подаванията му бяха отлични. По време на семестъра изведе Оксфорд до победа в три окръжни срещи и отборът му изглеждаше добре подготвен за мача реванш с Кеймбридж.

С приближаването на решителния ден кореспондентът на „Таймс“ написа, че всеки, който е виждал младия индиец да батира през този сезон, е убеден, че той ще последва примера на баща си и ще бъде записан в книгата на рекордите, отбелязвайки стотица срещу Кеймбридж; накрая обаче кореспондентът добавяше, че индиецът може да се окаже уязвим срещу ранната атака на Бил Потър, скоростния боулър на Кеймбридж.

Всички се надяваха капитанът на Оксфорд да успее, тъй като бе един от онези рядко срещани и надарени младежи, чието обаяние не създава врагове.

Когато обяви състава на своя Син отбор пред пресата, той не изпрати телеграма на баща си от страх, че новината може да му донесе лош късмет; освен това като предпазна мярка не размени нито дума с когото и да е от гребците през цялата седмица, предхождаща мача. Вечерта преди финалната среща си легна в седем, макар че не можа да заспи.

Първата сутрин от тридневния мач слънцето грееше ярко на почти безоблачното небе и до единайсет часа голяма тълпа зрители бяха заели местата си. Двамата капитани с разкопчани на врата бели блузи, с безупречни бели панталони и лъснати бели спортни обувки излязоха да огледат терена, преди да хвърлят ези-тура. Робин Оукли от Кеймбридж спечели и избра батиране.

До обяд на първия ден Кеймбридж бяха отбелязали 75 точки при трима елиминирани батъри и в ранния следобед, когато техните скоростни боулъри бяха уморени от второто си влизане и не бяха успели да постигнат ранен пробив, капитанът влезе в игра. Когато беше точен, топката се оказваше къса, а когато успяваше да покрие целия отсек, не беше достатъчно точен. Побърза да излезе. Неговите не толкова надеждни боулъри успяха да реализират нужния пробив и час след почивката за чая играчите на Кеймбридж бяха елиминирани до един с 208 точки.

Първите двама играчи на Оксфорд заеха позиции при вратата в 17:50; трябваше да издържат четирийсет минути до приключване на играта през първия ден. Капитанът седеше в пълен екип на терасата на павилиона в очакване да бъде повикан само в случай, че има съборена

врата. Наставленията, които бе дал на съотборниците си, бяха пределно ясни — без подвизи, с добро батиране да се изкарат тези последни четирийсет минути, за да може на следващата сутрин отборът на Оксфорд да започне без елиминирани играчи. Когато до края на играта им оставаше един оувър^[5], младокът, посрещаш първата топка, допусна средното стълбче на вратата му да бъде съборено от Бил Потър — скоростния боулър на Кеймбридж. Оксфорд имаха единайсет точки и един отстранен батър. Капитанът застана при линията за батиране, когато им оставаха да посрещнат само още четири топки, преди часовникът да покаже 18:30. Зае позиция, закривайки с тяло средното и лявото стълбче, и се приготви да се изправи лице в лице с най-бързия играч от отбора на Кеймбридж. Първият удар на Потър беше взривен — топката полетя като стрела и тупна току пред самата линия, отклонявайки се покрай дясното стълбче. Бръсна ъгъла на бухалката... или на предпазната кора?... и полетя към първия слип^[6], който плонжира вдясно и я хвана ниско долу. Единайсетте играчи на Кеймбридж изкрещяха „Въън!“ . Щеше ли капитанът да бъде изваден от игра... без да е отбелязал нито една точка? Без да изчака решението на рефера, той се обърна и пое обратно към терасите с безизразно лице, макар че не преставаше да почуква с бухалка по страничната част на предпазната кора. Докато се изкачваше по стъпалата, забеляза баща си, седнал сам в сектора за членове на клуба. Продължи нататък през дългата зала сред викове: „Лош късмет, приятел!“ откъм мъже, стиснали преливащи халби бира, и „Повече късмет във втория ининг“ откъм пусналите шкембета ветерани.

На следващия ден играчите на Оксфорд запазиха самообладание и направиха общо 181 ръна^[7], което означаваше, че не им достигат само двайсет и седем точки, за да догонят съперниците си. Когато влязоха да батират за втори път, Кеймбридж увеличиха незначителното си преимущество и временната равностметка на капитана отчете единайсет оувъра, нула мейдъна^[8], нула съборени врати и 42 ръна. В края на играта през втория ден той изведе отбора си от игрището с резултат за Кеймбридж 167 при седем елиминирани батъри. Робин Оукли — капитанът на техния отбор — бе достигнал сериозен резултат от 63 точки, продължаваше да е в игра и изглеждаше в добра позиция за отбелязване на стотица.

Сутринта на третия ден скоростните боулъри от Оксфорд отстраниха останалите трима батъри на Кеймбридж, реализирайки 19 ръна в рамките на четирийсет минути, и останалият без партньори Робин Оукли бе принуден да напусне терена, след като бе отбелязал 89 точки. Капитанът на Оксфорд бе първият, който му изказа съчувствието си.

— Поне направи стотица миналата година — добави той.

— Така е — отвърна Оукли, — тъй че може би сега е твой ред. Но не и ако по някакъв начин това зависи от мен.

Капитанът на Оксфорд се усмихна при мисълта да отбележи стотица, когато отборът му се нуждаеше само от 214 ръна, което правеше по-малко от рън на минута, за да спечелят мача.

Първите двама батиращи от Оксфорд започнаха своя ининг точно преди пладне и останаха заедно до последния оувър преди обяда, когато новакът отново бе изваден от игра с удар на Бил Потър — първокласния скоростен боулър от Кеймбридж.

Капитанът седеше нервно на терасата, сложил предпазните кори, готов всеки миг да влезе в игра. Погледна надолу към олисялата глава на баща си, който бърбеше с един бивш капитан на Англия. И двамата бяха отбелязали стотица в традиционния мач между двата университета. Капитанът надяна ръкавици и бавно пое надолу по стъпалата, като се мъчеше да изглежда невъзмутим; през целия си живот не се бе чувствал толкова напрегнат. Когато мина покрай баща си, възрастният човек извърна смугло лице към своето единствено дете и се усмихна. Тълпата съпроводи капитана със сърдечни аплодисменти до линията за батирание. Той отново зае позиция, закривайки средното и лявото стълбче на вратата и се приготви да посрещне атаката. Нахъсаният Потър, който бе „изчистил“ капитана така безцеремонно през първия ининг, го атакува мощно с надеждата отново да го елиминира на нула. Хвърли великолепна първа топка със замах, който тръгна от нивото на краката му, и уцели капитана с глух звук в предната предпазна кора.

— Въън! — изкрещя Потър заедно с поддръжниците на Кеймбридж, които скочиха на крака.

Капитанът отправи поглед към рефера, който извади ръце от джобовете си и премести камъчето от едната си длан в другата, за да му напомни, че поредната топка е била хвърлена. Но не прояви

никакъв интерес към апела. Сред членовете в павилиона се разнесе въздишка на облекчение. Капитанът успя да довърши оувъра и се върна за обяд, без да е отбелязал точка, но все още в игра, с резултат от 24 точки при един елиминиран играч за своя отбор.

След почивката Потър отново зае позиция за атака. Отри кожената топка в панталоните си, които вече бяха изцапани с червено, и се хвърли напред още по-яростно, отколкото в началото на играта. Изстреля своя снаряд с цялата злост, на която бе способен, но не премери добре силата си и ударът се оказа твърде къс. Капитанът се изпъна назад и задържайки бухалката в хоризонтално положение, отпрати топката към лявото очертание на терена, отбелязвайки четири точки, и от този момент нататък имаше вид на човек, когото никой не може да отстрани от линията за батиране. Постигна своите петдесет за седемдесет и една минути и в 10:04 отборът на Оксфорд излезе в почивка за чай с резултат 171 точки при петима елиминирани играчи; до момента капитанът бе отбелязал 82 точки и продължаваше да е в игра. Младежът не погледна баща си, когато изкачи стъпалата на терасата. За да го стори, му трябваша още 18 ръна и тогава отборът му щеше да е непробиваем. През почивката не сложи нищо в уста и не разговаря с никого.

След двайсет минути прозвуча камбана и единайсетте играчи на Кеймбридж се върнаха на игрището. Минута по-късно капитанът и неговият партньор застанаха отново при линиите за батиране. Белите им блузи се ветрееха на лекия бриз. Оставаха два часа за стотицата и за победата. Партньорът на капитана издържа само още пет топки, а самият той сякаш бе загубил естествената лекота, с която бе играл преди почивката, и след деветдесетицата напредваше мъчително с по една-две точки. Светлината намаля и му трябваша цели трийсет минути да достигне 99, когато вече бе загубил още един партньор — 194 за седем. Остана на 99 дванайсет минути, когато Робин Оукли — капитанът на Кеймбридж — взе новата топка и върна острието на своето нападение обратно на терена.

И тогава се случи един от най-невероятните инциденти, на които съм присъствал по време на крикет мач. Робин Оукли разпредели играчите в офанзивна схема — трима слипове, гъли^[9], къвър пойнт^[10], мид оф^[11], мид он^[12], мид уикет^[13] и къс скуеър лег^[14] — наистина зловещ кръг. После подаде топката на Потър, който беше наясно, че

това е последният му шанс да събори вратата на капитана и да спаси мача; позволи ли му да направи стотица, отбелязването на останалите точки за него без съмнение щеше да е въпрос на минути.

Смрачи се, над игрището плъзнаха тъмни облаци, но моментът не беше подходящ за напускане на терена поради недостатъчна светлина. Потър за пореден път отри новата топка в белите си панталони и отправи мощен удар, който капитанът се опита да пресрещне с рязко движение на бухалката, но не уцели. Един-двама от играчите на терена вдигнаха ръце, макар и без апел към рефера. Потър се върна на мястото си, лъскайки топката още по-настървено, в резултат на което отстрани на бедрото му остана кървава следа. Втората топка — дълга и ниска — лиши капитана от всякаква възможност за реакция и се размина на косъм с дясното стълбче; откъм тълпата около игрището се разнесе всеобща въздишка на облекчение. Третата топка уцели капитана в средата на кората; единайсетте играчи на Кеймбридж вдигнаха ръце и призоваха рефера да отчете елиминиране, тъй като ако кракът на капитана не беше препречил пътя на топката, тя щеше да събори стълбче. Реферът обаче не се трогна. Капитанът посрещна с отривист удар четвъртата топка, която се насочи неубедително към мид он-а. Там, заел позиция на двайсетина ярда пред батъра, Робин Оукли наблюдаваше изумен съперника си, който се втурна напред, без да има каквито и да било шансове да завърши пробегата си. Неговият батиращ партньор остана твърдо на линията си, без да може да повярва на очите си — никой не се впуска да тича, когато топката лети към мид он-а, освен при последното хвърляне в мача.

Капитанът на Оксфорд, откъснал се на петнайсет ярда от безопасната позиция пред вратата си, се обърна и погледна капитана на Кеймбридж, който държеше топката в ръцете си. Робин Оукли тъкмо се канеше да подаде на съотборника си при противниковата врата, който на свой ред само чакаше да събори напречните стълбчета и да изпрати капитана на Оксфорд обратно в съблекалните, елиминирайки го на 99. Оукли обаче се поколеба и в продължение на няколко секунди двамата гладиатори се гледаха втренчено, след което капитанът на Кеймбридж прибра топката в джоба си. Капитанът на Оксфорд се върна бавно при своята линия, а тълпата застина в безмълвно недоумение. Робин Оукли подаде на Потър, който с рязко движение

присви тяло и метна петата топка. Тя се оказа къса и капитанът на Оксфорд без всякакво усилие я отпрати отвъд дясната зона, перпендикулярна на полето между двете врати, като по този начин спечели нови четири точки. Тълпата скочи като един, а на терасата старите другари потупаха бащата по гърба.

Той се усмихна за втори път.

Потър се подготвяше за последното си усилие и вече изтощен, отпрати нова къса топка, която би трябвало да бъде посрещната с лекота и запокитена към края на игрището, но капитанът на Оксфорд отстъпи крачка назад и блъсна собствените си стълбчета. След тази топка Потър бе изваден от игра за съборена врата, с личен резултат от 103 точки. Щом се отпрати обратно към павилиона, тълпата за втори път стана на крака; възрастни мъже с медали от две войни се просълзиха. Седем минути по-късно, наред извилата се гръмотевична буря, всички напуснаха игрището, мокри до кости от внезапно плисналия дъжд.

Мачът завърши с отсъдено равенство.

---

[1] Игрище за крикет в Лондон, неразривно свързано с традициите в този спорт, собственост и седалище на МКК — „Мерилебън крикет кълб“. — Б.пр. ↑

[2] Джордж Хърмън, по прякор „Бейб“ (1895 — 1948) — американски професионален играч по бейзбол в периода 1914 — 1935. — Б.пр. ↑

[3] 155 см. — Б.пр. ↑

[4] 46,3 кг. — Б.пр. ↑

[5] Серия от шест последователни валидни хвърляния, изпълнени от един и същи играч. — Б.пр. ↑

[6] Една от позициите на играч вдясно и зад гърба на батъра. — Б.пр. ↑

[7] Точка, обикновено отбелязвана от двамата батъри с пробег от едната до другата врата, след като единият от тях е отразил отправен към него удар. — Б.пр. ↑

[8] Оувър, при който не са отбелязани допълнителни рънове извън батирането и не са отчетени невалидни хвърляния поради настъпване на чертата, мятане далеч встрани от вратата и др. — Б.пр. ↑

[9] Играч на терена, вдясно от батъра, след слиповете. — Б.пр. ↑

[10] Игряч, разположен в зоната, перпендикулярна на полето между двете врати, вдясно от батъра. — Б.пр. ↑

[11] Игряч, чиято позиция се намира вляво и в близост до боулъра. — Б.пр. ↑

[12] Игряч, разположен в близост и вдясно от боулъра. — Б.пр. ↑

[13] Позиция на игряч, който се намира на 45–60 градуса вляво от батъра. — Б.пр. ↑

[14] Игряч, разположен в близост и вляво от батъра, перпендикулярно на вратата. — Б.пр. ↑

НАРУШЕН ПОРЯДЪК

Септимий Хораций Корнуолски се оказа недостоеен за името си. С такова име той трябваше да е министър на кабинет, адмирал, или най-малкото селски дякон. Всъщност Септимий Хораций Корнуолски бе просто исков разпоредител в главния офис на застрахователна компания „Пруденшъл“ ООД, на „Холборн Барс“ 172, Източен Централен Лондон.

Вината за имената на Септимий би могла да се припише на неговия баща, който поназнайваше нещо за адмирал Хораций Нелсън, на майка му, която бе суеверна, и на неговия прапрапрадядо, който по непотвърдени сведения бил втори братовчед на известния главен губернатор на Индия. След завършване на училище Септимий — мършав, анемичен, преждевременно олисяващ младеж — започна работа в застрахователната компания „Пруденшъл“, тъй като един негов преподавател го посъветвал, че това е едно чудесно начало за млад човек с неговата квалификация. Малко по-късно, след като поразмисли, Септимий изпита известно безпокойство, защото дори той си даваше сметка, че не притежава никаква квалификация. Въпреки това той бавно се издигна от момче за всичко до исков разпоредител (не толкова с катерене по стълбицата, колкото със значителни почивки на всяко стъпало), което му донесе грандиозната титла на помощник заместник-управител (отдел „Искове“).

Септимий прекарваше деня си в една кутийка от стъкло на шестия етаж, определяйки платимите суми по искове и препоръчвайки най-различни плащания, някои от тях достигащи и до един милион лири. Чувстваше, че ако седи мирен (един от любимите изрази на Септимий), би могъл след още двайсет години да стане управител (на отдел „Искове“) и да бъде ограден със стени, през които не се вижда, както и да разполага с килим, чийто десен е по-различен от малките квадратчета в близки нюанси на зелено. Възможно бе дори да полага някои от онези подписи върху чековете за един милион лири.

Септимий живееше в Севъноукс със своята съпруга Норма и двете си деца, Уинстън и Елизабет, които посещаваха местното общообразователно училище. Щяха да учат в класическата гимназия, редовно уведомяваше той своите колеги, но лейбъристкото правителство бе сложило край на всичко това.

Септимий управляваше своето ежедневие чрез набор от неизменни помощни практики, подобно на примитивен микропроцесор, макар че смяташе себе си за велик последовател на традицията и дисциплината. Тъй като ако не друго, беше поне човек на навика. Ако по някаква необяснима причина от КГБ биха решили да премахнат Септимий, всичко, което трябваше да направят, бе просто да го поставят под наблюдение в продължение на седмица и щяха да са осведомени за всяка негова стъпка през цялата работна година.

Всяка сутрин Септимий ставаше в 7:15 и навличаше един от своите два тъмни костюма на ситни точки. Излизаше от дома си на Палмерстън Драйв № 47 в 7:45, след като е изял своята неизменна закуска от едно рохко яйце, две препечени филийки и две чаши чай. Пристигайки на първи перон на гарата в Севъноукс, той си купуваше новия брой на „Дейли Експрес“ и се качваше на влака в 8:27 към Канън стрийт. По време на пътуването Септимий четеше вестника си и изпушваше две цигари, след което пристигаше на Канън стрийт в 9:07. Отиваше пеша до офиса, настаняваше се зад бюрото си в своята стъклена кутийка на шестия етаж и се захващаше с първия очакващ решението му иск до 9:30. Правеше своята кратка почивка за чаша кафе в 11:00, позволявайки си лукса да изпуши още две цигари, когато за пореден път гощаваше колегите си с въображаемите постижения на своите потомци. В 11:15 се връщаше на работното си място.

В 13:00 напускаше Великата готическа катедрала (друг негов израз) за един час, който прекарваше в кръчма на име „Хавелок“, където изпиваше четвърт „Карлсберг“ светло с няколко капки лимон и изяждаше порция от ястието на деня. След като приключеше с обяда си, отново изпушваше две цигари. В 13:55 се връщаше към застрахователните документи до петнайсетминутната почивка за чай в 16:00, която представляваше пореден повод за още две ритуални цигари. Точно в 17:30 Септимий вземаше чадъра си и подсиленото метално куфарче с инициалите С. Х. К. в сребристо и си тръгваше, заключвайки два пъти стъклената кутийка. Докато минаваше през

машинописния отдел, обявяваше с механична веселост „До утре по същото време, момичета“, изтананикваше няколко такта от звука на музиката в слизация асансьор и после се озоваваше навън сред буйния поток от чиновници, залял Хай Холбърн. Поемаше целеустремено към спирката на Канън стрийт, почуквайки с чадър по тротоара, докато се разминаваше с банкери, спедитори, търговци на петрол и брокери, не без задоволство смятайки себе си за част от великото Лондонско Сити.

Щом стигнеше на гарата, Септимий си купуваше брой на „Ивнинг Стандард“ и кутия с десет цигари „Бенсън & Хеджис“ от щанда на Смит и ги слагаше върху вече прибраните в куфарчето документи от „Пруденшъл“. Отиваше на пети перон и се качваше в четвъртия вагон на влака от 17:50, като всеки път заемаше своето любимо място до прозореца по посока на движението в затворено купе, до оплешивяващия господин с неизменния „Файненшъл Таймс“, срещу елегантната секретарка, която четеше дълги любовни романи до някоя си спирка след Севъноукс. Преди да седне, изваждаше от куфарчето си своя „Ивнинг Стандард“ и новата кутия „Бенсън & Хеджис“, поставяше ги върху страничната облегалка на мястото си и качваше куфарчето и сгънатия си чадър на багажника над главата си. След като се настанеше, отваряше кутията цигари и изпушваше първата от двете, определени за пътуването, докато четеше „Ивнинг стандард“. След това му оставаха още осем, които да изпуши, докато хване влака от 17:50 на следната вечер.

Щом влакът пристигнеше на неговата спирка, той измърморваше едно „приятна вечер“ на своите спътници (единствените думи, които изричаше през цялото пътуване) и слизаше, поемайки направо към своята къща близък на Палмерстън Драйв №47, за да се озове пред входната врата малко преди 18:45. Между 18:45 и 19:30 довършваше четенето на вестника си или проверяваше домашните на децата си, цъкайки загрижено, когато откриеше някоя грешка, или въздишайки тежко, когато не можеше да проумее новата математика. В 19:30 неговата „добра господарка“ (друг любим негов израз) му сервираше на кухненската маса ястието на деня от „За жената“ или любимата му вечеря от три рибни крокети, наричани „пръсти“, с грах и пържени картофи. Тогава той заявяваше: „Ако Господ смяташе, че рибите трябва да имат пръсти, щеше да ги дари с ръце“, засмиваше се, заливайки обилно продълговатите парчета риба с доматен сос, и

изяждаше вечерята си под акомпанимента на своята съпруга, рецитираща събитията от деня. В 21:00 гледаше истинските новини по Би Би Си 1 (никога не гледаше Ай Ти Ви) и в 22:30 се отправяше към леглото си.

Този установен ред се съблюдаваше година след година с прекъсвания само за ваканциите, за които естествено Септимий отново си имаше установен ред. Коледната ваканция прекарваха при родителите на Норма в Уотфорд, а останалите заедно със сестрата и зетя на Септимий в Епсъм, докато през лятото — най-съществената част от годината за тях — цялото семейство отиваше на организирана двуседмична почивка в Олимпийския хотел на Корфу.

Септимий не само харесваше своя начин на живот, но и се чувстваше дълбоко нещастен, ако по някаква причина установеният от него ред понесеше и най-малка промяна. Нямаше съмнение, че това еднообразно съществуване е удовлетворително за него. Септимий определено не представляваше материал, върху който някои автори изграждат своите саги от двеста хиляди думи. При все това имаше един случай, в който неизменният ред на Септимий бе не просто нарушен, а направо разбит.

Един следобед в 17:27, когато Септимий приключваше с последния иск за деня, неговият непосредствен началник — заместник-управителят, го повика за консултация. Поради тази брутална липса на съобразяване Септимий успя да си тръгне от офиса няколко минути след шест. Въпреки че всички от машинописния отдел вече си бяха тръгнали, той поздрави празните бюра и безмълвните пишешци машини с неизменното „до утре по същото време, момичета“ и изтананика няколко такта от „Еделвайс“ на слизация асансьор. Точно когато излизаше от Великата готическа катедрала, навън заваля. Септимий с неохота разтвори своя акуратно свит чадър и вдигайки го над главата си, се устреми напред през локвите с надеждата, че ще успее да хване влака в 18:32. Щом пристигна на Канън стрийт, побърза да се нареди на опашка за своите обичайни вестник и кутия цигари, прибра ги в куфарчето си и се втурна към пети перон. За още по-голямо негово раздражение високоговорителят точно съобщаваше с

привидно съжаление, че тази вечер три влака вече са спрени от движение заради преднамерено закъснение.

Все пак Септимий успя да си пробие път между суетящите се тълпи към шестия вагон на някакъв влак, който не фигурираше в никакво разписание. Установи, че вътре е пълно с хора, които изобщо не бе виждал до момента, и което бе още по-лошо — почти всички места бяха вече заети. Възбужден единственото свободно място, което успя да открие, се намираше в средата на влака и бе срещу посоката на движение. Той метна куфарчето си и смачкания чадър на багажника над главата си и с неохота се смести на седалката, след което се огледа наоколо. В купето имаше още шестима пътници и нито едно познато лице. Някаква жена с три деца бе заела изцяло местата отсреща, а вляво от него дълбоко спеше възрастен мъж. От другата му страна, приведен към прозореца и вперил поглед навън, седеше младеж на двайсетина години.

В първия момент Септимий не можа да повярва на очите си. Младежът бе облечен в черно кожено сако и прилепнали джинси и нещо си подсвиркваше. Тъмните му, наплескани с гел коси бяха сресани нагоре при челото и зализани отстрани, а единствените два цвята от екипировката му, които си подхождаха, бяха на якето и ноктите. Но най-лошото за човек с чувствителната природа на Септимий бе лозунгът, изписан с габъри за ботуши на гърба на якето му. „Хайл Хитлер“, заявяваше безсрамно той върху изрисуван в бяло нацистки знак и сякаш това не стигаше, ами под свастиката в златно грееха думите: „Майната ви!“.

„Накъде отива тази страна?“ — помисли си Септимий. Трябваше да върнат задължителната военна служба за нарушители като този. Самият той навремето не бе призован да отбие своя военен дълг заради плоските си стъпала.

Септимий реши да не обръща внимание на този субект, взе кутията „Бенсън & Хеджис“ от страничната облегалка до себе си, запали цигара и разгърна „Ивнинг Стандарт“. После върна кутията на облегалката, както винаги, знаейки, че преди да стигне Севъноукс, ще изпуши още една. Когато влакът най-накрая излезе от гарата на Канън стрийт, облеченият в черно младеж се обърна към Септимий и втрещен нахално в него, грабна кутията с цигари, взе си една, запали я и забълва кълбета дим. Септимий не можеше да повярва, че ставащото

е действителност. Вече се канеше да изрази възмущението си, когато си даде сметка, че никой от обичайните му спътници не е в купето, за да го подкрепи. Размисли над положението за миг и реши, че Сдържаността е по-добрата част от Доблестта (поредна любима фраза на Септимий).

Когато влакът спря на Петс Уд, Септимий остави вестника, макар че едва ли бе прочел и дума, и както правеше почти винаги, извади втора цигара. Запали я, дръпна си и вече се канеше да се върне към „Ивнинг Стандард“, когато младокът сграбчи ъгъла на вестника и в крайна сметка двамата вече разполагаха с по половин вестник. Този път Септимий не се сдържа и се огледа из купето за подкрепа. Децата отсреща взеха да се кискат, а майка им нарочно извърна очи от ставащото, явно без всякакво желание да се намесва. Старецът вляво от Септимий сега хъркаше. Септимий реши да съхрани кутията цигари, като я прибере в джоба си, но в този миг младокът се хвърли към тях, взе си още една, запали я, дръпна си силно, нарочно издуха дима право в лицето на Септимий и после отново остави кутията върху страничната облегалка. Свирепият поглед, с който Септимий го удостои в отговор, изразяваше не по-малка злост от онази, която успя да регистрира през сивата мъгла. Скърцайки със зъби от ярост, той се върна към „Ивнинг Стандард“ само за да установи, че му се е паднала частта със свободните работни места, коли втора употреба и спортния раздел — все теми, към които не проявяваше абсолютно никакъв интерес. Единствената му компенсация все пак бе увереността, че спортът бе точно разделът, който онзи грубиян наистина искаше. И без друго, както се бе разтреперил от безчинствата на своя съсед, Септимий вече не бе в състояние да чете.

Мислите му сега бяха насочени към намиране на подходящо отмъщение и постепенно в главата му се оформи план, благодарение на който у младока, беше убеден Септимий, нямаше да остане и капка съмнение, че добродетелта понякога трябва да се заплаща (перифраза на една от любимите сентенции на Септимий.) Той се усмихна леко и нарушавайки обичайната си практика, взе трета цигара, след което предизвикателно върна кутията на облегалката. Младокът угаси своя фас и сякаш приемайки предизвикателството, грабна кутията, извади нова цигара и я запали. Това ни най-малко не съкруши Септимий; той припряно задърпа от цигарата, бълвайки кълбета дим, угаси я трескаво

в пепелника, преди да е изпушил последната четвърт, извади следваща и я запали незабавно. Надпреварата стана ожесточена, тъй като оставаха само още две цигари. Макар и с доста пафкане и даване, Септимий успя пръв да изпуши своята четвърта цигара. Приведе се напред, загърбвайки черното яке, и угаси фаса в пепелника под прозореца. Купето сега бе изпълнено с дим, децата отсреща взеха да кашлят, а жената размахваше ръце, прилична на вятърна мелница. Без да ѝ обръща внимание, Септимий не изпускаше от очи кутията цигари, докато се преструваше, че чете за шансовете на „Арсенал“ в шампионата за купата на ФА.

Тогава Септимий си спомни максимата на маршал Монтгомъри, че изненадата и времевият разчет в окончателния анализ са оръжието на победата. Докато младокът допуши четвъртата си цигара и угаси фаса, влакът бавно навлезе в гара Севъноукс. Младокът се пресегна, но Септимий се оказа по-бърз. Бе предвидил следващия ход на врага и сега сграбчи кутията цигари. Извади деветата, постави я между устните си, запали я бавно и с наслада, дръпна с всички сили и после издуха дима право в лицето на своя противник. Слисан, нахалникът се втрени в него. Тогава Септимий извади последната цигара, смачка я между палеца и показалеца си и стри тютюна, оставяйки малките късчета да се посипят обратно в празната кутия. После я затвори акуратно и с красноречив жест остави кутийката на страничната облегалка. Продължавайки същото движение, взе от своето празно място спортната част на „Ивнинг Стандарт“, разкъса страниците наполовина, после на четвъртини, на осмини и накрая на шестнайсетини, след което изсипа малките квадратчета на спретнатата купчина в скута на младежа.

Влакът спря на гарата. Тържествуващ, нанесъл своя решителен удар срещу мълчаливото мнозинство, Септимий свали чадъра и куфарчето си от багажника над главата си и се обърна, за да излезе от купето.

В хода на тази маневра куфарчето се чукна в страничната облегалка пред него и капакът се отвори рязко. Всички в купето се втрениха в съдържанието му. Вътре, върху документите на „Пруденшъл“, лежаха прилежно сгънат брой на „Ивнинг Стандарт“ и неотворена кутия цигари „Бенсън & Хеджис“.

НЕЗНАЧИТЕЛНИЯТ ПРОБЛЕМ НА ХЕНРИ

Когато през 1900 година Великият паша се сдоби със своя първи син (след като вече беше баща на дванайсет дъщери от шест жени), той го нарече Хенри на своя любим крал на Англия. Хенри се появи на този свят с повече пари, отколкото можеше да си представи и най-преситеният данъчен инспектор, и по тази причина изглеждаше предопределен да води живот на блажено безделие.

Великият паша, който властваше над повече от десет хиляди семейства, смяташе, че след време на света ще останат само петима крале — тези на пиките, купите, карите, спатиите и на Англия. Изхождайки от това свое убеждение, той реши, че Хенри трябва да получи образованието си именно от англичаните. По тази причина на осемгодишна възраст момчето бе отпратено от своя роден град Кайро, за да се посвети на системно образование — на достатъчно крехка възраст, за да запази само бледи спомени от шума, жегата и мръсотията на родното си място.

Хенри започна своя нов живот в училище „Драгън“, което според уверенията на съветниците на Великия паша бе най-доброто подготвително училище в страната. Четири години по-късно момчето завърши въпросното учебно заведение, развило страстна любов към игрището за поло и пълна непоносимост към класната стая. След като се сдоби с най-ниския академичен ценз, продължи в Итън, който, пак според уверенията на съветниците на пашата, бе най-доброто училище в Европа. Бащата бе щастлив да научи, че училището е било основано от неговия любим крал. Хенри прекара пет години в Итън, където към любимите неща добави скуош, голф и тенис, а към непоносимите — математика, джаз и крос през пресечена местност.

Завършвайки училище, той отново пропусна да остави нещо повече от преходно впечатление у преподавателите. Въпреки това му бе уредено място в колеж Бейлиъл, в Оксфорд, който пак според уверенията на съветниците на пашата, бе най-великият университет на света. Трите години в Бейлиъл добавиха още две страсти в живота му

— коне и жени, и три нови неизкореними отвращения — политика, философия и икономика.

На края на своя *statu pupillari*^[1] той претърпя пълен провал в опита си да направи впечатление на изпитите и не се дипломира. Неговият баща, който смяташе двата гола на Хенри срещу Кеймбридж в мача по поло между двата университета за напълно удовлетворителен резултат от неговата университетска кариера, изпрати сина си на околосветско пътешествие, за да си завърши образованието. Хенри се наслади на изживяването, научавайки повече на хиподрума „Лоншам“ и задните улички на Бенгази, отколкото по време на цялото си изискано възпитание в Англия. Великият паша щеше да се гордее с високия, изтънчен и красив млад мъж с едва доловим чуждестранен акцент, който се върна в Англия година по-късно, ако не беше починал преди неговият любим син да стигне до Саутхамптън.

Макар и покрусен от мъка, Хенри бе далеч от финансовата покруска, тъй като неговият баща му бе оставил двайсетина милиона в имоти, между които и един състезателен кон в Съфък, стофутова (30,5 м) яхта в Ница и дворец в Кайро. Но най-важната част от наследеното бащино имане бе най-добрият камериер в Лондон, ненадминатият Годфри Баркър. Той притежаваше невероятната способност на мига да уреди или да осуети каквото и да е.

Понеже нямаше с какво друго да се занимава, Хенри се настани в бившия апартамент на баща си в „Риц“, без да се тормози да следи колоната с обявите за работа в лондонския „Таймс“. Предпочете да се отдаде на живот, целенасочено посветен на преследване на удоволствия — единствената кариера, за която Итън, Оксфорд и наследеното богатство го бяха подготвили подобаващо. Освен че бе повече от щедро надарен с обаяние и хубост, Хенри притежаваше и достатъчно здрав разум да подбира внимателно онези, на които бе позволено да прекарат лишена от великодушие минута с него. Избираше само стари приятели от училище и университета, които, макар и да не бяха така добре обезпечени като него, далеч не принадлежаха към типа хора, които идваха да просят петарка, за да си покрият някой дълг от Хазарт.

Всеки път, когато трябваше да отговаря на въпроса коя е любовта на живота му, той се чувстваше притиснат от необходимостта да

избере между конете и жените и тъй като бе установил, че е напълно възможно да прекарва дните си с видни представители на едните, а нощите си — с другите, без това да става повод за ревност или взаимни обвинения, никога не се претоварваше да търси решение на този проблем. Повечето от конете му бяха породисти жребци — бързи, загладени, с кадифена кожа, тъмни очи и силни нозе; това би било подходящо описание и за повечето му жени с тази разлика, че бяха млади кобилки. Хенри се влюбваше последователно във всяко момиче от хора на театър „Паладий“, после го разлюбваше и когато поредната му връзка приключеше, Баркър имаше грижата обектът на чувствата му неизменно да получава подходящ спомен, който със сигурност да предотврати евентуален скандал. Освен това преди да е навършил трийсет и пет, Хенри вече бе спечелил всяко класическо надбягване по английските хиподруми, а Баркър, изглежда, винаги знаеше точната година, когато се е случило.

Животът на Хенри бързо навлезе в определено русло, далеч от всякаква скука. Един месец прекарваше в Кайро, за да се погрижи за своя бизнес, три месеца в Южна Франция, в които от време на време прескачаше до Биариц, а останалите осем месеца живееше в „Риц“. За четирите месеца, в които се намираше извън Лондон, неговият великолепен апартамент с изглед към парка „Св. Джеймс“ оставаше свободен. Историята мълчи по въпроса дали Хенри е държал на това, защото не му е допадала идеята някой непознат да се плацика във вградената мраморна вана, или просто защото е искал да избегне главоболията по суматохата около регистрирането и напускането на хотела два пъти годишно. И след като от управата на „Риц“ никога не бяха обсъждали този въпрос с бащата, защо трябваше да го правят със сина? Тези дейности изчерпваха годишната програма на Хенри, към която се добавяше и някое и друго пътуване до Париж в случаите, когато напористо местно девойче се озовеше твърде близко до олтара. Макар че почти всяко момиче, което се запознаваше с Хенри, искаше да се омъжи за него, немалко от тях биха го сторили, дори и да беше без пукната пара. Само че Хенри не виждаше абсолютно никаква причина да бъде верен на една-единствена жена. „Имам сто коня и сто приятели — обясняваше той, когато го питаха. — Защо трябва да се ограничавам само с една жена?“ Във въпроса му имаше логика, която едва ли можеше да бъде оборена с еднозначен отговор.

Историята за Хенри щеше да приключи на това място, ако той бе продължил живота, който съдбата милостиво му бе отредила, но дори хенриевците на този свят понякога си имат проблеми.

С течението на годините Хенри придоби навика никога да не прави предварителни планове, а неговият вещ камериер Баркър настоятелно му бе внушавал увереността, че със солидно състояние човек може не само да получи каквото си пожелае в последната минута, но и да компенсира всякакви непредвидени последствия. Само че дори Баркър не можа да предначертае евентуалните последствия от изявлението на мистър Чембърлейн от 3 септември 1939 година, че народът на Великобритания се намира във война с Германия. Хенри смяташе за особено непочтително от страна на Чембърлейн да обявява война толкова скоро след турнирите на „Уимбълдън“ и Оукс и за още по-непочтително от страна на вътрешното министерство няколко месеца по-късно Баркър да бъде посъветван да преустанови службата си на Велик паша и до второ нареждане да се предостави изцяло на услугите на Негово Височество краля.

Какво можеше да стори бедният Хенри? Навлязъл в четиридесетата си година, той не бе свикнал да живее другаде, освен в „Риц“, а германците, които станаха причина за отмяна на състезанията на „Уимбълдън“, завзеха също и хотел „Жорж V“ в Париж и „Негреско“ в Ница. Тъй като седмиците се търкаляха и с всеки изминал ден нападението изглеждаше все по-неизбежно, Хенри стигна до неприятното заключение, че ще му се наложи да се върне в неутрално Кайро, докато англичаните спечелят войната. Изобщо не му мина дори за миг през ума, че англичаните могат да загубят. В края на краищата те бяха спечелили Първата световна война и по тази причина бяха длъжни да победят и във Втората. „Историята се повтаря“ — бе може би единствената мъдра сентенция, която си спомняше от своето тригодишно обучение в Оксфорд.

Хенри повика управителя на „Риц“ и го уведоми, че апартаментът му трябва да остане незает до завръщането му. Плати предварително за една година, която според него беше достатъчно време, за да се справят с парвенюта като хер Хитлер, и потегли към Кайро. Впоследствие управителят бил чут да отбелязва, че

заминаването на Великия паша за Египет си било жива ирония, тъй като в края на краищата той бил повече англичанин и от самите англичани.

Хенри прекара една година в своя дворец в Кайро, след което установи, че повече не е в състояние да понася сънародниците си, и се премести в Ню Йорк точно преди да му се открие възможност да се изправи лице в лице с генерал Ромел. След пристигането си в Ню Йорк Хенри се разположи на бивак в хотел „Пиер“ на Пето авеню, избра си за камериер американец на име Юджин и зачака мистър Чърчил да приключи войната. Сякаш в потвърждение на неизменната си подкрепа за англичаните всяка година на първи януари той превеждаше до „Риц“ чек, за да покрие разноските по своя апартамент за следващите дванайсет месеца.

Хенри посрещна деня на победата на съюзниците над Япония (15 август 1945 г.) на Таймс скуеър заедно с един милион американци и незабавно взе да крои планове за завръщането си в Англия. Беше изненадан и разочарован, когато британското посолство във Вашингтон го уведоми, че може да мине известно време, преди да му бъде разрешено да се върне в страната, която толкова обичаше, и въпреки продължителния натиск и всички свои връзки, успя да се качи на кораб до Саутхамптън едва през юли 1946 година. От палубата на първа класа махна за сбогом на Америка и на Юджин и изпълнен с очакване устреми мисли към Англия и Баркър.

Щом слезе на английска земя, Хенри незабавно се отправи към „Риц“, за да намери своите стаи точно така, както ги бе оставил. Доколкото успя да констатира, нищо не се бе променило, освен че неговият камериер (понастоящем ординарец на генерал) не можеше да бъде освободен от въоръжените сили поне още шест месеца. Хенри бе твърдо решен да добави своя личен принос към военните усилия, като оцелее без него през предстоящия период, и спомняйки си думите на Баркър: „Всички ви познават. Нищо няма да се промени“, доби увереност, че всичко ще бъде наред. Наистина в неговата стая в „Риц“ бе оставена покана за вечеря с лорд и лейди Лимпшам в дома им на площад „Челси“ на другия ден. Изглежда, предсказанието на Баркър щеше да се окаже вярно — всичко щеше да си продължи постарому. Хенри потвърди поканата, доволен от мисълта, че ще продължи живота си в Англия точно откъдето го бе прекъснал.

На следната вечер Хенри пристигна пред дома на площад „Челси“ няколко минути след осем. Всичко в поведението на семейство Лимпшам — възрастни съпрузи, които ни най-малко не се бяха подготвили за войната — говореше, че те дори не са осъзнали нейната реалност, нито отсъствието на Хенри от лондонския светски живот. Трапезата им, независимо от купонната система, бе така изисквана, както я помнеше, и нещо повече — една от присъстващите не приличаше на никоя от онези, които по някакъв начин бяха останали в съзнанието му. Както научи от своя домакин, тя се казваше Виктория Камбъл и се оказа дъщеря на друг гост — генерал сър Ралф Колхун. Над блюдото с яребични яйца лейди Лимпшам довери на Хенри, че тъжното младо създание е загубило своя съпруг при настъплението на съюзниците към Берлин само дни преди капитулацията на Германия. За първи път Хенри изпита вина, че не е взел никакво участие във войната.

До края на вечерята той не можа да откъсне очи от младата Виктория, чиято класическа красота си съперничеше единствено с умението ѝ да води интелigentен и жив разговор. Той се опасяваше, че може би се вижда твърде явно в слабото, тъмнокозо момиче с високи скули; беше като възхищението, с което се съзерцава красива скулптура, и желанието да я докоснеш. Нейната омайваща усмивка караше всички, към които бе отправена, да ѝ се усмихват в отговор. Хенри стори всичко по силите си да се озове сред тях и бе възнаграден по няколко повода, давайки си сметка, че за първи път в живота си е абсолютно запленил... и бе неимоверно щастлив, че се чувства по този начин.

Последвалото ухажване бе необичайно за Хенри, в смисъл че той не направи никакъв опит да убеди Виктория да отстъпи. Проявяваше съчувствие и грижа, а когато траурът ѝ приключи, се обърна към баща ѝ и го помоли за ръката на дъщеря му и позволенията му за брак. Преливаше от радост, когато първо генералът се съгласи, а по-късно и Виктория прие.

След обявление в „Таймс“ отпразнуваха годежа с малък вечерен прием в „Риц“, посетен от сто и двайсет близки приятели, на които вероятно им е било простено заключението, че Атли се престаравала със своята програма за строги ограничения. След като и последният гост си тръгна, Хенри отведе Виктория обратно в бащиния ѝ дом в

„Белгрейв Мюс“, обсъждайки приготовленията за сватбата и плановете си за меден месец.

— Всичко трябва да е свършено за теб, ангел мой — каза той, като за пореден път се възхити на начина, по който дългите й тъмни къдрици се спускаха върху раменете й. — Ще се оженим в „Св. Маргарита“ в Уестминстър и след приема в „Риц“ ще ни откарат до гара „Виктория“, където ще бъдеш посрещната от Фред, главния носач. Фред няма да позволи никой друг да носи багажа ми до последния вагон на „Златната стрела“. Човек винаги трябва да си взема последния вагон, скъпа — поясни Хенри, — за да не бъде безпокоен от останалите пътници.

Виктория бе впечатлена от майсторството, с което Хенри ръководеше всички приготовления, особено в отсъствието на камериера Баркър.

Хенри продължи темата с нарастващо въодушевление:

— Щом се качим на „Златната стрела“, ще ти бъде сервиран китайски чай и няколко тънки като вафла сандвича с пушена съомга, на които можем да се насладим, докато си почиваме, пътувайки за Дувър. Когато пристигнем на пристанището, ще бъдеш посрещната от Албърт, когото Фред ще е уведомил. Албърт ще свали багажа от нашия вагон, но едва след като всички останали вече са слезли от влака. После ще ни съпроводи до кораба, където ще пийнем шери с капитана, докато отнасят багажа ни в каюта №3. Тя не само е най-голямата и удобната на борда, но и се намира в средата на кораба, поради което ще имаме възможност да се насладим на приятно пътуване, дори ако случим лошо време. Когато пристигнем в пристанището на Кале, там ще видиш Пиер, който ни очаква. Той ще е организирал всичко за първия вагон на „Златната стрела“.

— Подобна програма сигурно изисква прецизно планиране — предположи Виктория, а пъстрите й очи сияеха, докато слушаше как нейният бъдещ съпруг описва лелеяното пътуване.

— Повече традиция, отколкото организация, бих казал, мила моя — отвърна Хенри с усмивка, докато вървяха през Хайд Парк, хванати за ръце. — Макар че, признавам, в миналото Баркър беше този, който следеше нещата, в случай че възникне неприятност или непредвидено обстоятелство. Във всеки случай аз винаги съм вземал първия вагон на „Златната стрела“, защото ти осигурява възможност да слезеш от влака

и да изчезнеш, преди някой да е осъзнал, че си пристигнал във френската столица. Освен Реймон, разбира се.

— Да, Реймон, превъзходен прислужник, който обожаваше баща ми. Той ще е уредил бутилка Veuve Cliquot '37 и малко руски черен хайвер за пътуването. Освен това ще е добре във вагона да има и кушетка, в случай че се нуждаеш от отдих, мила моя.

— Изглежда си помислил за всичко, скъпи мой Хенри — каза тя, когато влязоха в „Белгрейв Мюс“.

— Надявам се наистина да мислиш така, Виктория, защото когато пристигнем в Париж, който аз не съм имал възможност да посетя толкова години, отстрани до вагона ще е спрял ролс-ройс и ще чака с отворена врата. Ти ще слезеш от влака и ще се качиш в колата, след което Морис ще ни откара до „Жорж V“ — може би най-хубавият хотел в Европа. Луи — управителят — ще чака на стъпалата на хотела, за да те поздрави, и ще ни отведе до апартамента за младоженци с възхитителна гледка към града. Ти ще се оттеглиш за вана и отдих след уморителното пътуване, а в това време багажът ти ще бъде разопакован от прислужница. Когато се възстановиш напълно, ще вечеряме в „Максим“, където ще бъдеш отведена до ъглова маса, възможно най-далеч от оркестъра, от Марсел — най-галантният главен сервитьор на света. Щом заемеш мястото си, оркестърът ще засвири „Стая с изглед“ — моята любима мелодия — и ще ни бъде сервирана най-великолепната лангуста, която някога си опитвала, уверявам те.

Хенри и Виктория пристигнаха пред входната врата на малката генералска къща в „Белгрейв Мюс“. Преди да продължи, той взе ръката ѝ в своите.

— След като приключиш с вечерята, скъпа моя, ще отидем до гара „Мадлен“, където ще купя дванайсет червени рози от Полет — най-красивата цветарка в Париж. Тя е прекрасна почти колкото си и ти. — Хенри въздъхна и завърши: — После ще се върнем в „Жорж V“ и ще прекараме своята първа нощ заедно.

Пъстрите очи на Виктория заискриха в радостно очакване.

— Само как ми се ще да можеше да е още утре — рече тя.

Хенри я целуна галантно по бузата и заяви:

— Ще си струва чакането, мила моя, мога да те уверя, че ще е ден, който никой от нас няма да забрави до края на живота си.

— Убедена съм — отвърна Виктория, когато той пусна ръката ѝ.

В утрото на своя сватбен ден Хенри скочи от леглото и дръпна завесите с енергичен жест само за да бъде поздравен от монотонен ситен дъжд.

— До единайсет ще спре — произнесе той гласно с непоколебима увереност и тананикайки се избръсна бавно и грижливо.

До средата на сутринта времето не се беше оправило. Даже напротив — когато Виктория влезе в църквата, вече валеше като из ведро. Разочарованието на Хенри се изпари в мига, в който видя своята красива булка; единственото, за което можеше да мисли, бе как ще я заведе в Париж. Щом церемонията приключи, Великият паша и неговата съпруга излязоха пред църквата — златна двойка, щастливо усмихнати за фотографите от пресата, докато верни гости разпръскваха над тях мокър ориз. Веднага щом благоприличието им позволи, те се отправиха към „Риц“ за приема. Успяха да разменят по няколко думи с всеки от присъстващите и щяха да тръгнат по-рано, ако Виктория бе малко по-бърза, докато сменяше тоалета си, а генералският тост към щастливата двойка — значително по-кратък. Гостите се тълпяха по стъпалата на „Риц“ и даже стигаха до паважа на „Пикадили“, наизлезли да махнат за „довиждане“ на минаващите на меден месец младоженци, защитени от проливния дъжд единствено от грамаден червен навес.

Генералският ролс откара Великия паша и неговата съпруга до гарата, където шофьорът свали багажа им. Хенри му нареди да се върне в „Риц“, тъй като държеше всичко под контрол. Шофьорът докосна фуражката си с думите: „Пожелавам на вас и мадам прекрасно пътуване“ и ги остави. Хенри стоеше на гарата и се озърташе за Фред. И тъй като от него нямаше и следа, махна на един минаващ край тях носач.

— Къде е Фред? — попита Хенри.

— Кой Фред? — последва в отговор.

— Откъде, за бога, да знам? — възкликна Хенри.

— Че тогава откъде, за бога, аз пък да знам? — отвърна троснато носачът.

Виктория взе да трепери. Английските железопътни гари не са проектирани с оглед на последната мода за копринени манта.

— Ако обичаш, отнеси този багаж до последния вагон — каза Хенри.

Носачът сведе поглед към четиринайсетте куфара.

— Добре — отвърна той с неохота.

Хенри и Виктория останаха да чакат търпеливо на студа, докато носачът натовари куфарите на количката си и ги затътри по перона.

— Не се тревожи, мила — каза Хенри. — Чаша чай „Лапсанг Сучонг“ и няколко сандвича с пушена съомга и ще се почувстваш като нова.

— Аз съм добре — каза Виктория с усмивка, макар и не тъй омайна, колкото обикновено, и хвана съпруга си под ръка.

Двамата се отправиха към последния вагон.

— Мога ли да видя вашите билети, сър? — попита кондукторът, заприщвайки входа към последния вагон.

— Моите какво? — попита Хенри с необичайно отчетлива дикция.

— Вашите би-ле-ти — повтори кондукторът, със съзнанието, че говори на чужденец.

— В миналото винаги съм уреждал този въпрос в самия влак, добри човече.

— Не и днес, сър, вече не може така. Ще трябва да отидете на билетното гише и да си купите билети като всички, и по-добре побързайте, защото влакът потегля след броени минути.

Хенри се втренчи в кондуктора изумен.

— Предполагам, че съпругата ми може да си откъдне във влака, докато аз отида и купя билетите? — попита той.

— Не, сър, съжалявам. Качването на влака не е разрешено на никого, ако не притежава редовен билет.

— Изчакай тук, скъпа — каза Хенри, — а аз незабавно ще оправя този незначителен проблем. Носач, ако обичаш, упъти ме как да стигна до билетното гише.

— На края на пети перон, шефе — заяви кондукторът, затръшвайки вратата на вагона, вбесен, че са го взели за носач.

Хенри не бе имал предвид точно това, когато бе казал „упъти ме“. Въпреки всичко, той остави своята булка с четиринайсет куфара и някак неохотно пое обратно към билетното гише в края на пети перон, където мина отпред на дълга опашка.

— Приятел, тук си има ред — викна някой.

Хенри не знаеше.

— Бързам ужасно — рече той.

— И аз — дойде отговорът, — тъй че отивай отзад.

Хенри бе чувал, че англичаните са прилежни, когато стоят на опашка, но тъй като до момента никога не се бе редил на такава, не беше в състояние да потвърди или да отрече този слух. Неохотно се отправи към края на опашката. Докато стигне до гишето, мина известно време.

— Бих искал да заема последния вагон до Дувър.

— Бихте искали какво?

— Последният вагон — повтори Хенри малко по-силно.

— Съжалявам, сър, но местата в първа класа са продадени до едно.

— Аз не желая едно място — каза Хенри. — Настоявам за целия вагон.

— Вече не се предлагат вагони, сър, и както ви казах, всички места в първа класа са продадени. Все пак мога да ви уредя в трета.

— Цената е без значение — настоя Хенри. — Трябва да пътувам в първа класа.

— Не разполагам с места в първа класа, сър. И целия влак да можехте да си вземете, все едно, няма.

— Аз мога.

— При все това в първа класа няма нито едно свободно място — заяви чиновникът доста грубо.

Хенри щеше да продължи да настоява, но няколко души от опашката зад него заявиха, че до тръгването на влака остават само още две минути и за разлика от него те държат да го хванат.

— Две места тогава — каза Хенри, неспособен дори насила да изрече думите „трета класа“.

През малката решетка му подадоха два зелени билета. Хенри ги взе и понечи да тръгне.

— Седемнайсет шилинга и шест пенса, ако обичате, сър.

— О, да, разбира се — откликна Хенри с извинителен тон. Бръкна в джоба си и разгъна една от трите големи бели банкноти от по пет лири, които винаги носеше със себе си.

— Нямате ли по-дребни?

— Не — отвърна Хенри, който намираше идеята да се носят пари за достатъчно примитивна, дори и да бяха в едри банкноти.

Чиновникът му върна четири лири и половин крона. Хенри не я взе.

— Благодаря, сър — рече слисаният човек. Беше повече от съботното му допълнително възнаграждение.

Хенри прибра билетите в джоба си и побърза да се върне при Виктория, която се усмихваше предизвикателно на студения вятър, макар и с по-различна усмивка от онази, която го бе запленила. Техният носач отдавна бе изчезнал, а Хенри не виждаше друг наоколо. Кондукторът взе билетите му и ги продупчи.

— Всички да се качват — викна той, размаха зелено флагче и наду свирката си.

Хенри бързо нахвърля четиринайсетте куфара през отворената врата и бутна Виктория да се качи на тръгващия влак, след което самият той скочи вътре. Пое си дъх и тръгна по коридора, оглеждайки третокласните купета. До момента не беше виждал такива. Седалките представляваха просто тънки протрити възглавници и докато надзърташе в едно полупълно купе, някаква млада двойка влетя вътре и се настани на последните две съседни места. Хенри отчаяно затърси свободно купе, но не успя да открие дори две разположени едно до друго незаети места. Виктория безропотно седна в едно претъпкано купе, а Хенри покрусен се отпусна върху един от куфарите в коридора.

— Само да стигнем в Дувър и всичко ще бъде различно — заяви той без обичайната си самоувереност.

— Убедена съм, Хенри — отвърна тя с мила усмивка.

Двучасовото пътуване изглеждаше безкрайно. Пътници се промъкваха покрай него в коридора, тъпчейки кожените му обувки ръчна изработка с думите:

— Извинете, сър.

— Извинявай, шефе.

— Без да искам, приятел.

Хенри категорично стовари вината върху плещите на Клемънт и неговата абсурдна кампания за социално равенство и зачака влакът да пристигне на Централна гара Дувър. Мигът, в който локомотивът спря, Хенри изскочи от вагона преди всички и викна колкото му глас държи „Албърт!“. Без резултат, освен че покрай него се втурнаха тълпи от

хора, устремени към кораба. Накрая Хенри зърна някакъв носач и хукна към него само за да установи, че той вече товари количката си с багажа на друг пътник. Хенри изтича до втори, след това до трети и размаха банкнота от една лира към четвърти, който пристигна незабавно и смъкна от влака четиринайсетте куфара.

— Накъде, шефе? — попита носачът дружелюбно.

— Към кораба — отвърна Хенри и се върна да вземе съпругата си.

Помогна на Виктория да слезе от влака и двамата затичаха в дъжда, докато накрая, останали без дъх, стигнаха до трапа на кораба.

— Билетите, сър — рече млад офицер в тъмносиня униформа, застанал в основата на трапа.

— Винаги ползвам каюта №3 — заяви Хенри, дишайки тежко.

— Разбира се, сър — рече младият мъж и сведе поглед към списъка си.

Хенри се усмихна на Виктория, изпълнен с увереност.

— Господин и госпожа Уест.

— Извинете? — не разбра Хенри.

— Вие сигурно сте мистър Уилям Уест.

— Категорично не. Аз съм Великият паша на Кайро.

— В такъв случай съжалявам, сър. Каюта №3 е запазена на името на мистър Уилям Уест и неговата съпруга.

— Капитан Роджърс никога не се е отнасял с мен по този безцеремонен начин — заяви Хенри с още по-отчетлива дикция.

— Капитан Роджърс загина във войната, сър. Сега този кораб е под командването на капитан Дженкинс и той никога не напуска мостика трийсет минути преди отплаване.

Раздразнението на Хенри взе да преминава в паника.

— Имате ли свободна каюта?

Младият офицер сведе поглед към списъка си.

— Не, сър, опасявам се, че нямаме. Последната бе заета преди минути.

— Мога ли да получа два билета? — попита Хенри.

— Да, сър — отвърна младият офицер. — Но ще трябва да ги закупите от билетното гише на кея.

Хенри реши, че всякакви по-нататъшни пререкания ще представляват единствено загуба на ценно време, затова се завъртя на

пети без нито дума повече и остави съпругата си при натоварения носач. Пое с бърза крачка към билетното гише.

— Два билета първа класа за Кале — заяви той категорично.

Мъжът зад малката стъклена преграда отправи към Хенри унил поглед.

— В днешно време има само една класа, сър, освен ако не ползвате каюта.

Той му предложи два билета.

— Точно една лира.

Хенри подаде банкнота от една лира, взе билетите и се върна бързо при младия офицер.

Носачът сваляше куфарите им на кея.

— Не можеш ли да ги качиш на борда — извика Хенри — и да ги оставиш в багажното?

— Не, сър, вече не. След сигнала, оповестяващ, че до отплаването остават десет минути, на борда се пускат само пасажери.

Виктория взе два от най-малките куфари, а Хенри се натовари с останалите дванайсет и ги пренесе на няколко пъти нагоре по трапа. Накрая седна на палубата, останал без дъх. Изглежда, всички места вече бяха заети. Хенри не можеше да реши дали му е студено от дъжда, или се е сгорещил от усилията. Виктория хвана ръката му със самоотвержена усмивка.

— Не се тревожи за нищо, скъпи — рече тя. — Просто се отпусни и се наслаждавай на пътуването; толкова ще е забавно да сме заедно тук, отвън на палубата.

Корабът невъзмутимо напусна покоя на залива и навлезе в протока на Дувър. Същата вечер капитан Дженкинс заяви на съпругата си, че дългото двацет и пет мили пътуване е сред най-неприятните, които някога е имал. После добави, че за малко не се върнал обратно, когато вторият му офицер, ветеран от две войни, бил връхлетян от жестока морска болест.

Хенри и Виктория прекараха по-голямата част от пътуването надвесени през перилата, освобождавайки се от всичко, което бяха консумирали на приема си. Нямаше по-щастливи хора на света от Хенри и Виктория при вида на нормандския бряг. Слязоха олюлявайки се от кораба, като смъкваха куфарите един по един.

— Може би във Франция ще е по-различно — рече Хенри неубедително и след не особено ревностно издирване на Пиер пое направо към билетното гише и получи два билета за трета класа на „Златната стрела“.

Този път поне можеха да седнат един до друг, макар и в купе, вече заето от други шестима пътници, както и от едно куче и една кокошка. Шестимата не оставиха у Хенри и капчица съмнение, че се наслаждават на модерния навик да се пуши на обществени места и на древния обичай храната да се овкусява с чесън. При всякакви други обстоятелства той би повърнал отново, но в корема му не бе останало нищо. Хенри си помисли дали да не обходи влака и в двете посоки, дирейки Реймон, но се опасяваше, че единственото последствие от едно такова действие би било да си загуби мястото до Виктория. Беше се отказал от всякакви опити да поддържа какъвто и да било разговор с нея, надвиквайки шума от кучето, кокошката и галския брътвеж и се задоволи да гледа през прозореца, да съзерцава френската природа и за първи път през живота си да забелязва името на всяка гара, през която минаваха.

Щом пристигнаха на Северната гара в Париж, Хенри не направи никакъв опит да потърси Морис и просто се отправи незабавно към най-близката стоянка за таксито. Докато пренесат всичките четиринайсет куфара, той се озова доста назад на опашката.

Двамата с Виктория чакаха малко повече от час, като придвижваха куфарите напред инч по инч, докато им дойде редът.

— Господине?

— Говорите ли английски?

— Малко.

— Хотел „Жорж V“.

— Да, но не мога да сложа всички куфари в багажника.

И така Хенри и Виктория — целите в натъртвания и синини, уморени, подгизнали и гладни, наред купчина от кожени куфари, седяха сгъсени на задната седалка на таксито, за да бъдат откарани с непрестанно друсане и тръскане по настилката от обли камъни до хотел „Жорж V“.

Портиерът на хотела се втурна да им помогне, когато Хенри предложи на шофьора банкнота от една лира.

— Не взема английски пари, мосю.

Хенри не можа да повярва на ушите си. Портиерът с удоволствие плати на таксиметровия шофьор с франкове и бързо прибра в джоба си банкнотата. Хенри бе твърде изморен, за да каже каквото и да било. Той помогна на Виктория да изкачи мраморните стъпала и се отправи към рецепцията.

— Великият паша на Кайро и неговата съпруга. Апартаментът за младоженци, ако обичате.

— Да, господине.

Хенри се усмихна на Виктория.

— У вас ли е потвърждението за резервацията?

— Не — отвърна Хенри. — В миналото никога не ми се е налагало да удостоверявам резервацията си при вас. Преди войната аз...

— Съжалявам, сър, но в момента всичко в хотела е запазено. Конференция.

— Дори апартаментът за младоженци? — попита Виктория.

— Да, мадам, председателят и неговата съпруга, нали разбирате. — Той почти намигна.

Хенри определено не разбираше. Преди за него винаги имаше стая в „Жорж V“, когато пожелаеше да отседне там. Отчаян, той извади втората от своите банкноти от по пет лири и я плъзна по тезгяха.

— Ааа — рече администраторът, — виждам, че ни е останала една свободна стая, но се опасявам, че не е особено голяма.

Хенри махна унило с ръка.

Администраторът удари с длан звънеца върху тезгяха пред себе си и тутакси до тях изникна носач, който ги съпроводи до обещаната стая. Служителят бе казал истината. Онова, наред което се озоваха, Хенри можеше да опише единствено като стая кутийка. Причината, поради която завесите стояха постоянно спуснати, бе, че гледката над комините на Париж не бе особено предразполагаща, но това далеч не бе последният удар, осъзна Хенри, втрещен изумено в двете тесни единични легла. Виктория безмълвно започна да разопакова багажа, а Хенри, сринат духом, седна в края на едното. След като се потопи седешком във вана с идеалния размер за едно шестгодишно дете, Виктория се отпусна изтощена на другото легло.

— Хайде, скъпа — рече Хенри накрая. — Да отидем на вечеря.

Виктория стана и неохотно се премени във вечерен тоалет, докато Хенри успя да се намъкне във ваната с опрян в коленете нос, опитвайки се да се поизплакне, преди да се облече официално. Този път се обади на рецепцията и поръча такси, както и запазена маса в „Максим“.

Този път шофьорът на такси прие банкнотата му, но когато младоженците влязоха в прочутия ресторант, Хенри установи, че не познава никого от присъстващите, а и той се оказа непознат за тях. Един сервитьор ги отведе до малка маса, притисната между други две двойки, точно под оркестъра. Щом влязоха в залата, музикантите подхванаха „Рагтайм бенда на Александър“.

Двамата си поръчаха и лангустата се оказа фантастична — точно каквато Хенри бе обещал, че ще им сервира в „Максим“ — но никой от тях нямаше вече нито желание, нито апетит да изяде цяла порция и по-голямата част остана в чиниите им.

Хенри изпита значително затруднение да убеди новия главен сервитьор, че омарът е бил великолепен и че те специално са дошли в „Максим“ с целта да не го доядат. След като им сервираха кафето, той хвана ръката на Виктория и се опита да се извини.

— Да сложим край на този фарс — рече Хенри, — като осъществим моя план да отидем до „Мадлен“ и да ти купя обещаните цветя. Полет няма да е на площада, за да те поздрави, но все ще има от кого да купим рози.

Той поиска сметката и разгъна третата банкнота от пет лири (в „Максим“ винаги с готовност приемат чужда валута и определено не притесняват чужденеца с връщане на ресто). Двамата си тръгнаха, хванати за ръце, към „Мадлен“. Този път Хенри се оказа прав, тъй като Полет не се виждаше наоколо. На нейното място в ъгъла на площада, заобиколена с най-прекрасните цветя, стоеше възрастна жена със забрадка на главата и брадавица отстрани на носа.

Хенри избра дванайсет от най-дългостеблените червени рози и ги поднесе на своята съпруга. Възрастната жена се усмихна на Виктория, която също се усмихна в отговор.

— Десет франка, господине — заяви на Хенри възрастната жена.

Той бръкна в джоба си само за да установи, че е похарчил всичките си пари. Отправи пълен с отчаяние поглед към жената, която вдигна ръце, усмихна му се и рече:

— Не се притеснявай, Хенри, нека бъдат от мен. В името на доброто старо време.

---

[1] Статут на редовен студент в колеж или университет (лат.). — Б.пр. ↑

ВЪПРОС НА ПРИНЦИП

Сър Хамиш Греъм притежаваше много от качествата и повечето от недостатъците, произтичащи от факта, че произхождаше от принадлежащо към средната класа шотландско семейство. Беше добре образован, усърден в работата си и честен, но в същото време тесногръд, безкомпромисен и горделив. По нито един повод не си бе позволил да сложи и капка алкохол в уста и се отнасяше с недоверие както към всички, родени на юг от „стената на Адриан“^[1], така и към мнозина, родени на север от нея.

След като прекара най-важните за формирането си години в училище „Фетс“, за което бе спечелил частична стипендия, и в университета на Единбург, където завърши инженерство с много добър успех, той бе избран измежду дванайсет конкуренти за стажант в международната строителна компания „ТарМак“ (кръстена на своя основател Дж. Л. Мак Адам, открил, че катранът, примесен с чакъл, представлява най-добрата съставка за пътна настилка). Чрез прилежна работа и безкомпромисна тактика новият стажант стана най-младият и най-необичаният управител „Проекти“. На трийсетгодишна възраст Греъм вече бе назначен за заместник управителен директор на „ТарМак“ и бе започнал да осъзнава, че от тук нататък не може да се надява на кой знае какъв напредък, ако продължи да работи за някой друг. По тази причина се зае да обмисля изграждането на собствена компания. Когато две години по-късно президентът на „ТарМак“, сър Алфред Хикман, предложи на Греъм да заеме мястото на излизация в пенсия директор, той незабавно си подаде оставката. В края на краищата, след като сър Алфред смяташе, че той има качествата да управлява „ТарМак“, би трябвало да е достатъчно компетентен да започне свой собствен бизнес.

На следващия ден младият Хамиш Греъм си уреди среща с местния управител на Шотландската банка, който отговаряше за сметката на „ТарМак“ и с когото работеха съвместно от десет години. Греъм му изложи плановете си за бъдещето, прилагайки и подробно

разработено писмено предложение, с молба разрешената сума за кредит да бъде увеличена от петдесет на десет хиляди лири. Три седмици по-късно Греъм научи, че молбата му е удовлетворена. Остана в жилището си в Единбург и нае офис в северната част на града (или по-точно стая за десет шилинга на седмица). Закупи пишеща машина, нае секретарка и си поръча известно количество не релефна хартия за писма с името на фирмата. След още един месец на усърдни интервюта нае двама инженери — и двамата с дипломи от университета в Абърдийн и петима търсещи препитание общи работници от Глазгоу.

През тези първи самостоятелни седмици Греъм кандидатства за няколко малки пътни договора в низините на Средна Шотландия, седем от които не успя да получи. Изготвянето на една сериозна оферта винаги крие риск и често излиза доста скъпо, тъй че в края на своите първи шест месеца в бизнеса Греъм вече започваше да се пита дали внезапната му раздяла с „ГарМак“ не бе проява на безразсъдство. За първи път в живота си бе обзет от съмнения в собствените си способности, които обаче скоро бяха разсеяни от общинския съвет на графство Еършир, приел офертата му за построяване на второразреден път, свързващ бъдещото училище с магистралата. Пътят бе дълъг само петстотин ярда^[2], но завършването му отне на малкия екип на Греъм цели седем месеца и след плащането на всички сметки и осчетоводяването на всички разходи „Строежи Греъм“ се оказа на загуба със 143 лири 10 шилинга и 6 пенса.

При все това в колонката на печалбата вече фигурираше известна репутация, която бе спечелена незабелязано и която стана причина общинският съвет на Еършир да го покани да построи и училището в края на тяхното ново шосе. Този договор донесе на „Строежи Греъм“ печалба от 420 лири и повиши репутацията ѝ. От този момент нататък дейността на фирмата започна да се разгръща с нарастващ успех и в края на третата година Греъм вече можеше да обяви малка печалба преди отчисляване на данъците, която през следващите пет години нарастваше постоянно.

Когато „Строежи Греъм“ излезе на Лондонската стокова борса, търсенето на акции надхвърли десетократно обема им и новопоявилата се компания скоро вече се смяташе за надеждна и печеливша институция — значително постижение за Греъм, представляващо

безспорен успех в досегашния му живот. Само че Лондонското Сити обича онези, които се издигат постепенно и внушават чувство за сигурност, че няма да се впускат в ненужни рискове.

През шейсетте години „Строежи Греъм“ градеше магистрали, болници и фабрики, построи дори една юзина, но гордостта на президента бе току-що завършената художествена галерия — единственият контракт, показал дефицит в общия годишен отчет. В колонката на невидимата печалба обаче фигурираше присъдената на президента титла „кавалер“.

Сър Хамиш реши, че е дошло време „Строежи Греъм“ да се разгърне в нови територии, и отпрати поглед като редица поколения шотландци преди него към естествения пазар на Британската империя. Градеше в Австралия и Канада със собствени финанси, в Индия и Африка със субсидии от английското правителство. През 1963 година бе обявен от „Таймс“ за „бизнесмен на годината“, а три години по-късно за „президент на годината“ от „Икономист“.

Сър Хамиш остана верен на стратегията си винаги да бъде в крачка с динамичното време и ако в него имаше някаква промяна, тя се изразяваше в нарасналата убеденост, че идеите му за изграждане на бизнес са правилни, независимо от чуждото мнение; разполагаше с дълга кредитна колонка, която доказваше, че не греша.

В началото на седемдесетте, когато строителният бизнес бе връхлетян от криза, „Строежи Греъм“ понесе орязване на бюджета и загуби сделки подобно на всички свои основни конкуренти. Сър Хамиш реагира по предсказуем начин, затягайки собствения си колан и снижавайки критериите си, като в същото време отказа да направи и най-малък компромис с принципите си по отношение на бизнеса. По тази причина компанията заляна и много от предприемчивите млади служители напуснаха „Строежи Греъм“ заради фирми, които все още вярваха в ползата от сключване на евентуален рисков договор. Едва когато снижаващата се крива на печалбите започна да изглежда като слалом по стръмен склон, сър Хамиш се разтревожи истински.

Една нощ, докато размишляваше мрачно над баланса печалба-загуба за компанията през последните три години и осъзна, че губи сделки дори в родната Шотландия, сър Хамиш с неохота стигна до заключението, че трябва да кандидатства и за по-малко престижна работа и може би дори да обмисли някое и друго рисковано начинание.

Дейвид Хийт, неговият най-способен млад изпълнител, набит ерген на средна възраст, който не се ползваше с особеното му доверие — в края на краищата човекът бе получил своето образование на юг от границата и което беше още по-лошо, в някакво странно място в Съединените Щати, именувано бизнес колеж „Уортън“ — държеше сър Хамиш да се пробва на мексиканска почва. Мексиканците, както побърза да изтъкне Хийт, бяха открили огромни запаси от петрол край източния си бряг и за една нощ бяха забогатели с американски долари. Строителният бизнес в Мексико внезапно се оказа изключително доходен и на търг излизаха контракти с приложени към тях цифри, достигащи до трийсет-четирийсет милиона долара. Хийт настояваше сър Хамиш да кандидатства за един такъв договор, огласен наскоро в обява от цяла страница в „Икономист“. Мексиканското правителство публикува тръжни документи за бъдещо околоръстно шосе в столицата им Мексико Сити. Статия в бизнес раздела на „Обзървър“ излагаше подробна аргументация защо утвърдени британски компании трябва да се опитат да спечелят този търг. Хийт вече бе предложил компетентни препоръки във връзка с презокеанските контракти, които сър Хамиш впоследствие бе оставил без специалното си внимание.

На следващата сутрин сър Хамиш седеше зад бюрото си и слушаше внимателно Дейвид Хийт, който смяташе, че тъй като компания „Строежи Греъм“ вече е изградила околоръстните пътища на Глазгоу и Единбург, всяка тяхна кандидатура, предложена на мексиканското правителство, трябва да се възприеме сериозно. За изненада на Хийт сър Хамиш се съгласи със своя управител „Проекти“ и даде разрешението си екип от шестима души да замине за Мексико, за да получи тръжната документация и да проучи въпросния проект.

Екипът се оглавяваше от Дейвид Хийт и включваше още трима инженери, един геолог и един счетоводител. В Мексико те получиха тръжната документация от министъра по строителството и се заеха да я проучат най-подробно. След като набелязаха основните проблеми, обиколиха Мексико Сити с отворени уши и затворени уста и направиха списък на трудностите, с които неминуемо щяха да се сблъскат — невъзможността да се разтовари каквото и да било на главното пристанище Веракрус и после да се извози до Мексико Сити без половината от първоначалното количество да бъде откраднато, липсата на комуникация между отделните министерства и най-лошото —

отношението на мексиканците към работата. Но най-големият принос на Дейвид Хийт към въпросния списък бе откритието, че всеки министър си имаше свой човек отвън и ако компания „Строежи Грем“ държеше да бъде включена поне в списъка на подходящите кандидати, щеше да е добре да разполага с благоразположението му.

Хийт незабавно издири човека на министъра по строителството — някой си Виктор Перес, и го заведе на пищен обяд в известен мексикански ресторант с традиции в националната кухня, със специфична атмосфера, внушаваща домашен уют. И въпреки че вече бяха на градус, Хийт остана достатъчно трезвен, за да съгласува необходимите условия. Взел всички предохранителни мерки, той договори с Перес една тръжна сума, която трябваше да включва и процента на министъра. След като приключи доклада за своя президент, той отлетя заедно с екипа си обратно за Англия.

Вечерта след завръщането на своя управител „Проекти“ сър Хамиш си легна рано и се зае да проучи заключенията му. През нощта изчете доклада така, както други биха прочели шпионски роман, след което у него не остана и най-малко съмнение, че това е възможността, която търсеше, за да преодолее временните неуспехи на компанията си. Макар че сър Хамиш щеше да се изправи срещу всичките там Костейн, Сънли и Джон Браун, както и срещу редица международни компании, той все още смяташе, че всяка неговата кандидатура би трябвало да има „значителен шанс“. Още с пристигането си в офиса на следното утро сър Хамиш нареди да повикат Дейвид Хийт.

Когато неговият як управител на „Проекти“ влезе в стаята, сър Хамиш заговори, без дори да го покани да седне.

— Трябва незабавно да се свържете с нашето посолство в Мексико Сити и да ги уведомите за намеренията ни — заяви сър Хамиш. — Аз, от своя страна, може да потърся личен контакт с посланика — добави той с намерението това да е заключителната реплика в разговора.

— Безполезно — отсече Дейвид Хийт.

— Моля?

— Не желая да изглеждам груб, сър, но в днешно време не се действа по този начин. Великобритания вече не е велика сила, раздаваща благодеяния.

— Толкова по-зле — каза сър Хамиш.

Управителят на „Проекти“ продължи, все едно не бе чул забележката.

— В момента мексиканците разполагат с огромно собствено богатство и Съединените Щати, Япония, Франция и Германия държат солидни посолства в Мексико Сити с висококвалифицирани търговски представителства, които се опитват да влияят на всички министерства.

— Но без съмнение историята има някакво значение — каза сър Хамиш. — Не биха ли предпочели да работят с утвърдена британска компания вместо с някакви си парвенюта от...?

— Възможно е, сър, но накрая единственото, което има значение, е кой министър отговаря за даден контракт и кой е неговият външен представител.

Сър Хамиш изглеждаше озадачен.

— Не разбирам какво искате да кажете, мистър Хийт.

— Позволете да обясня, сър. Според сегашната система в Мексико на всяко министерство се отпускат определени суми, които да бъдат изразходвани по одобрени от правителството проекти. Всеки държавен секретар си дава ясна сметка, че неговият мандат може да се окаже твърде кратък, тъй че от многото контракти на разположение си избира един основен. Това е единственият начин да си осигури солидна пенсия, в случай че правителството се смени за една нощ или министърът просто загуби поста си.

— Не го увъртайте, мистър Хийт. Онова, което ми предлагате всъщност, е да подкупя държавен служител — нещо, което за трийсет години бизнес не съм правил нито веднъж.

— Аз също не бих искал да започвате тепърва — отвърна Хийт. — Мексиканецът е твърде вещь в бизнес етикета, за да му се предлага нещо толкова нетактично, но след като законът изисква назначаването на посредник мексиканец, има смисъл да се опитате да наемете човека на министъра, защото в крайна сметка той се оказва единственият, който може да ви уреди получаването на договора. Системата, изглежда, работи добре и докато министърът си сътрудничи с престижни международни компании и не проявява алчност, оплаквания няма. Не се ли съблюдават тези две златни правила, цялата къщичка от карти рухва. Министърът накрая се озовава в затвора за трийсет години, всички авоари на замесената компания се конфискуват и ѝ се налага забрана за всякакви търговски операции в Мексико.

— Аз действително не мога да се замесвам в подобни далавери — отсеке сър Хамиш. — Трябва да се съобразявам и с акционерите си.

— Не е нужно вие да се замесвате... След като подадем офертата си за търга, изчаквате, за да разберете дали компанията ще бъде включена в списъка на подходящите клиенти, и ако това стане, отново изчаквате, за да видите дали човекът на министъра ще се обърне към нас. Аз го познавам, тъй че ако ни потърси, се договаряме. В крайна сметка „Строежи Греъм“ се ползва със сериозен международен престиж.

— Именно, и по тази причина подобни действия противоречат на принципите ми — заяви сър Хамиш високомерно.

— Искрено се надявам, сър Хамиш, че да позволите на германците и американците да ни измъкнат сделката под носа, също е в разрез с принципите ви.

В отговор сър Хамиш изгледа гневно своя управител „Проекти“, но остана безмълвен.

— Чувствам се длъжен да добавя, сър — продължи Дейвид Хийт, като пристъпваше нервно от крак на крак, — че сделките в Шотландия напоследък не са особено печеливши.

— Добре, добре... продължавайте — рече сър Хамиш с неохота. — Подгответе оферта за изграждането на околоръстното шосе в Мексико Сити, но ви предупреждавам, че установя ли някакво рушветчийство, това ще ви струва главата — добави той, удрайки с юмрук по масата.

— На каква цена се спряхте, сър? Смятам, както вече изтъкнах в доклада си, че не бива да надхвърляме сумата от четиридесет милиона долара.

— Дадено — каза сър Хамиш, замълча за момент, усмихвайки се на себе си, и добави: — Направете я 39 121 110 долара.

— И защо точно тази сума, сър?

— По сантиментални причини — отвърна сър Хамиш без повече обяснения.

Дейвид Хийт си тръгна, доволен, че е убедил своя шеф да продължат, но и с опасенията, че накрая може да се окаже по-трудно да се пребори с принципите на сър Хамиш, отколкото с цялото мексиканско правителство. Въпреки това попълни последния ред на офертата според инструкциите и даде документа за подпис на трима

директори, между които и председателя на Управителния съвет, както се изискваше от мексиканския закон. Изпрати офертата по специален куриер, който да я достави в Министерството на строежите. Когато кандидатства за сделка, надхвърляща трийсет и девет милиона долара, човек не си праща документите по пощата.

Минаха няколко седмици, преди мексиканското посолство в Лондон да се свърже със сър Хамиш, отправяйки към него молба да замине за Мексико Сити, за да се срещне с министър Мануел Уничурту, оглавяващ проекта за околоръстното шосе. Сър Хамиш бе все така скептичен, но Дейвид Хийт ликуваше, защото вече бе научил от неофициален източник, че единствената сериозно обсъждана оферта е тази на „Строежи Греъм“, въпреки наличието на една-две важни точки, които се нуждаели от уточнение. Дейвид Хийт знаеше съвсем точно какво имаха предвид.

Седмица по-късно сър Хамиш, пътуващ в първа класа, и Дейвид Хийт — във втора, излетяха от „Хийтроу“ с направление Мексико. Трябваше им близо час да минат през митницата и още трийсет минути да си намерят такси, което да ги закара до града, и то срещу спазарена от шофьора възмутителна сума. Изминаха разстоянието от петнайсет мили от летището до хотела им за малко повече от час и на сър Хамиш му стана ясно защо мексиканците толкова държаха да изградят околоръстно шосе. Дори и със спуснати прозорци десетгодишният автомобил бе като фурна, оставена включена цяла нощ, но по време на пътуването сър Хамиш нито веднъж не разхлаби яка или вратовръзка. Двамата мъже се нанесоха в стаите си, позвъниха на секретарката на министъра, за да я уведомят за пристигането си, и зачакаха.

В продължение на два дни не се случи нищо.

Дейвид Хийт увери своя президент, че подобно забавяне не е необичайно събитие за Мексико, тъй като без съмнение през по-голямата част от деня министърът е по съвещания, пък и в края на краищата не е ли „тапапа“^[3] испанската дума, която всички чужденци разбират?

След обяд на третия ден, точно когато сър Хамиш вече се канеше да заяви заплашително, че се прибира у дома, човекът на министъра се обади на Дейвид Хийт, като уведоми, че приема поканата им за вечеря в апартамента на сър Хамиш.

За случая сър Хамиш се премени в официално облекло въпреки съвета на Дейвид Хийт да не го прави. Дори поръча да му пратят една бутилка шери Fina La Ina, в случай че човекът на министъра поиска някакво питие. Масата за вечеря бе наредена и домакините бяха готови за 7:30. Човекът на министъра не се появи в 7:30, нито в 7:45, нито в 8:00; нямаше го в 8:15, както и в 8:30. В 8:45 някой почука силно на вратата и сър Хамиш изрече едва доловим упрек, когато Дейвид Хийт отиде да отвори и видя своя човек да стои на прага.

— Добър вечер, мистър Хийт. Съжалявам, че закъснях. Министърът ме задържа, нали разбирате.

— Да, естествено — каза Дейвид Хийт. — Колко любезно, че дойдохте, сеньор Перес. Позволете да ви представя моя началник, сър Хамиш Греъм.

— Добър вечер, сър Хамиш. Виктор Перес на вашите услуги.

Сър Хамиш бе онемал от изумление. Стоеше и се взираше в дребничкия мексиканец на средна възраст, пристигнал на официална вечеря в мърлява бяла тениска и джинси „Уестърн“. Перес имаше вид на човек, който не е ползвал самообръсначка поне от три дни и напомняше на сър Хамиш за онези бандити, които бе виждал като ученик в поддържащите филми. На китката си носеше тежка златна гривна, която би могла да е „Картие“, а на врата си — тигров зъб на платинена верижка, който сякаш беше от „Улуъртс“.

Перес се ухили до уши, доволен от ефекта, който предизвикваше.

— Добър вечер — отвърна сър Хамиш не приветливо, правейки стъпка назад. — Желаете ли чаша шери?

— Не, благодаря, сър Хамиш. Вашето уиски взе да ми харесва... с лед и малко сода.

— Съжалявам, имам само...

— Не се притеснявайте, сър, аз имам в стаята си — обади се Дейвид Хийт и се втурна да донесе бутилка „Джони Уокър“, която бе скрил под ризите си в най-горното чекмедже.

Въпреки тази подкрепа от Шотландия разговорът преди вечеря между тримата мъже вървеше някак тежко, но Дейвид Хийт не бе пристигнал от пет хиляди мили за дребна хотелска почерпка с Виктор Перес, който при други обстоятелства дори не би пресякъл шосето, за да се срещне със сър Хамиш Греъм. Разговорът се движеше от

скорошното посещение в Мексико на Нейно Величество кралицата, както я наричаше сър Хамиш, до поканата за ответна визита на президента Портийо във Великобритания. Вечерята можеше да мине и по-гладко, ако мистър Перес не беше ял през повечето време с ръце и после не беше посягал да си бърше пръстите в джинсите. Неспособен да потисне изумлението си, сър Хамиш го гледаше все по-втрещено, а дребничкият мексиканец откликваше с все по-широка усмивка.

След вечеря Дейвид Хийт реши, че е време да насочи разговора към целта на срещата, но едва след като сър Хамиш бе принуден да поръча бутилка коняк и кутия пури, което той стори с неохота.

— Търсим посредник, който да представлява „Строежи Грем“ в Мексико, мистър Перес, и вие ни бяхте препоръчан от най-високо място — каза сър Хамиш с тон, в който прозвуча липса на убеденост в собственото му съждение.

— Наричайте ме Виктор.

Сър Хамиш се поклони безмълвно и потръпна. Нямахше начин този човек да получи позволение да се обръща към него с „Хамиш“.

— За мен ще е удоволствие да ви представлявам, Хамиш — продължи Перес, — при положение че намерите условията ми за приемливи.

— Вероятно бихте могли да ни осветлите по отношение на... хм... характера на тези условия — рече сър Хамиш сковано.

— Разбира се — откликна с готовност дребният мексиканец. — Искам десет процента от договорената сума — пет процента, щом получите сделката, и пет процента, след като удостоверите приключването ѝ. Няма да плащате нито пени, преди да сте си получили сумата, а парите за мен трябва да бъдат внесени в швейцарска банка до седмица след като Националната банка на Мексико осребри чека ви.

Дейвид Хийт пое рязко въздух и се втрещи в каменния под.

— Но при тези условия вие бихте спечелили близо четири милиона долара — изрази своя протест сър Хамиш с пламнало лице. — Посочената сума надхвърля половината от печалбата, която сме планирали.

— Това, както, струва ми се, казвате в Англия, Хамиш, си е ваш проблем, вие сте си определили цената в офертата — рече Перес, — не аз. Във всеки случай сделката все още предлага достатъчно, за да

можем и двамата да спечелим прилично, което си е честно, дума да няма, като отчетем наполовина и субективния фактор.

Сър Хамиш стоеше безмълвен и подръпваше папийонката си.

Дейвид Хийт изучаваше съсредоточено ноктите си.

— Помислете си добре, Хамиш — заяви Виктор Перес невъзмутимо, — и ме уведовете за решението си до утре на обяд. Резултатът за мен е без значение. — Мексиканецът стана, ръкува се със сър Хамиш и си тръгна.

Поизпотен, Дейвид Хийт излезе да го изпрати и го последва в асансьора. Щом слязоха във фойето, той подаде овлажнялата си ръка на мексиканеца.

— Лека нощ, Виктор. Убеден съм, че всичко ще е наред... до утре на обяд.

— Надявам се — отвърна мексиканецът, — заради теб. — И като си подсвиркваше, напусна фойето.

Когато управителят се върна, завари сър Хамиш да седи на масата с чаша вода в ръка.

— Не мога да повярвам, че е възможно този... този човек да представлява държавния секретар... да представлява министър от правителството.

— Увериха ме, че е така — отвърна Дейвид Хийт.

— Но да се дадат близо четири милиона на такъв субект...

— Съгласен съм с вас, сър, но това е начинът, по който се прави бизнес тук.

— Не мога да повярвам — повтори сър Хамиш. — Отказвам да повярвам. Още утре сутрин искам да ми уредите среща с министъра.

— Това няма да му се понрави, сър. Може да изложи на риск поста му и да го извади на светло, което само ще му създаде затруднения.

— Изобщо не ме интересуват неговите затруднения. Обсъждаме подкуп, трябва ли да го кажа още по-ясно, Хийт? Рушвет от близо четири милиона долара. Вие нямате ли принципи, човече?

— Да, сър, но аз все пак бих ви посъветвал да се откажете от разговор с държавния секретар. Той не би искал някоя от срещите ви с мистър Перес да бъде документирана.

— Ръководя тази компания според собствените си разбирания почти трийсет години, мистър Хийт, и аз съм този, който ще реши

какво да се документира и какво не.

— Да, сър, разбира се.

— Още утре, при първа възможност, държа да разговарям с държавния секретар. Ако обичате, уредете ми среща.

— Щом настоявате, сър — каза Дейвид Хийт примирено.

— Настоявам.

Управителят се прибра в стаята си и изкара безсънна нощ. Рано на следващата сутрин донесе написано на ръка, лично и поверително писмо до министъра, който незабавно изпрати кола за шотландския индустриалец.

Сър Хамиш се возеше бавно през шумните, кипящи от живот и изпълнени с тълпи улици на града в министерския черен форт „Галакси“ с веещо се флагче. Хората почтително се отдръпваха, за да сторят път на колата. Шофьорът спря пред Министерството на строежите и обществените сгради на „Пасео де ла Реформа“ и преведе сър Хамиш през дългите бели коридори до една чакалня. Няколко минути по-късно една от асистентките въведе сър Хамиш при държавния секретар и седна отстрани. Министърът — човек със строг вид, явно отдавна прехвърлил седемдесетте — бе облечен с безупречен бял костюм, бяла риза и синя вратовръзка. Той стана, приведе се над обширната повърхност от зелена кожа и протегна ръка.

— Заповядайте, седнете, сър Хамиш.

— Благодаря — каза президентът, чувствайки се повече у дома си, докато оглеждаше кабинета на министъра; на тавана лениво се въртеше голям витлообразен вентилатор, без да разсейва особено задуха в помещението, на стената зад гърба на министъра висеше снимка на президента Хосе Лопес Портийо в официално сутрешно облекло, а под нея — плакет с герб.

— Виждам, че сте получили образованието си в Кеймбридж.

— Точно така, сър Хамиш. Учих три години в „Корпус Кристи“ в Кеймбридж.

— В такъв случай познавате добре моята страна, сър.

— Наистина имам много приятни спомени от престоите си в Англия, сър Хамиш. Всъщност аз и досега посещавам Лондон, доколкото ми позволява отпуската.

— Някой път трябва да предприемете пътуване до Единбург.

— Вече съм го сторил, сър Хамиш. Посетих фестивала по два повода и сега вече знам защо вашият град се описва като Атина на севера.

— Добре сте осведомен, господин министър.

— Благодаря ви, сър Хамиш. Сега трябва да ви попитам с какво мога да ви бъда полезен. Писмото на вашия помощник бе твърде неясно.

— Първо, позволете ми да заявя, господин министър, че за моята компания е чест да бъде разглеждана като възможен изпълнител на проекта за околоръстното шосе на града. Искрено се надявам, че нашият трийсетгодишен опит в строителството, двацет от които в третия свят — за малко не каза „неразвитите страни“ — израз, който неговият управител „Проекти“ го бе предупредил да не използва — са причината вие като министърът, оглавяващ въпросното начинание, да установите, че сме подходящата кандидатура за този контракт.

— Всичко това плюс репутацията ви, че приключвате работата в уречения срок и на уговорената цена — отвърна държавният секретар. — Само два пъти в цялата си практика сте отправяли искане за промени в графика на плащане. Веднъж в Уганда, когато сте били възпрепятствани от жалките изисквания на държавния глава Амин, и другият проект, ако си спомням правилно, е бил в Боливия — летище, което сте завършили с принудително закъснение от шест месеца заради земетресение. И в двата случая сте приключили сделката на предоговорена цена и според моите съветници сте загубили пари. — Държавният секретар попи чело с копринена кърпичка и после продължи: — Не бих желал да смятате, че моето правителство се отнася към подбора без нужната задълбоченост.

Сър Хамиш бе поразен от краткото и компетентно изложение на държавния секретар, още повече че върху тапицираното с кожа бюро пред него не лежаха никакви помощни записки. Внезапно изпита вина от оскъдните познания, които имаше за произхода, образованието и кариерата му.

— Разбира се, че не смятам, господин министър. Поласкан съм от личната ви загриженост, която засилва решимостта ми да премина към една неудобна тема, която...

— Преди да кажете още нещо, сър Хамиш, мога ли да ви задам няколко въпроса?

— Разбира се, господин министър.

— Все още ли смятате посочената в офертата цена от 39 121 110 долара за приемлива предвид всички условия?

— Да, господин министър.

— И тази сума ви предоставя възможност да свършите добра работа, като същевременно осигурите печалба за своята компания?

— Да, господин министър, но...

— Отлично, тогава смятам, че единственото, което трябва да решите, е дали искате да подпишете договора днес до обяд. — Министърът старателно наблегна на думата „обяд“.

Сър Хамиш, който никога не бе разбирал израза „едно кимване върши работа колкото и едно намигване“, продължи безразсъдното си настъпление.

— При все това има един аспект от договора, който смятам, че трябва да обсъдя с вас насаме.

— Убеден ли сте, че би било разумно, сър Хамиш?

Сър Хамиш се поколеба, но само за миг, преди да продължи. След чутото до момента, ако беше Дейвид Хийт, той щеше да стане, да стисне ръката на държавния секретар, да махне капачката на писалката си и да се устреми към договора... но не и неговият работодател.

— Да, господин министър, смятам, че съм длъжен — заяви категорично сър Хамиш.

— Бихте ли ни оставили, госпожице Виейтис?

Асистентката затвори стенографския си бележник, стана и излезе от стаята. Сър Хамиш изчака вратата да се затвори, преди да каже нещо.

— Вчера ме посети един ваш сънародник, някой си Виктор Перес, който живеел тук, в Мексико Сити, и който твърди...

— Чудесен човек — каза министърът приглушено.

При все това сър Хамиш не се отказа от настъплението.

— Да, вероятно, господин министър, но той поиска разрешението ми да представлява „Строежи Греъм“ като наш посредник и аз се запитах...

— Обичайна практика в Мексико, изцяло в рамките на закона — заяви министърът, завъртя се със стола си и впери поглед навън през прозореца.

— Да, разбирам, че се действа по този начин — каза сър Хамиш, в този момент говорейки на гърба на министъра, — но ако се налага да се разделя с десет процента от парите на правителството, трябва да съм убеден, че подобно решение се ползва с вашето лично одобрение. — Според сър Хамиш, формулировката му се получи доста добре.

— Хм — подхвана държавният секретар, като внимателно подбираше думите си. — Виктор Перес е добър човек и винаги е бил лоялен към мексиканската кауза. Може би понякога оставя неблагоприятно впечатление, далече от онова, което бихте очаквали от висшето общество, сър Хамиш, но ние тук, в Мексико, нямаме класови бариери. — Министърът отново се завъртя със стола си и се обърна с лице към сър Хамиш.

Шотландският индустриалец се изчерви.

— Разбира се, господин министър, но, моля да ме извините, въпросът съвсем не е в това. Господин Перес иска да му дам почти четири милиона долара, което е повече от половината ми пресметната печалба от проекта, без да са взети под внимание евентуални злополуки и непредвидени обстоятелства, които могат да възникнат впоследствие.

— Вие сте определили включената в офертата цена, сър Хамиш. Признавам, стори ми се забавен фактът, че сте добавили рождената си дата към трийсет и деветте милиона.

Сър Хамиш зяпна.

— Бих си помислил — продължи министърът, — че с оглед на репутацията ви през последните три години и сегашното положение във Великобритания, едва ли можете да си позволите да бъдете придирчив.

Министърът впери безстрастен поглед в слисаното изражение на сър Хамиш. Двамата понечиха да заговорят едновременно. Сър Хамиш преглътна онова, което се готвеше да каже.

— Нека ви разкажа една кратка история за Виктор Перес. Когато войната бе в разгара си — възрастният държавен секретар се позоваваше на мексиканската революция по същия начин, по който един американец първо мисли за Виетнам, или един англичанин за Германия, когато чуят думата „война“, — бащата на Виктор бе един от младежите под мое командване, които загинаха на бойното поле при град Селая само дни преди да победим. Остави син, роден в Деня на

независимостта, който дойде на този свят сирак. Имам честта, сър Хамиш, да бъда кръстник на това дете. Нарекохме го Виктор.

— Разбирам, че чувствате отговорност към стар другар, но аз все пак смятам, че четири милиона са...

— Така ли? Нека продължа тогава. Посетих бащата на Виктор в една полева болница точно преди да умре, и той ме помоли да се погрижа за съпругата му. Тя почина при раждането. Затова реших, че отговорността ми е прехвърлена върху единственото им дете.

Сър Хамиш замълча за момент.

— Оценявам отношението ви, господин министър, но десет процента от една от най-големите ви сделки?

— Един ден — продължи държавният секретар, все едно изобщо не бе чул репликата на сър Хамиш — бащата на Виктор се биел на предната линия при Сакатекас и когато хвърлил поглед към минираната зона, видял млад лейтенант, проснат по очи в калта. Единият му крак бил почти отнесен от взрив. Без да мисли за собствената си безопасност, той запълзял през минното поле, стигнал до лейтенанта и го влачил метър по метър обратно до лагера. Нужни му били повече от три часа. После качил лейтенанта на един камион и го откарал до най-близката полева болница, несъмнено спасявайки крака му и по всяка вероятност живота му. Тъй че, както виждате, правителството има сериозно основание да удостои сина на Перес с привилегията понякога да бъде представлявано от него.

— Съгласен съм с вас, господин министър — рече тихо сър Хамиш. — Достойно за възхищение. — За първи път държавният секретар се усмихна. — Но все пак, признавам, не мога да разбера защо му отпускате такъв голям процент.

Министърът се навъси.

— Опасявам се, сър Хамиш, че ако не разбирате това, няма никаква надежда да проумеете принципите, според които живеем ние, мексиканците.

Държавният секретар се надигна иззад бюрото си, пое куцукайки към вратата и отпрати сър Хамиш.

---

[1] Римска крепостна стена, изградена по заповед на император Адриан през 120 — 123 г. като защита срещу британските племена от север. — Б.пр. ↑

[2] 457 м. — Б.пр. ↑

[3] Утре; по-късно, друг път (исп.). — Б.пр. ↑

УНГАРСКИЯТ ПРОФЕСОР

Съвпаденията, заявява се на писателите (обикновено от страна на критиците), трябва да се избягват, макар че всъщност реалният свят е пълен със случки, които сами по себе си са невероятни. Всеки има някакво преживяване, което реши ли да опише, би се възприело от останалите като чиста измислица.

Същата седмица, в която заглавията от световната преса тръбяха: „Русия напада Афганистан; Америка бойкотира Олимпийските игри в Москва“, в „Таймс“ се появи кратък некролог за виден професор по английски език от Университета на Будапеща. „Един талант, роден и починал в своята родна Будапеща, чиято репутация е обезпечена от блестящо преведените от него произведения на Шекспир на унгарски език. Въпреки че според някои езиковеди в неговия *Кориолан* се забелязва известна липса на зрялост, всички единодушно признават превода му на *Хамлет* за гениален.“

Близо десет години след Унгарската революция през 1956 г. имах шанса да участвам в студентска среща по лека атлетика в Будапеща. Състезанието по график трябваше да продължи цяла седмица, поради което реших, че едва ли ще бъде възможно да опозная макар и малко тази страна. В неделя вечерта отборът кацна на летище „Ферихеги“, откъдето незабавно бяхме отведени в хотел „Ифушаг“ (по-късно научих, че думата на унгарски означава „младеж“). След като се настанихме, повечето състезатели си легнаха рано, тъй като първите предварителни серии бяха насрочени за следващия ден.

Закуската на сутринта се състоеше от мляко, препечени филийки и яйца, сервирани на три пъти през значителен интервал. Онези от нас, които имаха бягане същия следобед, пропуснаха обяда, опасявайки се, че едно матине може да стане причина да си изпуснем състезанието.

Два часа преди началото на срещата бяхме отведени с автобус до стадион „Неп“ и стоварени пред съблекалните (все ми се струва, че

трябва да ги наричат „облекални“). Преоблякохме се в спортни екипи и насядахме по пейките в напрегнато очакване да бъдем повикани. След време, което ни се стори безкрайно, но всъщност бе само пет минути, при нас дойде служител, който ни изведе на пистата. Тъй като беше денят на откриването, стадионът беше изпълнен до краен предел. След като приключих с обичайната загрявка, която представляваше спокойно равномерно тичане, няколко спринта и леки упражнения за тонизиране на мускулите, високоговорителят обяви на три езика предстоящия старт на сто метра. Съблякох анцуга си и изтичах до мястото на старта.

По сигнал заех позиция, притиснал шпайкове до стартовото блокче, и зачаках напрегнато изстрела. По местата, готови — бум! Десет секунди по-късно бягането приключи и единствената положителна страна на класирането ми последен бе, че ми предоставяше шест свободни дни за изследване на унгарската столица.

Разходката из Будапеща ми напомни за дните от моето детство в Бристол веднага след войната, но с една съществена разлика. Освен че имаше сгради, разрушени от бомби, някои стени бяха нашарени с дупки от куршуми, оставени от автоматични откоси. Бяха минали осем години от революцията, но следите от нея личаха навсякъде, може би защото държавниците искаха никой да не забравя. Хората по улиците имаха съвършено безизразни, набраздени от бръчки лица и не крачеха, а по-скоро тътреха крака, оставяйки впечатлението за нация от старци. Ако човек ги попиташе невинно защо, те отговаряха, че няма за къде да бързат, нито на какво да се радват, макар че винаги изглеждаха внимателни един към друг.

На третия ден от игрите се върнах на стадион „Неп“, за да подкрепя един мой приятел, който щеше да се състезава в полуфиналите на четиристотин метра с препятствия — първата дисциплина за този следобед. В качеството си на състезател притежавах пропуск и по тази причина можех да седна където си пожелаех на полупразните трибуни. Избрах да наблюдавам бягането от сектора точно над финиша, който ми предоставяше идеална видимост към финалния отсек. Седнах на дървената скамейка, без да обръщам особено внимание на хората от двете ми страни. Бягането започна и когато моят приятел взе виража, преодолявайки седмото препятствие, а до финиша му оставаха само още три, аз станах и с възторжени викове

го насърчавах през целия финален отсек. Той успя да се класира трети, осигурявайки си място във финала на следващия ден. После седнах отново и отбелязах точните резултати в програмата си. Вече се канех да тръгвам, тъй като между състезателите по хвърляне на чук и овчарски скок нямаше наши участници, когато зад гърба ми прозвуча глас:

— Вие сте англичанин?

— Да — отвърнах, обръщайки се към мястото, от което ми бе отправен въпросът.

Към мен вдигна поглед възрастен господин. Носеше костюм от три части, който сигурно е бил старомоден още когато е принадлежал на баща му, и дори не притежаваше евентуалното преимущество някой ден отново да дойде на мода. Кожените кръпки на лактите не оставиха никакво съмнение у мен, че питащият е ерген, тъй като можеха да бъдат защити по този начин само от мъж... или пък човек се чувстваше принуден да заключи, че лактите му са някак не на място. Дължината на крачолите му подсказваше, че баща му е бил по-висок от него. Колкото до самия мъж, той имаше няколко кичура бели коси, мустаци на морж и румени бузи. Уморените му сини очи бяха непрекъснато полузатворени, подобно на затвор на фотокамера, който току-що е бил освободен. Челото му бе тъй набраздено от бръчки, че спокойно можеше да е на всякаква възраст между петдесет и седемдесет. Цялостното впечатление бе за кръстоска между трамваен кондуктор и безработен цигулар.

За втори път седнах обратно на мястото си.

— Надявам се, че не ви притеснявам с въпроса си? — добави той.

— Разбира се, че не — отвърнах.

— Просто твърде рядко ми се удава възможност да си поговоря с англичанин. Затова, щом зърна някой, винаги „сграбчвам копривата“. Така ли беше правилният разговорен израз?

— Да — отвърнах, опитвайки се да определя колко унгарски думи знаех. „Да“, „не“, „добро утро“, „довиждане“, „загубих се“, „помощ“.

— Вие сте участник в студентските игри?

— По-правилно би било „бяхте“, а не „сте“ — рекох. — Доста бързо приключих още в понеделник.

— Защото не сте били достатъчно бърз, може би?

Аз се засмях, възхищавайки на степената, в която владееше моя роден език.

— Защо английският ви е толкова добър? — попитах.

— Опасявам се, че е малко позанемарен — отвърна старецът. — Но все още ми позволяват да преподавам този предмет в университета. Трябва да ви призная, че не проявявам и най-малък интерес към спорта, но тези мероприятия винаги ми предоставят възможността да хвана някого като вас и да смажа ръждясалата машина, макар и за няколко минути. — Той ми отправи уморена усмивка, но сега очите му блестяха.

— От коя част на Англия сте родом? — За първи път произношението му не бе достатъчно точно, тъй като „родом“ прозвуча по-скоро като „родов“.

— Съмърсет — отвърнах.

— Може би най-красивото графство в Англия. — Аз се усмихнах, тъй като повечето чужденци не стигаха по-далеч от Стратфорд-на-Ейвън или Оксфорд. — Да пътуваш през Мендипите^[1] — продължи той, — през осеяната с вечнозелени хълмове област, да спреш в Чедър, за да разгледаш пещерите, после в Уелс, за да се удивиш на черните лебеди, биещи камбаната върху стената на катедралата, или в Бат на р. Ейвън, прочут с горещите си минерални извори и останките от римско време, за да се възхитиш на стила на живот на класическия Рим и после може би да прекосиш границата на графството и да продължиш към Девън... Според вас Девън по-красив ли е от Съмърсет?

— В никакъв случай — отвърнах аз.

— Може би сте малко предубеден — засмя се той. — Я сега да видим дали ще си спомня:

*Западните графства са седем,
Но най-славното сред тях е Девън.*

Вероятно също като вас писателят Томас Харди е бил предубеден и е можел да мисли единствено за своя любим Ексмур, за селцето Тивъртън и Плимут.

— А коя е вашата любима област? — попитах аз.

— Според мен Северен Райдинг в Йоркшир винаги е бил подценяван — отвърна възрастният човек. — Спомене ли се Йоркшир, подозирам, че хората първо се сещат за Лийдс, Шефилд и Барнсли. Въгледобив и тежка промишленост. Посетителите трябва да пътуват и да видят тамошните долини; ще разберат, че си приличат колкото тебешир със сирене. Графство Линкълншир в Източна Англия, на Северно море, е твърде равнинно, а голяма част от графствата, разположени в централната част на Англия, сигурно вече са опорочени от разрасналите се градове. Бирмингам не ми допада. В крайна сметка се спирам на Устършир и Уорикшър — чудати и старомодни селища, сгушени между Котсуолдските хълмове и увенчани от Стратфорд-на-Ейвън. Как ми се ще да бях имал възможност да съм в Англия през 1959 година, когато моите сънародници се съвземаха от раните на революцията. Лорънс Оливие в ролята на Кориолан — още един човек, който не е искал да показва своите белези.

— Аз гледах постановката — рекох. — Ходихме от училище.

— Щастливец. Преведох тази пиеса на унгарски, когато бях на деветнайсет. Когато я препрочитам миналата година, осъзнах, че преди да си отида от този свят, трябва да повтора упражнението.

— Превеждали ли сте други пиеси на Шекспир?

— Всичките без три, все оставям „Хамлет“ да отлежава, но щом го завърша, ще се върна на „Кориолан“ и ще го почна отначало. След като сте студент, мога ли да попитам кой университет посещавате?

— Оксфорд.

— В кой колеж?

— „Брейзън ноуз“.

— Ааа, БНК. Колко прекрасно е да се намират само на няколко ярда — най-великата библиотека на света. Ако бях роден в Англия, щях да пожелаая да прекарам дните си в „Ол Соулс“ — пада се точно срещу БНК, нали?

— Точно така.

Професорът замълча докато наблюдавахме последвалия полуфинал на 1500 метра. Победител стана Анфрас Патович — унгарец — и тълпата от привърженици обезумя от радост.

— Ето това се казва подкрепа — рекох.

— Като в мача на „Манчестър Юнайтед“, когато вкарват победния гол на финала за купата. Само че моите сънародници не крещят, защото унгарецът финишира пръв — каза възрастният човек.

— Нима? — изненадах се аз.

— Ами да, поздравяват го, защото победи руснака.

— Дори не съм забелязал — рекох.

— Няма и защо, но тяхното присъствие винаги е на преден план в съзнанието ни, освен това рядко имаме възможността да станем свидетели на публичното им поражение.

Опитах се да го върна към някоя по-ведра тема.

— И ако ви бяха приели в „Ол Соулс“, преди това кой колеж би ви се искало да посещавате?

— Като студент имате предвид?

— Да.

— Без съмнение „Магдалин“ е най-прекрасният колеж. Има сериозното преимущество да е разположен на река Чаруъл; както и да е, признавам, че изпитвам определена слабост към перпендикулярната архитектура и силна любов към Оскар Уайлд.

Разговорът ни бе прекъснат от звука на стартовия пистолет и ние проследихме втората полуфинална серия на 1500 метра. Победи Ортас от УССР и този път тълпата от зрители изрази неодобрението си по-явно, аплодирайки така, че левите ръце се разминаваха с десните, без да се докосват. Улових се, че се присъединявам на страната на унгарците. Сцената накара възрастния унгарец да потъне в тъжно мълчание. Последното бягане за деня бе спечелено от Тим Джонсън от Англия и аз станах и се разкрещях без всякакво стеснение. Унгарските зрители ръкопляскаха учтиво.

Обърнах се да се сбогувам с професора, който от известно време седеше безмълвен.

— Колко време ще останете в Будапеща? — попита той.

— До края на седмицата. В неделя пътувам обратно за Англия.

— Бихте ли намерили време някоя вечер да споделите трапезата на един старец?

— С удоволствие.

— Колко мило от ваша страна — каза той и записа с големи печатни букви пълното си име и точния си адрес на гърба на програмата ми, след което ми я върна. — Да кажем утре в седем? И ако

имате някакви стари вестници или списания, които да донесете — каза той с леко притеснен вид. — Ще ви разбере напълно, ако ви се наложи да промените плановете си.

Прекарах следващата сутрин в разглеждане на църквата „Св. Матиас“ и на древната крепост — две от сградите, които не носеха белезите на революцията. После направих кратко пътуване по Дунава и посветих следобеда си да подкрепя плувците на олимпийския басейн. В шест часа се върнах в хотела. Сложих си блейзъра от официалното облекло на отбора и сиви панталони, надявайки се да изглеждам достатъчно елегантен за моя изтъкнат домакин. Заклучих вратата и вече бях поел към асансьора, когато изведнъж се сетих. Върнах се в стаята си да взема купа вестници и списания, които бях събрал от съотборниците си.

Смятах, че няма да се затрудня да намеря дома на професора, но очакванията ми не се оправдаха. След като известно време се лутах из павираните улици, размахвайки адреса на професора пред разни минувачи, накрая бях упътен към стар жилищен блок. Втурнах се нагоре по дървените стъпала, вземайки по няколко наведнъж, като се питах колко ли време отнемаше изкачването на професора всеки ден. Спрях се пред вратата с неговия номер и почуках.

Възрастният човек ми отвори незабавно, все едно бе стоял там, чакайки зад вратата. Забелязах, че носеше същия костюм, с който го бях видял предишния ден.

— Съжалявам, че закъснях — извиних се аз.

— Няма нищо — и моите студенти намират за трудно да ме намерят първия път — каза той, докато ми стискаше ръката. После замълча. — Не е добре една дума да се използва два пъти в същото изречение. „Се затрудняват“ би било по-добре, нали?

Той избърза пред мен, без да изчака отговора ми — човек, очевидно свикнал да живее сам. Преведе ме през малък сумрачен коридор във всекидневната. Бях шокиран от размера ѝ. Трите стени бяха покрити с посредствени гравюри и акварели, изобразяващи картини от английската природа, а четвъртата стена бе заета от огромна библиотека. Зърнах Шекспир, Дикенс, Тролоп, Харди, Ивлин Уо и Греъм Грийн. На масата имаше стар брой на „Ню Стейтсман“ и аз

се озърнах да видя дали сме сами, но нямаше следа от жена или дете — нито като присъствие, нито на снимка, а и масата бе сложена само за двама.

Възрастният човек се обърна и радостно се втренчи в моя куп вестници и списания.

— „Пънч“, „Тайм“ и „Обзървър“ — истинско пиршество — обяви той, докато ги трупаше в ръце, преди да ги постави с любов върху леглото си в ъгъла на стаята.

После професорът отвори бутилка вино и ме остави да разгледам картините, докато приготви вечерята. Оттегли се в някаква ниша, която бе толкова малка, че дори не си бях дал сметка за наличието на кухненски бокс към стаята. Продължи да ме бомбардира с въпроси за Англия, на много от които не можех да отговоря.

Няколко минути по-късно се върна в стаята и ме покани на масата.

— Моля, заповядайте — каза, замисли се за момент и добави: — Не местете стола, просто седнете на него.

Постави пред мен чиния с бутче от нещо, което може да е било пиле, парче салам и един домати. Стана ми тъжно не защото храната беше оскъдна, а защото според него бе самото изобилие.

След вечерята, която въпреки усилията ми да се храня бавно и да поддържам разговора, не отне много време, възрастният човек приготви кафе, което беше доста горчиво, и после натъпка една лула, преди да продължим разговора си. Шекспир, за А. Л. Роуз^[2], а след това за политика.

— Истина ли е — попита професорът, — че Англия скоро ще има лейбъристко правителство?

— Така поне сочат анкетите за проучване на общественото мнение — отвърнах.

— Предполагам, англичаните усещат, че сър Алек Дъглас-Хоум не е достатъчно енергичен и модерен за шейсетте — каза професорът, димейки с лулата си.

Млъкна за момент и впери поглед в мен през пушека.

— Не ви предложих лула, тъй като реших, че след преждевременното ви отпадане още в първия кръг на състезанията едва ли бихте пушили. — Аз се усмихнах. — Но сър Алек —

продължи той, — е човек със сериозен опит в политиката; за една страна съвсем не е зле да бъде управлявана от вещ джентълмен.

Ако подобно становище бе изказано от собствения ми преподавател, щях да се изсмея на глас.

— А какво мислите за водача на лейбъристите? — попитах, въздържайки се да споменавам името му.

— Формиран в разгара на една технологическа революция — отвърна той. — Не съм много убеден. Харесвах Гейтскил — интелигентен и проницателен човек. Преждевременна смърт. Атли, подобно на сър Алек, беше джентълмен. Но що се отнася до мистър Уилсън, подозирам, че историята ще подложи на изпитание неговото дръзновение в тази жежка обстановка — каламбур, който се получи неволно — и едва тогава ще установим истината.

Не можах да измисля какво да кажа в отговор.

— Снощи, след като се разделихме — продължи възрастният човек, — разсъждавах над последствията от конфликта при Суец върху една нация, която само десет години по-рано е била победител в световна война. Американците трябваше да ви подкрепят. Сега четем в ретроспекция — неотменна привилегия на историка — че по онова време министър-председателят Идън бил уморен и болен. Истината е, че той не получи подкрепата на своя най-близък съюзник, и то в момент, когато най-много се нуждаеше от нея.

— Може би ние пък трябваше да ви подкрепим през 1956.

— Не, не, тогава беше твърде късно Западът да поеме бремето на унгарските проблеми. Чърчил разбра това още през 1945. Той искаше да настъпи отвъд Берлин и да освободи всички държави, граничещи с Русия. Но Западът вече се бе навоювал и остави Сталин да се възползва от тази апатия. Когато Чърчил роди фразата „желязната завеса“, той предвиди съвсем точно какво предстои да се случи на Изток. Изумително е, че когато този велик човек каза: „Ако Британската империя просъществува хиляда години“, тя всъщност вече е била обречена да оцелее само още двацет и пет. Така ми се ще да бе останал в коридорите на властта през 1956 година.

— Революцията засегна ли сериозно вашия живот?

— Не се оплаквам. Привилегия е да си професор по английски език в престижен университет. Не ми се месят в катедрата и Шекспир все още не е заклеймен като подривна литература. — Той замълча и

дръпна солидно от лулата си. — А какво ще правите вие, млади човече, когато завършите университета — както вече показахте, няма надежда да си изкарвате хляба като бегач.

— Искам да бъда писател.

— Тогава пътувайте, пътувайте, пътувайте — рече той. — Не можете да очаквате да научите всичко от книгите. Трябва да видите света със собствените си очи, ако се надявате някога да нарисувате картина за другите.

Аз погледнах стария часовник върху поставката на камината само за да си дам сметка колко бързо бе минало времето.

— Опасявам се, че трябва да ви оставя — очакват всички да се приберем в хотела до десет.

— Разбира се — каза той с усмивка за манталитета на английското частно училище. — Ще ви съпровожда до площад „Кошут“ и оттам ще видите хотела си на хълма.

Когато излязохме от апартамента, забелязах, че той не си направи труда да заключи вратата. Животът не му бе оставил кой знае какво за губене. Преведе ме бързо през тесните улички, из които се бях лутал така безпомощно същата вечер, като бърбеше за една или друга постройка — неизчерпаем фонд от знания за собствения му век, а и за моя. Когато стигнахме площад „Кошут“, той хвана ръката ми и я задържа в своята. Стори го с неохотата на самотните хора да приемат раздялата.

— Благодаря ви, че позволихте на един старец да си достави удоволствие, бъррейки на любимата си тема.

— Аз ви благодаря за гостоприемството и следващия път, когато сте в Съмърсет, трябва да дойдете в Лимпшам и да се запознаете със семейството ми.

— Лимпшам? Не се сецам къде е — рече той с тревожен вид.

— Не съм учуден. Цялото село наброява само двацет и двама души.

— Достатъчно за два отбора по крикет — отбеляза професорът. — Игра, която, признавам си, така и не успях да проумея.

— Не се притеснявайте, същото е с половината англичани.

— Само че бих искал. Какво означава „гъли“, „ноубол“, „нощен пазач“? Тези термини винаги са будели любопитството ми.

— Тогава не забравяйте да ми се обадите следващия път, когато дойдете в Англия. Ще ви заведем на „Лорд“ и ще видим дали мога да ви науча на нещо.

— Колко мило — рече той, след което се поколеба за миг, преди да добави: — Но не мисля, че ще се срещнем отново.

— Защо не?

— Виждате ли, през целия си живот никога не съм напуснал Унгария. Когато бях млад, не можех да си го позволя, а сега не си представям, че тези, които са на власт, ще ми разрешат да видя вашата обична Англия.

Той пусна ръката ми, обърна се и тътрейки крака, потъна в сенките на страничните улички на Будапеща.

Отново прочетох некролога му в „Таймс“, както и водещите заглавия за Афганистан и последствията от случилото се там, за Московските олимпийски игри.

Той се оказа прав. Повече не се видяхме.

---

[1] Верига от варовикови хълмове в Югозападна Англия, прочуто с множеството си пещери със сталактитени образувания и рядка варовикова форма. — Б.пр. ↑

[2] Английски историк (1903 — 1997), известен с изследванията си върху живота и творчеството на Шекспир, както и с поезията си, посветена на Корнуел. — Б.пр. ↑

СТАРА ЛЮБОВ

Казват, че някои хора се влюбват от пръв поглед, но не това се случи с Уилям Хачард и Филипа Джеймсън. Те се намразиха от мига, в който се срещнаха. Тази взаимна ненавист започна от първото им занятие в университета. И двамата бяха постъпили в началото на трийсетте с пълни стипендии да следват английски език и литература — Уилям в „Мъртън“, а Филипа — в „Съмървил“. Всеки от тях бе получил категоричните уверения на своите преподаватели от училище, че ще бъде най-добрият студент в курса.

Техният преподавател Саймън Джейкс от „Ню Колидж“ бе колкото озадачен, толкова и развеселен от яростното съперничество, което така бързо се бе разгоряло между двамата му най-способни студенти, и не се поколеба да се възползва умело от враждата им, за да извлече най-доброто от всеки от тях, без да позволява на единия или на другия да стига до открити хули. Филипа — привлекателно слабо момиче с рижи коси и особено тънък глас — на ръст бе колкото Уилям, тъй че при всяка възможност участваше в диспутите, станала права и пременена с нови обувки с високи токчета, докато Уилям, чийто дълбок глас предизвикваше неволен респект, всеки път се опитваше да изрази мнението си от седнало положение. Колкото повече се разгаряше съперничеството им, толкова по-усърден ставаше всеки от тях в опитите си да надвие другия. В края на първи курс двамата вече бяха далеч пред своите колеги, но в състезанието помежду си оставаха в равни позиции. Саймън Джейкс сподели с професора по англосаксонски изследвания в „Мъртън“, че никога не е имал двама толкова способни студенти в една и съща година и че много скоро вече ще му е трудно да ги оборва.

През дългата ваканция след първата година и двамата работиха по изтощителен график и с постоянната мисъл, че другият успява да свърши нещо повече. Разнищиха Блейк, Уърдсуърт, Колридж, Шели, Байрон, а вечер си лягаха с Кийтс. Когато се върнаха за началото на втори курс, те установиха, че раздялата е засилила враждебността им;

а когато и двамата получиха отличен с похвала за есетата си върху поемата „Беоулф“, това ни най-малко не облекчи положението. Една вечер Саймън Джейкс отбеляза на масата на преподавателите в „Ню Колидж“, че ако Филипа Джеймсън беше родена момче, някои от семинарите му несъмнено щяха да завършват с размяна на удари.

— Защо не ги разделите? — попита деканът вяло.

— Та да си удвоя работата? — възкликна Джейкс. — През повечето време те се учат един друг, а аз просто изпълнявам ролята на арбитър.

От време на време противниците търсеха неговата оценка за това, кой води в надпреварата и тъй като всеки от тях бе непоклатим в увереността си, че е любимият ученик, винаги задаваше въпроса си така, че другият да чуе. Джейкс обаче бе твърде хитър, за да се остави да бъде подведен; той само им напомняше, че окончателните арбитри ще бъдат членовете на изпитната комисия. Ето защо двамата се изхитриха и приложиха собствена тактиката, според която споменавайки другия, и то така, че да чуе, го наричаха съответно „онази глупачка“ и „онзи високомерен тип“. В края на втори курс вече почти не бяха в състояние да остават заедно в едно и също помещение.

По време на лятната ваканция Уилям прояви временен интерес към певица и актьора Ал Джолсън и момиче на име Руби, докато Филипа подхвана флирт с чарлстона и млад флотски лейтенант от Дартмут. Но когато следващият семестър започна, тези епизодични увлечения бяха запазени в тайна и скоро бяха забравени.

В началото на трети курс, по съвет на Саймън Джейкс, и двамата кандидатстваха за наградата „Чарлз Олдъм“ наред с всички други студенти, които според показаните резултати имаха реални шансове да завършат с отличие. „Чарлз Олдъм“ се присъждаше за есе върху определен аспект от произведенията на Шекспир и както Филипа, така и Уилям си дадоха сметка, че това ще бъде единственият път в техния студентски живот, когато двамата ще бъдат оценявани в пряко съперничество. Тайно всеки от тях се впусна в дебрите на Шекспировите произведения — от Хенри VI до Хенри VIII — и често задържаше Джейк извън времето на редовните семинари, като изискваше все по-задълбочени дискусии върху все по-сложна материя.

Избраната тема за конкурсното есе през въпросната година беше „Сатирата в творчеството на Шекспир“. Безспорно най-голямо

внимание трябваше да бъде отделено на „Троил и Кресида“, но и двамата установиха, че макар и в нюанси, сатирата присъства във всичките трийсет и седем пиеси на автора. „Да не говорим за повечето от сонетите му“ — написа Филипа на баща си в един от редките моменти на съмнение в себе си. Към края на годината за всички проявяващи интерес беше ясно, че наградата трябва да бъде спечелена или от Уилям, или от Филипа, като другият несъмнено щеше да се класира втори. При все това никой не дръзваше да изкаже предположение за евентуалния победител. Портриерът на „Ню Колидж“ — експерт по тези въпроси — отваряйки тефтера, който си водеше за „Чарлз Олдъм“, заложи и на двамата поравно — десет към едно в сравнение с останалите участници.

Преди датата за предаване на конкурсните есета двамата трябваше да се явят на последните изпити за получаване на степен. Всяка сутрин и всеки следобед в продължение на две седмици Филипа и Уилям се нахвърляха върху изпитните въпроси с охота, граничеща с непристойност. Накрая за никого не бе изненада, че и двамата постигнаха най-висок резултат. Из университета се носеха слухове, че непримиримите съперници имали най-високата оценка „алфа“ на всеки един от деветте си изпита.

— Искрено се надявам положението наистина да е такова — заяви Филипа на Уилям. — Въпреки това държа да ти припомня, че има съществена разлика между „алфа плюс“ и „алфа минус“.

— Напълно съм съгласен с теб — отвърна Уилям. — Щом научиш кой е спечелил „Чарлз Олдъм“, ще разбереш кой е бил оценен по-ниско.

Когато до крайния срок за предаването на конкурсните есета оставаха само три седмици, и двамата вече се трудеха по дванайсет часа на ден, заспивайки върху отворените учебници и сънувайки, че другият продължава да работи усърдно. Когато уреченият час настъпи, съперниците се срещнаха в мраморното фоайе на сградата в официални униформи и мрачно изражение.

— Добро утро, Уилям, искрено се надявам, че положените усилия ще успеят да ти осигурят място сред първите шестима.

— Благодаря ти, Филипа. Ако не се получи, ще погледна дали преди мен не фигурират имената на К. С. Луис, Никол Смит, Невил

Когхил, Едмънд Блъндър, И. У. Чеймбърс и Х. У. Гарард. Със сигурност няма кой друг от конкуренцията да ме притеснява.

— Изключително съм доволна — каза Филипа, все едно не бе чула отговора му, — че не седеше до мен, докато пишех есето си, и по този начин за първи път от три години насам беше лишен от възможността да преписваш от листовете ми.

— Единственото, което съм преписал от теб, Филипа, е разписанието на влаковете от Оксфорд до Лондон, при това впоследствие установих, че е старо и в този смисъл безполезно — напълно в унисон с останалите ти усилия.

И двамата предадоха в канцеларията своите есета от по 25 000 думи и безмълвно си тръгнаха. Всеки от тях се върна в своя колеж, очакваше с нетърпение резултатите.

Уилям направи опит да отмори през уикенда и за първи път от три години поигра малко тенис срещу едно момиче от колежа „Св. Ана“, като не успя да спечели и един гейм, камо ли цял сет. Когато отиде да поплува, за малко не потъна, което обаче успя да стори, докато се пробваше да кара лодка. Единственото му успокоение бе, че Филипа не стана свидетел на който и да е от немощните му физически напъни.

В понеделник, след бляскава вечеря с директора на „Мъртън“, той реши да се поразходи покрай река Чаруъл и да поосвежи глава преди лягане. Майската вечер все още светлееше, когато пое надолу покрай стената на стария град и оттам през ливадите към реката. Докато крачеше по виещата се пътечка, му се стори, че на известно разстояние пред себе си зърна своята съперница да чете под едно дърво. За момент си помисли да се обърне и да поеме обратно, но после реши, че тя може вече да го е забелязала, тъй че продължи напред.

Не беше виждал Филипа от три дни, макар че тя рядко напускаше мислите му — веднъж да спечели „Чарлз Олдъм“, и на тази глупачка щеше да ѝ се наложи да се откаже от оскърбителното си високомерие. Усмихна се при тази мисъл и реши да я подмине невъзмутимо. Приближавайки, откъсна очи от пътеката пред себе си, за да погледне крадешком към нея, и почувства, че се изчервява в очакване на нейната неминуема и добре премерена обида. И тъй като не се случи нищо, той се вгледа по-внимателно само за да установи, че

Филипа изобщо не четеше — беше заровила лице в шепите си и май плачеше. Той забави крачка, за да огледа не страховития противник, който в продължение на три години бе дебнал всяка негова стъпка, а едно окаяно и самотно същество, което изглеждаше някак безпомощно.

Първоначално Уилям предположи, че някой тайно я е уведомил кой печели наградата „Чарлз Олдъм“ и че победата е негова. След като размисли обаче, осъзна, че това не е възможно да е така — онази сутрин членовете на комисията просто бяха получили есетата и тъй като оценяващите трябваше да прочетат всяка предадена работа, най-вероятно резултатите щяха да бъдат обявени не по-рано от края на седмицата. Когато спря до Филипа, тя не вдигна глава — дори не беше сигурен дали е усетила присъствието му. Уилям неволно забеляза как дългите ѝ рижави коси се подвиваха леко точно там, където докосваха раменете ѝ. Седна до нея, но тя изобщо не помръдна.

— Какво се е случило? — попита той. — Мога ли да помогна?

Този път тя вдигна глава, откривайки зачервено си от плач лице.

— Не, Уилям, нищо повече от това да ме освободиш от присъствието си. Ти ме лишаваш от самотата ми, без да ми предоставяш компания.

Уилям бе доволен, че незабавно разпозна малката литературна алюзия.

— Какво се е случило, Мадам дьо Севине? — попита той по-скоро от любопитство, отколкото от загриженост, разкъсван между съчувствието и задоволството да я хване така беззащитна.

Мина доста време, преди да му отвърне.

— Баща ми е починал тази сутрин — каза тя накрая, все едно говореше на себе си.

Слисан, Уилям внезапно си даде сметка, че след три години, в които бе виждал Филипа почти всеки ден, не знаеше нищо за семейството ѝ.

— А майка ти? — попита той.

— Умряла е, когато съм била тригодишна. Дори не си я спомням. Баща ми е... — Тя замълча. — Беше свещеник и ме отгледа, жертвайки всичко, което притежаваше, за да ме прати в Оксфорд, дори семейното сребро. Толкова ми се искаше да спечеля „Чарлз Олдъм“ заради него.

Уилям предпазливо сложи ръка на рамото на Филипа.

— Не ставай смешна. Спечелиш ли наградата, ще те обявят за най-блестящия студент на десетилетието. В края на краищата ще трябва да си ме победила, за да ти присъдят отличието.

Тя се опита да се засмее.

— Разбира се, че исках да те победя, Уилям, но само заради баща ми.

— Как е починал?

— Рак, само че изобщо не ми каза. Помоли ме да не се прибирам у дома преди летния семестър, защото според него прекъсването можело да попречи на подготовката за последните ми изпити и за „Чарлз Олдъм“. Оказва се, че през всичкото това време ме е държал надалеч, защото е знаел, че ако видя състоянието му, това ще е краят на всякаква сериозна работа за мен.

— Къде живееш? — попита Уилям, отново изненадан, че не знае.

— Брокънхърст, в Хампшир. Връщам се там утре сутрин. Погребението е в сряда.

— Мога ли да те придружа?

Филипа вдигна поглед и съзря в очите на своя противник мекота, която не бе виждала по-рано.

— Много мило, Уилям.

— Хайде тогава, глупава жено — каза той. — Ще те отведе обратно в колежа ти.

— Последния път, когато ме нарече „глупава жено“, наистина го мислеше.

За Уилям бе съвсем естествено да се държат за ръце, докато вървяха покрай речния бряг. Никой не проговори, докато стигнаха „Съмървил“.

— В колко часа да мина да те взема? — попита той, без да пуска ръката ѝ.

— Не знаех, че имаш кола.

— Баща ми ми подари едно старо MG за отличния успех от финалните изпити. Копнеех за някакъв повод да ти се изфукам с проклетото нещо. Стартерът е с бутон.

— Очевидно не е искал да рискува, изчаквайки да ти я подари за резултатите от „Чарлз Олдъм“.

Уилям се засмя по-буйно, отколкото заслужаваше заядливата реплика.

— Извинявай — каза тя. — Отдай го на навика. Очаквам с нетърпение да видя дали шофираш така ужасно, както пишеш, защото ако е така, пътуването може никога да не завърши. Ще те чакам в десет.

Докато пътуваха към Хампшир, Филипа му разказа за баща си и за работата му като свещеник, след което разпита Уилям за неговото семейство. Спряха да обядват в една кръчма в Уинчестър. Заешко задушено с картофено пюре.

— За първи път се храним заедно — отбеляза Уилям.

Не последва обичайният бърз отговор; Филипа просто се усмихна.

След като приключиха с обяда, продължиха към Брокънхърст. Уилям спря неуверено колата върху чакълената настилка пред дома на викария. Вратата отвори възрастна прислужница, облечена в черно, която не скри изненадата си, че вижда госпожица Филипа с мъж. Филипа представи Ани на Уилям и я помоли да приготви стаята за гости.

— Толкова се радвам, че си намерила такъв свестен млад човек — отбеляза Ани по-късно. — Отдавна ли го познаваш?

Филипа се усмихна.

— Не, срещнахме се за първи път едва вчера.

Филипа стотви и двамата седнаха да вечерят край камината в гостната, която той запали. Макар че не си казаха почти нищо цели три часа, никой от тях не се почувства отегчен. Филипа забеляза начина, по който непокорните руси коси на Уилям падаха на челото му, и си помисли колко ли достолепен щеше да изглежда като остарее.

На следващата сутрин влезе в църквата под ръка с Уилям и стоя смело до края на погребението. Когато службата приключи, Уилям я отведе обратно в къщата, пълна с приятели на свещеника.

— Не бива да ни се сърдиш — каза господин Кръмп, църковният настоятел на викария, на Филипа. — Ти беше всичко за баща си, а на нас изрично ни бе наредено да не те уведомяваме за болестта му, за да не ти попречи за „Чарлз Олдъм“. Така се казваше наградата, нали?

— Да — отвърна Филипа. — Но всичко това сега ми изглежда толкова незначително.

— Тя ще спечели наградата в памет на баща си — обади се Уилям.

Филипа се обърна и го погледна, осъзнавайки, че е искрен.

Пренощуваха в дома на викария и поеха обратно към Оксфорд в четвъртък. В петък сутринта в десет часа Уилям отиде в колежа на Филипа и попита портиера дали може да говори с госпожица Джеймсън.

— Бъдете така любезен да изчакате тук, сър — каза мъжът, въвеждайки Уилям в малко помещение зад портиерната и после хукна да търси госпожица Джеймсън. Няколко минути по-късно се върнаха заедно.

— Какво, за бога, правиш тук?

— Дойдох да те заведа в Стратфорд.

— Но аз дори не съм имала време да разопаковам нещата, които донесох от Брокънхърст.

— Поне веднъж направи каквото ти се казва; давам ти петнайсет минути.

— Разбира се — възкликна тя. — Коя съм аз, че да не се подчиня на следващия носител на „Чарлз Олдъм“? Дори ще ти позволя да се качиш за минутка в стаята ми и да ми помогнеш да оправим багажа.

Веждите на портиера подбутнаха ръба на фуражката му, но той остана безмълвен от уважение към скорошната непрежалима загуба на госпожица Джеймсън. За пореден път Уилям с изненада си даде сметка, че за трите години, откакто се познаваха, никога не бе влизал в стаята на Филипа. Беше прехвърлял зидовете на всички дамски колежи, за да бъде с какви ли не момичета със съмнителен интелект, но никога с Филипа. Той приседна в долния край на леглото.

— Не там, безмозъчно същество! Камериерката току-що го оправи. Вие, мъжете, сте едни и същи — никога не седате на столове.

— Някой ден ще го сторя — ще седна на стола на завеждащия катедрата по английски език и литература.

— Докато аз съм в този университет — никога! — заяви тя и изчезна в банята.

— Добрите намерения са едно, а талантът — съвсем друго — извика той след нея, вътрешно доволен, че обичайният ѝ хъс за надпревара, изглежда, се възвръща.

Петнайсет минути по-късно тя излезе от банята в жълта рокля на цветя със спретната бяла якичка и съответни маншети. Стори му се, че дори си е сложила и съвсем лек грим.

— Няма да се отрази добре на репутацията ни, ако ни видят заедно — каза тя.

— Мислих по този въпрос — рече Уилям. — Ако ме попитат, ще кажа, че си обект на моята благотворителност.

— Твоята благотворителност?

— Да, тази година подпомагам злочести сирачета.

Филипа се разписа, че ще отсъства от колежа до полунощ, и двамата многообещаващи ерудити отпътуваха за Стратфорд. Спряха за обяд в Бродуей, а по-късно наеха лодка и гребяха по река Ейвън. Уилям предупреди Филипа за последната си катастрофална екскурзия с плоскодънна лодка. Тя си призна, че е подочула за тази срамна негова изява, но двамата се върнаха невредими на брега — може би защото Филипа бе поела гребането в свои ръце. Отидоха да гледат Джон Гилгут в ролята на Ромео и обядваха в „Мръсната патица“. В ресторанта Филипа се държа с Уилям доста безцеремонно.

Когато пое обратно, минаваше единайсет и Филипа позадряма, тъй като и без друго почти не се чуваха един друг от рева на мотора. Някъде на около двайсет и пет мили от Оксфорд MG-то просто спря.

— Смятах — каза Уилям, — че когато стрелката на бензина почне да сочи червено, в резервоара има поне още един галон^[1].

— Очевидно си сбъркал, което въобще не ти е за пръв път, и поради това ще трябва да отидеш пеша до най-близката бензиностанция съвсем сам. Не си и помисляй, че ще ти правя компания. Възнамерявам твърдо да си остана тук, насред пътя, на топло.

— Само че оттук до Оксфорд няма никаква бензиностанция — запротестира Уилям.

— В такъв случай ще ти се наложи да ме носиш. Прекалено крехка съм, за да вървя пеша.

— Не бих издържал и петдесет ярда след такава вечеря и всичкото вино.

— За мен си остава истинска загадка, Уилям, как си успял да завършиш английски с най-висока степен и специално отличие, след като дори не можеш да проумееш какво ти показва някакъв си бензиномер.

— Има само един изход — каза Уилям. — Ще трябва да изчакаме първия сутрешен автобус.

Филипа се примъкна на задната седалка, без да продума, сви се и заспа. Уилям леко докосна дългите гъсти коси на спящата Филипа, които се спускаха покрай лицето ѝ като заплетена червена грива. После свали палтото си и внимателно я зави с него. Сложи си шапката, шала и ръкавиците за по-топло и дълго се опитва да заспи.

Филипа се събуди първа, малко след шест и изстена, когато се опита да опъне схванатите си нозе. После разтърси Уилям и го събуди, за да го попита защо баща му не е бил достатъчно грижовен да му купи кола с по-удобна задна седалка.

— Че това сега е най-модерната кола в движение — заяви Уилям кисело, разтривайки врат, преди отново да си облече палтото.

— Само дето не се движи, пък и едва ли ще го стори без бензин — отвърна тя и излезе от колата да се поразтърпче.

— Но аз го оставих да свърши по една-единствена причина — каза Уилям, следвайки я по петите.

Филипа очакваше немощна поанта и не остана разочарована.

— Баща ми каза, че ако прекарам нощта с барманка, просто ще трябва да си поръчам допълнителна халба бира, но прекарам ли нощта с дъщеря на свещеник, тогава вече ще ми се наложи да се ожения за нея.

Филипа се засмя. Уилям, изтощен, небръснат и затруднен от тежкото си палто, с усилие застана на едно коляно.

— Какво правиш, Уилям?

— А ти какво си мислиш, че правя, глупава жено? Възнамерявам да те помоля да се омъжиш за мен.

— Предложение, което аз с радост отхвърлям, Уилям. Приема ли го, има вероятност да прекарам остатъка от живота си тук, заседнала на пътя между Оксфорд и Стратфорд.

— Ще се омъжиш ли за мен, ако спечеля „Чарлз Олдъм“?

— Тъй като няма абсолютно никаква опасност това да се случи, мога спокойно да кажа „да“. А сега се изправи, Уилям, преди някой да те е взел за отлъчил се от ятото щъркел.

Първият автобус в онази съботна утрин пристигна в 7:30 и откара Филипа и Уилям обратно в Оксфорд. Филипа се прибра в стаята си за дълга гореща вана, а в това време Уилям напълни една туба с бензин и се върна при своята изоставена MG. После потегли направо към „Съмървил“ и отново попита дали може да види госпожица Джеймсън. Филипа слезе след няколко минути.

— Какво, пак ли ти? — възкликна тя. — Вече не пострадах ли достатъчно?

— Защо?

— Защото бях навън след полунощ, и то без придружител.

— Ти си имаше придружител.

— Да, и именно това ги безпокои.

— Каза ли им, че сме прекарали нощта заедно?

— Не, не съм. Нямам нищо против колегите ни да решат, че съм леконравна, но няма да допусна да останат с убеждението, че ми липсва вкус. Сега си върви, ако обичаш, тъй като аз ще размишлявам над ужаса ти да спечелиш „Чарлз Олдъм“ и над произтичащата от това неизбежност да прекарам остатъка от живота си с теб.

— Знаеш, че съм призван да спечеля, тъй че защо не дойдеш да живееш с мен още сега?

— Давам си сметка, че в днешно време е станало модерно да спиш с когото и да е, Уилям, но ако това е моят последен уикенд на свобода, възнамерявам да му се насладя, особено при назряващата необходимост да обмисля възможността за самоубийство.

— Обичам те.

— За последен път, Уилям, върви си. И ако не спечелиш „Чарлз Олдъм“, повече не се мяркай в „Съмървил“.

Уилям си тръгна, изгарящ от нетърпение да научи резултатите от конкурса. Ако си даваше сметка колко силно бе желанието на Филипа победителят да е той, сигурно щеше да поспи онази нощ.

В понеделник сутринта двамата пристигнаха рано в сградата, в която се провеждаха изпити, и зачакаха нетърпеливо, без да разменят нито дума помежду си, бльскани от състудентите си, които също бяха кандидатствали за наградата. Точно в десет часа председателят на конкурсната комисия в официални академични одежди и с бавни стъпки пристигна в просторното фоайе, след което с претенция за безстрастност закачи на таблото някакво съобщение. Всички се втурнаха напред, с изключение на Уилям и Филипа. Двамата останаха сами с ясното съзнание, че вече е твърде късно да повлияят на резултата, който ги изпълваше с ужас.

Едно момиче се откъсна от мелето около таблото за съобщения и се втурна към Филипа.

— Браво, Фил! Ти спечели!

Когато се обърна към Уилям, очите на Филипа бяха пълни със сълзи.

— Мога ли да прибавя и собствените си поздравления — каза той припряно, — очевидно ти заслужи тази награда.

— Исках да ти кажа нещо в събота.

— Ти го стори — заяви ми, ако загубя, повече да не се мяркам в „Съмървил“.

— Не, исках да кажа следното — няма нищо на този свят, което да обичам повече от теб. Не е ли странно?

Той впери поглед в нея и дълго време остана безмълвен. Отговорът на Беатриче си беше ненадминат.

— Тъй странно нещо аз не знам — рече той тихо.

Един приятел от колежа го тупна по рамото, сграбчи ръката му и я разтърси разпалено. Ако не за Уилям, то за някои хора явно класираният се втори очевидно бе впечатляващо постижение.

— Браво, Уилям!

— Второто място не заслужава похвала — рече Уилям презрително.

— Но ти си първи, момко Били!

Филипа и Уилям се втренчиха един в друг.

— Какво искаш да кажеш? — попита Уилям.

— Точно това, което казах. Ти печелиш „Чарлз Олдъм“.

Филипа и Уилям се втурнаха към таблото и впериха погледи в съобщението.

Възпоменателна награда „Чарлз Олдъм“

В настоящия случай комисията намери за невъзможно да присъди наградата на един участник, поради което взе решение тя да бъде поделена.

Няколко мига двамата се взираха безмълвно в съобщението. Накрая Филипа прехапа устни и каза тихо:

— Е, колкото до конкурса, не си се представил чак толкова зле. Готова съм да удържа дадената дума, но знай, че вземам те по милост.

Уилям нямаше нужда от подкана.

— Не ще се отрека от теб, но в този благ ден силно повлиян отстъпвам, защото казано ми бе, че залиняваш.

В следващия миг, за радост на състудентите си и за удивление на професора, който вече си тръгваше, двамата се прегърнаха под таблото за съобщения.

Според мълвата от онзи момент нататък двамата никога не са се делили за повече от няколко часа.

Сватбата се състоя месец по-късно в семейната църква на Филипа в Брокънхърст.

— Всъщност, като си помислиш — каза съквартирантът на Уилям, — за кого друг можеше да се омъжи?

Свадливата двойка започна своя меден месец в Атина, спорейки за относителната значимост на дорийския и йонийския архитектурен стил, за които и двамата знаеха само онова, което скришом бяха научили от някакъв туристически пътеводител за половин کرونا. Продължиха по море до Истанбул, където Уилям се просваше по очи пред всяка джамия, на която попадеше, а в това време Филипа стоеше сама отзад и негодуваше срещу отношението на турците към жените.

— Турците са умен народ — заяви Уилям, — много бързо оценяват истински стойността.

— В такъв случай, Уилям, защо не вземеш да прегърнеш мюсюлманската религия, хем тогава няма да ми се налага да бъда в твое присъствие повече от веднъж годишно.

— Злощастieto на рождението, криворазбраната лоялност и подписването на един печален договор ме задължават да прекарам остатъка от живота си с теб.

Обратно в Оксфорд, със стипендия за млади научни работници от своите колежи, двамата се посветиха на сериозна творческа работа. Уилям се впусна в обширно изследване на лексиката в произведенията на Марлоу и в оскъдните свободни мигове започна да изучава статистика, която да подпомогне заключенията му. Филипа избра за своя тема влиянието на Реформацията върху английските писатели от XVII век и скоро отвъд литературата задълба в изкуство и музика. Купи си клавесин и вечер започна да свири Дауланд.

— За бога — възкликна Уилям, изнервен от дрънченето, — няма да извлечеш религиозните им убеждения от арматурите^[2]!

— Все пак съдържат повече информация от разни „и“-та и „ако“-та, скъпи мой — заяви тя невъзмутимо, — а вечер действат значително по-успокояващо от тенджери и тигани.

Три години по-късно с радушно приети докторати и с титлата „доктор на философските науки“ двамата продължиха напред в неизменен тандем, със стипендии за научна работа и задължителен хорариум на преподаватели в колеж. Когато дългата сянка на фашизма падна над Европа, те четяха, пишеха, критикуваха и обучаваха край мирни огнища между неизменни стени.

— За мен тази учебна година бе твърде еднообразна — каза Уилям, — но все пак успях да изкарам петима отлични от единайсет.

— За мен още повече — каза Филипа, — но някак си успях да избутам трима отлични от шестима и въобще не ти се налага да прибягваш до Нютоновия бином, Уилям, за да изчислиш, че това е безспорна победа за мен.

— Председателят на изпитната комисия ми сподели — продължи Уилям, — че твоите студенти се представят предимно чрез разказ по памет.

— А на мен ми сподели — сряза го тя в отговор, — че на твоите пък им се налага да го измислят в движение.

Когато вечеряха заедно в колежа, списъкът на гостите бързо се попълваше и веднага след произнасянето на молитвата, още преди да започнат да се хранят, двамата кръстосваха святкащите остриета на своя цветист диалог над разклонения свещник.

— До мен достигна слух, Филипа, че колежът не смята за възможно да продължи стипендията ти след края на тази година.

— Опасявам се, че това, което казваш, е самата истина, Уилям — отвърна тя. — Решили са, че не могат да възобновят моята, когато в същото време ми предлагат твоята.

— Смяташ ли, че някога ще те направят член на Британската академия, Уилям?

— Трябва да заявя, при това със значително разочарование — никога.

— Искрено съжалявам да го чуя; и защо?

— Защото когато действително ме поканиха, аз уведомих президента, че предпочитам да почакам и да бъда избран по едно и също време с жена си.

Някои гости, непринадлежащи към академичния състав на университета, седнали за пръв път масата на преподавателите в трапезарията, възприемаха тяхната словесна битка за действителна; други можеха само да завиждат на такава любов.

Един член на академичната общност осъдително предположи, че двамата отрепетират репликите си, преди да се появят на вечеря, да не би някой да си помисли, че между тях цари разбирателство.

През първите години от кариерата си на млади университетски преподаватели те се утвърдиха като лидери в своята област. Подобно на магнит привличаха най-способните студенти, като самите те си даваха вид, че нямат нищо общо помежду си.

— Половината от тези лекции ще ви изнесе доктор Хачард — обяви Филипа в началото на семестъра на техния съвместен лекционен курс върху легендата за крал Артур. — Мога да ви уверя обаче, че това няма да е по-добрата половина. Би било проява на благоразумие да проверите коя част ще ви бъде четена от доктор Хачард.

Когато Филипа бе поканена да изнесе поредица от лекции в Йейл, Уилям си взе отпуск, за да я придружи.

На кораба, прекосяващ Атлантика, Филипа каза:

— Нека поне сме благодарни, че пътуването е по море, скъпи, та няма как да ни свърши бензина.

— По-добре да благодарим на Бог — отвърна Уилям, — че корабът има двигател, защото ти би отнела дори и вятъра от платната на Кунард^[3].

Единственото печално обстоятелство в техния живот бе, че Филипа не можеше да дари Уилям с деца, но това сякаш още повече ги сближи. Филипа обсипваше своите студенти с почти майчинска любов и си позволяваше само ироничния коментар, че ѝ е спестена възможността да роди дете с външността и умствените способности на Уилям.

Когато избухна войната, вещината на Уилям в боравенето с думите направи пътят към дешифрирането неизбежен. Той бе вербуван от анонимен господин, който ги посети в дома им с куфарче, приковано с верига за китката му. Без всякакъв срам известно време

Филипа подслушваше на ключалката, докато двамата обсъждаха възникналите проблеми, след което влетя в стаята и настоя тя също да бъде вербувана.

— Давате ли си сметка, че мога да попълня кръстословицата в „Таймс“ два пъти по-бързо от съпруга ми?

Анонимният господин можеше само да бъде благодарен, че не е прикован за Филипа. Той зачисли и двамата към специалния отдел в адмиралтейството със задачата да се занимават с шифрограми, изпращани за и от немски подводници.

Немският шифров наръчник съдържа четирибуквени кодове и всяко съобщение се прекодираше, като таблицата за заместване се сменяше ежедневно. Уилям научи Филипа как да изчислява честота на поява на буквите и тя приложи своите нови знания върху текстове на съвременния немски, предлагайки собствен честотен анализ, който много скоро вече се използваше от всички отдели за дешифриране в Британската общност.

Въпреки това разшифроването и съставянето на кодов справочник се оказа колосална задача, която им отне близо две години.

— Никога не съм подозирала, че твоите „ако“-та и „и“-та могат да се окажат толкова важни в информационно отношение — каза тя, възхитена от собствената си работа.

Когато съюзниците нахлуха в Европа, със съвместни усилия съпрузите често успяваха да пробият кодовете, работейки едва върху пет-шест реда шифрован текст.

— Това са банда неграмотници — роптаеше Уилям. — Не си кодират умлаутите^[4]. Заслужават да бъдат разбрани погрешно.

— Как можеш да изразяваш подобно мнение, Уилям, когато самият ти никога не слагаш точката на „i“?

— Това е, защото смятам точката за излишна и много се надявам благодарение на мен тя да бъде премахната от английския език.

— Това ли ще е твоят основен принос към научните достижения, Уилям, и ако е така, чувствам се задължена да те попитам как някой, четящ есетата на повечето наши студенти, би могъл да разграничи „аз“ от едно обикновено „и“^[5].

— Твърде слаб аргумент, скъпа, по логиката на който би трябвало да слагаш точка над „n“, за да си сигурна, че няма да се сбърка с „h“.

— Продължавай да си развиваш теориите, Уилям, защото аз смятам да съсредоточа енергията си в това да премахна нещо повече от точката и „I“-то в „Хитлер“.

През май 1945 двамата вечеряха лично с министър-председателя и госпожа Чърчил на Даунинг стрийт №10.

— Какво имаше предвид премиерът, когато ми каза, че така и не разбрал с какво се занимаваш? — попита Филипа в таксито, докато пътуваха към гара Падингтън.

— Същото, предполагам, което е имал предвид, когато ми каза, че идеално си давал сметка на какво си способна — отвърна Уилям.

Когато професорът по английски в „Мъртън“ се пенсионира в началото на петдесетте години, целият университет очакваше с нетърпение да види кой доктор Хачард ще бъде назначен на неговия пост.

— Ако Съветът те покани да станеш професор — каза Уилям, прокарвайки пръсти през вече сивеещите си коси, — това ще е само защото възнамеряват да ме направят заместник-ректор.

— Единствената причина някога да ти бъде предложен пост до такава степен надвишаващ възможностите ти, е да си фаворизиран, което би означавало, че аз вече съм била заместник-ректор.

След неколкочасово обсъждане на проблема Управителният съвет предложи две професури и същия ден назначи Уилям и Филипа за щатни професори към университета.

Когато заместник-ректорът бе запитан защо прецедентът е бил нарушен, той отвърна:

— Много просто — ако не бях назначил и двамата, единият от тях щеше да реши да ми заеме мястото.

Същата вечер, след празничен банкет в чест на назначението им, докато двамата се прибираха пеша покрай брега на Айсис (местното наименование на р. Темза в Оксфорд) през Крайст Чърч Медоус, наскре особено разгорещен спор за качеството на последния том от монументалните произведения на Пруст, обезпокоен от шумната свада, при тях дотича полицаи и попита загрижено:

— Всичко наред ли е, мадам?

— Не, не е — възкликна Уилям, — тази жена ми налита повече от трийсет години и до ден-дневен полицията не е сторила нищо, за да ме защити.

В края на петдесетте Харолд Макмилан покани Филипа да стане член на Управителния съвет на Ай Би Ей.

— Предполагам, че ще станеш нещо като телевизионен даскал — каза Уилям, — и тъй като по умствено развитие зрителите на „кутията“ са на около седемгодишна възраст, би трябвало да се чувстваш на мястото си.

— Съгласна съм — отвърна Филипа. — Двайсет години живот с теб са отлична школа за работа с невръстни.

Няколко седмици по-късно президентът на Би Би Си писа на Уилям, за да го покани за член на Борда на директорите.

— Какво се каниш да правиш там — да замениш „Половин час на Ханкок“ или „Дик Бартън, специален агент“?

— Ще изнеса поредица от дванайсет лекции.

— На каква тема, за бога?

— Геният.

Филипа прелисти „Радио Таймс“.

— Виждам, че „Геният“ ще се излъчва в два часа след полунощ в неделя, което е разбираемо, защото по това време ти си в своя интелектуален максимум.

Когато Уилям бе удостоен с титлата „почетен доктор на Принстън“, Филипа отиде на церемонията и се настани гордо на първия ред.

— Опитах се да си намеря място най-отзад — поясни тя, — но там беше пълно със спящи студенти, които очевидно изобщо не бяха чували за теб.

— Ако случаят е такъв, Филипа, просто недоумявам защо не си ги сбъркала с дремеците по твоите лекции.

С течение на годините множество анекдоти, само някои от които апокрифни, станаха неделима част от университетския фолклор на Оксфорд. Всички в Катедрата по английски език и специалността „Английски език и литература“ знаеха историите за „скандалджиите Хачард“. Как бяха прекарвали първата си нощ заедно. Как си бяха поделили наградата „Чарлз Олдъм“. Как Фил успяваше да попълни кръстословицата в „Таймс“, преди Бил да е приключил с бръсненето.

Как двамата бяха избрани за професори в един и същи ден и как оставаха да работят часове след всичките си колеги, все едно и досега имат какво да си доказват, та ако ще и само за да дадат урок на другия. Изглеждаше почти задължително според закона за симетрията да бъдат преценявани като равни. Докато един ден бе съобщено, че при раздаването на новогодишните отличия Филипа е провъзгласена за Дама на Британската империя.

— Нашата скъпа кралица поне е преценила кой от двама ни наистина заслужава признание — каза тя по време на десерта в столовата.

— Нашата скъпа кралица — подхвана Уилям, посягайки към бутилката „Мадейра“ — знае прекрасно колко жилава е конкуренцията в дамските колежи — понякога се налага да се насърчават по-слабите кандидати с надеждата това евентуално да вдъхнови някой действителен талант в низините.

След този ден, когато двамата посещаваха някакво обществено мероприятие, Филипа настояваше конференсието да ги обявява като „професор Уилям и Дама Филипа Хачард“. Тя предвкушаше удоволствието години наред по всеки официален повод превъзходството над съпруга ѝ да бъде обявявано публично, но триумфът ѝ продължи само шест месеца, тъй като в чест на рождения ден на кралицата Уилям бе удостоен с титлата „кавалер“. Филипа се престори на изненадана от така несвойствената за скъпата кралица погрешна преценка и от онзи момент нататък вече настояваше по обществени мероприятия да бъдат представяни като „Сър Уилям и Дама Филипа Хачард“.

— Съвсем разбираемо — отбеляза Уилям. — Кралицата трябваше първо да те направи „Дама“, за да не би някой да те сбърка с лейди. Когато се ожених за теб, Филипа, ти беше просто един начеващ аспирант, а сега установявам, че живея с някаква стара матрона.

— Нищо чудно — отвърна Филипа, — че горките ти студенти не могат да решат дали си хомосексуалист, или просто страдаш от фиксация върху личността на майката. Бъди благодарен, че не приех предложението на Гъртън — тогава щеше да си женен за някоя мадам^[6].

— Че аз винаги съм бил, глупава жено.

В годините те нито за миг не се отказаха от привидната си убеденост в слабоумието на другия. Книгите на Филипа — „трудове със значителна важност“, както настояваше тя, бяха публикувани от Университетското издателство на Оксфорд, а „трудовете с монументална значимост“ на Уилям, както ги определяше самият той, излязоха от Университетското издателство на Кеймбридж.

Бройката на новоизбраните професори по английски език и литература, които бяха обучавали като студенти, скоро достигна двуцифрени числа.

— Ако ще броиш и политехниката, ще трябва да добавя и доцентурата на Магуайър в Кения — заяви Уилям.

— Не ти си обучавал професора по английски в Найроби — рече Филипа. — Той е мой студент. А ти преподава на държавния глава, което може да послужи за обяснение защо университетът се ползва с такъв престиж, докато страната е в такъв безпорядък.

В началото на шейсетте години двамата поведоха епистоларна битка в литературната притурка на „Таймс“ върху произведенията на Филип Сидни^[7], без изобщо да разискват темата помежду си. Накрая редакторът заяви, че кореспонденцията трябва да бъде преустановена и отсъди равенство.

И двамата го обявиха за идиот.

Ако у Филипа имаше нещо, което дразнеше Уилям, когато двамата вече станаха на възраст, това бе нейната неотменна решимост всяка сутрин да попълва кръстословицата в „Таймс“ още преди той да се е появил на масата за закуска. Известно време Уилям поръчваше два броя от вестника, докато веднъж Филипа не попълни и двете кръстословици, докато му обясняваше, че това е пилеене на пари.

Една сутрин през юни, в края на тяхната последна академична година преди пенсионирането, Уилям слезе на закуска, за да установи, че в кръстословицата има останало само едно празно място за попълване. Прочете разяснението: „По сведения на Скелтън това нещо е паднало в супата“ и тутакси запълни осемте празни квадратчета.

Филипа надзърна през рамото му.

— Няма такава дума — заяви тя категорично. — Измисли си я само за да ме дразниш. — И тя постави пред него едно много твърдо сварено яйце.

— Разбира се, че има, глупава жено — потърси whim-wham^[8] в речника.

Филипа провери в непълното издание на Оксфордския речник, сложен между готварските книги в кухнята, и гордо провъзгласи задоволството си, че подобна дума няма.

— Скъпа моя Дама Филипа — каза Уилям, все едно се обръщаше към някой особено тъп студент, — без съмнение не бива да си въобразяваш само защото вече си стара и косите ти са съвсем побелели, че си мъдрец. Трябва да ти е ясно, че непълното издание на Оксфордския речник е съставено за глупци, чието владение на английския език не надхвърля 100 000 думи. Когато отида в колежа тази сутрин, ще потвърдя съществуването на думата в изданието на Оксфордския речник на английския език, което стои върху писалището ми. Трябва ли да ти припомням, че ОРАЕ е сериозен труд, който със своите повече от 500 000 думи е бил предназначен именно за учени като мен.

— Глупости — отсече Филипа. — Когато се докаже, че съм права, ти ще повториш тази история дума по дума, в това число и твоята оскърбителна измислица, на годишния банкет на колежа „Съмървил“.

— А ти, скъпа моя, ще прочетеш събраните произведения на Джон Скелтън и ще си изгълташ поражението за предястие.

— Ще призовем стария редактор на Оксфордския речник на английския език Аниънс за арбитър.

— Съгласен.

— Дадено.

На това място сър Уилям си взе вестника, целуна жена си по бузата и каза с пресилена въздишка:

— В моменти като този ми се ще да бях загубил „Чарлз Олдъм“.

— Всъщност ти го стори, скъпи. По онова време не беше модерно да се признае, че една жена е спечелила нещо.

— Ти спечели мен.

— Да, нагли човече, но тогава бях оставена с впечатлението, че ти си една от онези награди, които могат да бъдат върнати в края на

годината. А сега установявам, че ще трябва да те задържа дори и след пенсиониране.

— Скъпа, нека оставим Оксфордския речник да разреши спорния въпрос, който комисията за „Чарлз Олдъм“ не успя. — След това тръгна за своя колеж.

— Няма такава дума — измърмори Филипа, когато той хлопна входната врата.

Знае се, че инфарктът поразява значително по-рядко жени, отколкото мъже. Когато онази сутрин Дама Филипа получи своя в кухнята, тя се свлече на пода, призовавайки с дрезгав глас Уилям, но той вече бе твърде далеч, за да я чуе. Чистачката бе тази, която намери Дама Филипа на кухненския под и се втурна да доведе някого от управата. Първата реакция на квестора на колежа бе, че госпожата вероятно се преструва — уж сър Уилям я е ударил с тиган по главата — но въпреки това за всеки случай пое бързешком към къщата на семейство Хачард в „Литъл Джерико“. Провери пулса на Филипа и прати да повикат лекаря на колежа, а след това и директора. И двамата пристигнаха след броени минути.

Директорът и квесторът застинаха в безмълвно очакване край своята знаменита колежка, но вече бяха наясно какво ще каже лекарят.

— Мъртва е — потвърди той. — По всяка вероятност е станало внезапно и почти без болка.

Погледна часовника си — беше 9:47. Покри своята пациентка с одеяло и повика линейка. Грижеше се за здравето на Дама Филипа повече от трийсет години и често ѝ бе повтарял да забави темпото, но ако се съдеше по вниманието, което му бе обърнала, със същия успех можеше да ѝ пусне грамофонна плоча.

— Кой ще каже на сър Уилям? — попита директорът.

Тримата се спогледаха.

— Аз ще го сторя — рече лекарят.

Минути пеша дяляха „Литъл Джерико“ от площад „Радклиф“. Този ден пътят от „Литъл Джерико“ до площад „Радклиф“ бе неимоверно дълъг за университетския лекар. Никога не бе поднасял с охота вестта за смъртта на нечий съпруг или съпруга, но този път щеше да е един от най-скръбните в кариерата му.

Когато почука на вратата на професора, сър Уилям го покани да влезе. Великият мъж седеше на писалището си и се ровеше в Оксфордския речник, като си тананикаше тихичко.

— Разправях ѝ аз, ама тя не щеше и да ме чуе, глупачката — редеше той на себе си; в следващия миг се обърна и видя лекаря, застанал безмълвно на прага. — Докторе, следващия четвъртък трябва да бъдеш мой гост на годишния банкет на „Съмървил“, където Дама Филипа ще признае поражението си публично. Ще бъде безапелационен гейм, сет, мач и шампионат за мен. Реабилитация за трийсетгодишен къртовски труд за науката.

Лекарят не се усмихна, нито помръдна. Сър Уилям отиде до него и се взря изпитателно в своя стар приятел. Нямаше нужда от думи. Лекарят каза само:

— Неспособен съм да изразя огромното си съжаление — и остави сър Уилям насаме с мъката му.

След час всички колеги на сър Уилям вече знаеха. Този ден обядът в трапезарията на колежа мина в мълчание, нарушено единствено от старши преподавателя, който попита директора дали да не отнесат храна на професора от „Мъртън“.

— По-добре не — отвърна директорът.

Не бе изречена нито дума повече.

Преподаватели, специализанти и студенти прекосяваха предния двор на колежа в пълно мълчание, а когато се събраха отново за вечеря, все така никой нямаше желание за разговор. Към края старши преподавателят отново предложи да отнесат нещо на сър Уилям. Този път директорът кимна утвърдително и готвачът на колежа приготви леко блюдо. Директорът и старши преподавателят изкачиха изтърканите каменни стъпала към кабинета на сър Уилям и докато единият държеше подноса, другият почука тихо на вратата. Не последва отговор и директорът, привикнал към странностите на сър Уилям, откряна вратата и надзърна в стаята.

Възрастният човек лежеше неподвижен на дървения под сред локва кръв, а до него се виждаше малък пистолет. Двамата мъже влязоха в помещението и се втрениха в тялото. В дясната си ръка Уилям държеше „Събрани произведения на Джон Скелтън“. Книгата бе отворена на „Песничка за Елинор Ръминг“.

По сарацинска мода харна
с дрънкулка ярка на тюрбан
от нишка фина изтъкан
над лик съперник на тиган.

В полето отстрани със своя прегледен почерк сър Уилям бе нанесъл следната бележка:

Простете ми, но трябваше да ѝ го кажа.

— Да ѝ каже какво, питам се — прошепна на себе си директорът, докато се мъчеше да вземе книгата от ръката на сър Уилям, но пръстите, които я стискаха, вече се бяха вкочанили.

Според тази невероятна история двамата никога не се бяха делили за повече от няколко часа.

---

[1] 4,55 л. — Б.пр. ↑

[2] Диезите и бемолите в началото на всеки ред, обозначаващи тоналността, в която трябва да се изпълни въпросната музикална част. — Б.пр. ↑

[3] Самюъл Кунард (1787 — 1865) — британски магнат, собственик на трансатлантическа параходна компания. — Б.пр. ↑

[4] Знак върху дадена гласна в някои езици, указващ нейното изменение. — Б.пр. ↑

[5] В английския език се изписват съответно „I“ и „i“. — Б.пр. ↑

[6] Игра на думи, основана на многозначността на английската дума *mistress*: господарка, повелителка; метреса; учителка; поет. любима. — Б.пр. ↑

[7] Филип Сидни (1554 — 1586) — английски поет, придворен и военен, автор на стихове, сонети и едни от най-ранните литературни критики на английски. — Б.пр. ↑

[8] Дрънкулка, джунджурийка. — Б.пр. ↑

Издание:

Джефри Арчър. Колчан, пълен със стрели

Английска. Първо издание

ИК „Бард“ ООД, София, 2007

Редактор: Мария Трифонова

ISBN: 954-585-762-1

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.